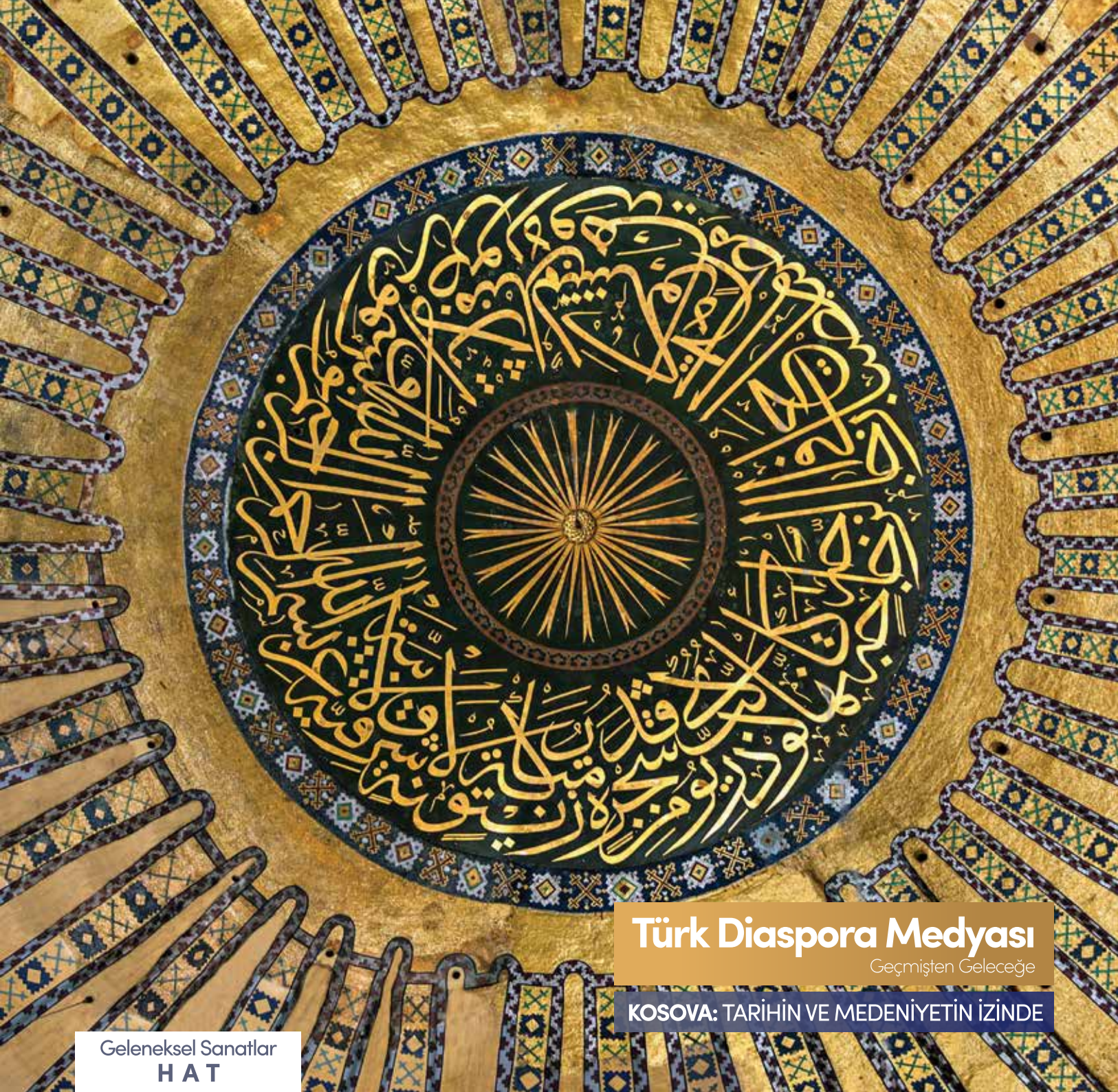

ARTI90

T.C. BAŞBAKANLIK YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI

Ocak-Şubat-Mart

2016 Sayı 13

Türk Diaspora Medyası

Geçmişten Geleceğe

KOSOVA: TARİHİN VE MEDENİYETİN İZİNDE

Geleneksel Sanatlar
HAT

OPEN UP TO THE WORLD

TÜRKİYE BURLARI SCHOLARSHIPS

ARTI90

**Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar
Başkanlığı'nın süreli yayınıdır.**

İmtiyaz Sahibi

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar
Başkanlığı adına
Doç. Dr. Kudret Bülbül

Yayın Kurulu Başkanı

Ahmet Atabaş

Genel Yayın Yönetmeni

İsmail Yıldız

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Ahmet Alemdar

Yayın Editörleri

Gökhan Duman
Mehmet Cemal Çollak
Caner Süleyman

Yayın Danışmanı

Hulusi Üstün

Görsel Editör

Muhammet Sağlam

Haber Araştırma

Seda Dural
Eda Ertan

Yönetim Yeri

T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba
Topluluklar Başkanlığı

Oğuzlar Mah. Mevlana Bulvarı No: 145
P.K. 06520 Balgat-Çankaya / ANKARA

Tasarım Uygulama

Rihtim Ajans
www.rihtimajans.com.tr

Yayın Türü

3 Aylık Süreli Yayın

ISSN

2146-9571

Basım Yeri

Özel Ofset, Tel: (0312) 395 06 08

Basım Tarihi

Mart 2016

İletişim:

Tel: +90 312 218 4000

Web: www.ytb.gov.tr

Mail: info@ytb.gov.tr

Dergide yer alan yazıların sorumluluğu
yazarlara aittir. Dergide yer alan yazı ve
fotoğraflar kaynak gösterilerek kullanılabilir.

KÜNYE

EDİTÖRDEN

Değerli Okurlarımız,

Artı 90 Dergisi'nin 13. sayısı ile yeniden karşınızdayız.

Bu sayıda kapak konusunu Türk diaspora medyasına ayırdık. Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımız açısından gerek yaşanan ülke ile gerekse Türkiye ile arasında bir köprü vazifesi gören Türk diaspora medyası, 30 yılı aşkın bir süredir dünyanın dört bir yanında yayın yapıyor.

Geniş bir yer ayırdığımız dosyada yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın sorunlarını, beklentilerini gündeme taşıyan aynı zamanda Türkiye'nin uluslararası arenadaki imajının güçlenmesine de önemli katkılar sağlayan yurt dışındaki Türk diaspora medyasının dününü, bugünü ve geleceğini ele aldık. Almanya, Avusturya, Hollanda, İsveç, ABD ve Avustralya'da yıllardır bu mesleğe gönül vermiş gazetecilere çeşitli sorular yönelttik, önemli cevaplar aldık.

YTB, 2016 yılını 'Kosova Yılı' ilan etti. Bu çerçevede Kosova ile sosyal ve kültürel ilişkilerin daha da güçlendirilmesi amacıyla çeşitli etkinlikler düzenlenecek. Biz de Artı 90 Dergisi olarak bu sayımızda okurlarımızı Kosova'ya; tarihin ve medeniyetin izinde bir yolculuğa çıkarıyoruz. Priştine'yi, Prizren'i tekrar keşfetmenizi sağlayacak yazıyı keyifle ve ilgiyle okuyacağınıza inanıyoruz.

Artı 90'ın 13. sayısında geleneksel Türk sanatları bölümünde 'hat' sanatı yer alıyor. Geleneksel sanatların öncüsü olarak da kabul gören hat sanatının tarihini, ustalarını ve inceliklerini bu makalede okuyabilirsiniz.

Hasbihal bölümünün bu sayıdaki konuğu yalın çizgi bir mücadele adamı Hasan Aycın. Kendi ifadesiyle bir çizgi sanatçısı. Yaklaşık 40 yıldır derdini çizgileriyle canlı bir şekilde anlatmaya çalışan çizgi ustası, çizgi sanatçısı Hasan Aycın'la sanatını, sanata bakışını ve dünya meselelerini konuştuk.

Artı 90'ın 13. sayısında birbirinden değerli yazarlarımızın kaleme aldığı makaleler, ilginç konular, araştırmalar ve dosya çalışmaları yer alıyor.

Yeni sayımızda farklı konularla karşınızda olmayı umut ediyor, keyifli okumalar diliyoruz.

Kapak görseli: Ayasofya Camii Kubbesi

Kubbedeki hat yazısında 'Nur Suresi 35. Ayet' yer alıyor. Meali: 'Allah göklerin ve yerin nurudur. O'nun nurunun temsili şudur: Duvarda bir hücre; içinde bir kandil, kandil de bir cam fânüs içinde. Fânüs sanki inci gibi parlayan bir yıldız. Mübarek bir ağaçtan, ne Doğuya, ne de Batıya ait olan zeytin ağacından tutuşturulur. Bu ağacın yağı, ateş dokunmasa bile, neredeyse aydınlatacak (kadar berrak)tır. Nur üstüne nur. Allah dilediği kimseyi nuruna iletir. Allah insanlar için misaller verir. Allah her şeyi hakkıyla bilendir.'

*Diyaret İşleri Başkanlığı, Kuran-ı Kerim Meal

TÜRK DİASPORA MEDYASI GELECEĞİNİ ARIYOR

22

RUMELİ YADİGÂRI VATANSEVERLER PATRİYOTLAR

40

Kardeşliğin,
tarihdaşlığın ve
gönüldaşlığın diyarı
KOSOVA

56 ▾

Tarih Atlası.....**46**

Enstantane
Kreuzberg'de Bir Şampiyon.....**48**

Dört Mevsim Türkiye.....**68**

Hem Zengin Ziyafetlerin
Hem Fukara Sofralarının Baş Tacı
PIRASA.....70

Şehir Panorama: **Rotterdam.....74**

Soğuk, Savaş, Acı: **Sarıkamış.....80**

Proje: Kırım Tarihi Ve Kültürel Mirası
Envanter Projesi82

2016 YTB **Sivil Toplum Destekleri88**

Biyografi / Ahmet Hamdi Tanpınar.....**90**

Edebiyat: Bizim Bir Kargaya
Ulu Nazarımız Vardır92

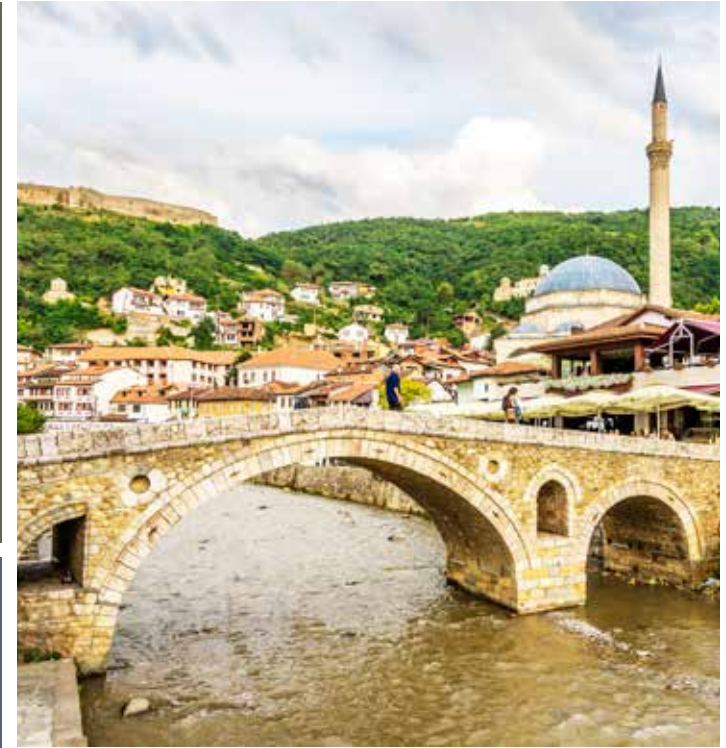
Yapılar: İydgah Camii**96**

Ekvatorlu **ANA CAROLINA PİEDRA**

34

76 ▲

GÜNTER WALLRAFF'IN KALEMİNDEN
ALİ SİNİRLİOĞLU'NUN
GERÇEK ÖYKÜSÜ

İSLAMOFOBİ Mİ
İSLAM
DÜŞMANLIĞI MI?

14

HÜSN-İ HAT MEDENİYETİ

50

HASAN AYCIN
HASBİHAL

6

Yalın çizgi bir mücadele adamı!

> YTB, AFRIKA ÜLKELERİNİ İSTANBUL'DA BULUŞTURDU

19-20 Aralık 2015 tarihlerinde gerçekleştirilen Türk-Afrika Düşünce Kuruluşları Buluşması'na Başbakan Ahmet Davutoğlu, Başbakan Yardımcısı Yalçın Akdoğan ve YTB Başkanı Kudret Bülbül'ün yanı sıra gazeteciler, akademisyenler, STK temsilcileri ve öğrenciler katıldı.

LÜBNAN SİVİL TOPLUM KAPASİTE İNŞASI PROJESİ

YTB ve ORSAM işbirliğiyle düzenlenen "Lübnan Sivil Toplum Kapasite İnşası Projesi" 30 Kasım-15 Aralık 2015 tarihleri arasında Ankara'da gerçekleştirildi. Eğitim programına Lübnan Türkmen köylerinden STK üyeleri ve Türkiye ile yakın bağları olan Arap temsilciler katıldı.

TÜRKİYE MEZUNLARI ÇALIŞTAYI

Türkiye'deki üniversitelerden mezun olan uluslararası öğrencilerin Türkiye ile kalıcı ve sürdürülebilir ilişkiler kurmasını sağlamak ve mevcut ilişkileri güçlendirmek amacıyla, kamu kurumları, üniversiteler, iş dünyası, sivil toplum kuruluşları ve mezunların katılımıyla Türkiye Mezunları Çalıştayı gerçekleştirildi.

> BİR DÜNYA, BİR TREN

YTB tarafından bu yıl ilk kez hayata geçirilen Uluslararası Öğrenci Treni Projesi ile Türkiye Burslusu öğrenciler konvansiyonel trenle 4 günlük yolculuğa çıktı. 40 farklı ülkeden 40 Türkiye Burslusu öğrenci 4 gün boyunca İstanbul, Eskişehir, Ankara, Kayseri ve Konya'yı trenle gezme imkânına sahip oldu.

BAŞKANIN MESAJI

Değerli okurlarımız,

2015 yılını uğurlarken sizlere YTB'nin geçtiğimiz üç aylık dönemde yaptığı bazı çalışmalardan bahsetmek istiyorum.

Aralık ayı içerisinde Afrika'nın farklı coğrafyalarında faaliyet gösteren düşünce kuruluşlarının temsilcileri ile İstanbul'da bir araya geldik. Başbakanımız Sayın Ahmet Davutoğlu ve Başbakan Yardımcımız Sayın Yalçın Akdoğan'ın da teşrifleriyle oldukça verimli bir programı tamamlamış olduk. Ortadoğu ve Afrika Araştırmacıları Derneği işbirliği ile gerçekleştirdiğimiz programa düşünce kuruluşları temsilcilerinin yanı sıra gazeteciler, akademisyenler, STK temsilcileri ve öğrenciler katıldı. İki gün boyunca devam eden bu programın Afrika ülkeleriyle ilişkilerimizin güçlenmesine, karşılıklı işbirliği ve istişare kültürümüzün gelişmesine olumlu katkılar sağladığına inanıyorum. Bizler bu programları Türkiye'de başlatıyoruz ama Türkiye'de kalsın istemiyoruz. Bu buluşmaların her yıl ilgili ülkelerde gerçekleşmesini istiyoruz. Bu bağlamda öncelikli amacımız tanışmak, tecrübe paylaşımında bulunmak ve sorunları tartışarak birlikte ortak bir gelecek inşa etmektir. İnşallah önümüzdeki dönemde bu ve benzeri programları aynı azim ve kararlılıkla farklı coğrafyalarda da sürdürmek gayretinde olacağız.

Kıymetli okurlarımız,

YTB olarak sivil toplum kuruluşlarımızın hedef bölge ve sahada nitelikli ve etkin çalışmalar yürütmelerine destek olmak, mevcut çalışmalarının verimliliğini ve çarpan etkisini artırmak düşüncesinden hareketle YTB Sivil Toplum Destekleri 2016 Yılı Mali Destek Programlarını 1 Şubat 2016 tarihi itibarıyla başvurulara açıyoruz. Aktif yurttaşlık bilincinin gelişmesi ve STK'larımızın daha kurumsal ve daha etkin olmaları açısından ilan ettiğimiz destek programlarının her birinin büyük bir amaca hizmet ettiğine inanıyorum.

DOÇ. DR. KUDRET BÜLBÜL

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANI

Uzunca bir süredir diasporamızın geleceğini daha güzel bir şekilde inşa etmek adına yürüttüğümüz 'Gençlik Köprüleri Projesi' ile yurt dışında doğup büyüyen gençlerimizi anavatanlarıyla buluşturmaya devam ediyoruz. Onların vatan özlemine, vatan sevgisini gördükçe bu çalışmaların ne kadar anlamlı ve ne kadar gerekli olduğunu tekrar tekrar müşahade etme imkânına sahip oluyoruz.

Diğer yandan Türkiye Bursları'na yapılan başvuruların her yıl katlanarak artması dünya gençlerinin geleceğini Türkiye'de ve Türkçe'de aradıklarını gösteren önemli bir işaret. Bizler elbette öğrencilerimizin ülkemizde iyi bir eğitim sürecinden geçmelerini temin etme noktasında tüm gayretimizle çalışıyoruz. Ancak bununla birlikte onların Türkiye'nin birer gönül elçisi, birer kültür elçisi olmalarını istiyoruz. Öğrencilerimizin mezun olduktan sonra da Türkiye ile kalıcı ve sürdürülebilir ilişkiler kurmalarını önemsiyoruz. Bunu yaparken de öğrencilerimizin eğitim hayatları süresinde yaşadıkları kentle olan ilişkilerini daha üst seviyelere çıkarmak amacıyla çeşitli etkinlikler gerçekleştiriyoruz. Bu noktadan hareketle YTB olarak geleceğe yönelik yaptığımız çalışmalardan biri de kamu kurumları, üniversiteler, iş dünyası, sivil toplum kuruluşları ve mezunların katılımıyla gerçekleştirdiğimiz 'Türkiye Mezunları Çalıştayı' oldu. Bu çalıştay vesilesiyle yeni iletişim ve işbirliği imkânları sağlanmış oldu.

Bu duygu ve düşüncelerle Artı 90'ın yeni sayısında sizlerle tekrar buluşmayı ümit ediyor, 2016 yılının ülkemize, İslam âlemine ve tüm dünyaya hayırlar getirmesini temenni ediyorum.

Hasan Aycın, öncesi olmayan bir sanatın yegâne sanatçısı. **Kendi ifadesiyle bir çizgi sanatçısı** o. Ne bir ekolden geldiğini ne de bir ekol oluşturduğunu düşünüyor. **Her şey çizgilerinde olduğu gibi yalın, abartısız ve gerçek.**

YALIN ÇİZGİ BİR MÜCADELE ADAMI!

HASAN AYCIN

Yazı: İsmail Yıldız

İlk defa 8 yaşında yürüyor Hasan Aycın. 'Her şeyin, herkesin hareket ettiği bir yerde ben duruyordum' diyor. Ve o çocuk başlıyor her şeyi izlemeye, dinlemeye, gözlemlemeye. Bu duruş ve gözlem sanatına yadsınamaz bir katkı sağlıyor: "Bu gözlemlerinizi başka bir yolculuk yapıyorsunuz, elsiz ayaksız o görüntülerin ayrıntılarından geçerek. Kuşlar, rüzgâr, ışık, ses, meyiller ve ufuklar ayrı bir şeye dönüşüyor. Gün gelip çizmeye başladığımda ben çizginin alfabesinin o zaman oluştuğunu görüyorum. Hazır buluyorum bir anlamda. Arif Ay'ın sözüyle tabir edecek olursak "karıncaların sözlüğünü hazır buluyorum".

İlk defa çizgisini yayınladığı 1978 yılından bugüne her biri ayrı bir mesaj niteliğindeki çizgileriyle bir mücadeleyi temsil ediyor Hasan Aycın. Bağırmadan, pazarlamadan ve en önemlisi kendi değerlerinden vazgeçmeden.

Hasan Aycın, sanatını ve sanatçılığını kendi kişiliğinden ve kimliğinden ayrı bir şey olarak görmüyor. Bu yüzden Müslüman bir sanatçının sanatını da Müslüman kimliğine yakışır ve yaraşır bir biçimde icra etmesi gerektiğinin altını çiziyor: "Müslüman sanatçının sanat yorumu çok insani olmalıdır çünkü o insandır. Müslüman, bütün insani değerlerin temsilcisinin İslam olduğunu ve kendisinin de İslam'ın temsilcisi olduğunu unutmamalıdır. Ne kadar yüce değerler var ise kendi bulunduğumuz zamanda, dönemde, coğrafyada aslında onların birer timsali gibi bulunuyoruz, bulunmamız lazım gelir. Olağanüstü şeyler yapmamıza gerek yok. Bugün insanlar bir Müslümanı gördüklerinde o insan fiiliyle, duruşuyla Peygamberi hatırlatıyorsa o insanın duruşu sahihtir bence. Allah'ın emir ve buyruklarını insanlara hatırlatıyor ise onun duruşu doğrudur. O yaşam da doğru bir yaşamdır. Zorlamayla değil kendi doğallığı içerisinde gerçekleşiyorsa bu güzeldir."

Yaklaşık 40 yıldır derdini çizgileriyle canhıraş bir şekilde anlatmaya çalışan çizgi ustası, çizgi sanatçısı Hasan Aycın'la sanatını, sanata bakışını ve dünya meselelerini konuştuk.

Hem sizi hem sanatınızı daha yakından tanımak isteriz. Öncelikle bu sanata nasıl başladınız? Ne zaman çizmek istediniz, bu süreci bize anlatabilir misiniz?

Bu konu benim cevaplamakta zorlandığım bir soru olmuştur hep. Çünkü hayatımda hiç resim öğretmenim olmadı. İlkokul, imam-hatip okulu ve üniversite hayatı da dâhil olmak üzere bugüne kadar hiç resim tedrisi görmemiş, eğitimini almamış biriyim. Dolayısıyla önceden hazırlanmam gibi bir şey söz konusu değil. İçinde buldum adeta ben kendimi. Karalamalarla, çizmelerle, çiziktirmelerle başladı. 1978 yılının 3 Şubat'ında Yeni Devir Gazetesi'nde 'Dünyayı Yuvarlayan Pislik Böcekleri' başlıklı ilk çizgimi yayınladım. O gün bugündür de çizmeye devam ediyorum.

Esinlendiğiniz bir isim ya da bir ekol olmuş muydu o dönemde?

Hayır. Hala öyle bir ekolden söz edemem. Hatta yeri gelmişken söyleyeyim ilk albümümü, Bocurgatı, yayınlarken takdimini İsmet Özel yazdı. O yayınlamıştı zaten

albümümü. "Sen bir ekol müsün?" demişti bana. Ben de "O ne dedim ya (gülüyor)". Seni izleyenler var mı dedi? Bilmiyorum dedim, ben kimseyi izlemedim. İzleyenler var mı diye dönüp baktığımda yok dedim. Aynı durum hala devam ediyor.

Hiç tanımadığınız bir şeyi çizmek ne demek?

Galiba tanıyordum. Bunun benim hayat hikâyemle örtüşen tarafı da var. Ben İstanbul'da doğsaydım, pencereden baktığımda karşı apartmanı görseydim yani ufuksuz bir yerde büyüseydim herhâlde çizemezdim. Geç yürüdüm, 8 yaşında yürüdüm. Herkesin hareket halinde olduğu bir hayatın içinde ben zıncı diye duran biriydim. Hayata baktığım yerden bu pencereden bakar gibi baksaydım baktığımda karşı apartmanı, ufuksuzluğu görseydim herhâlde bugün çizemezdim. Hayatın üçrasında bir yerde Balıkesir'in Aslıhan Tepecik Köyünde, köyün de kıyısında evimiz. Gördüğüm tüm günbatımları, o durduğum kaldığım yerden temaşa ettiğim bütün görüntüler ayrıntılarıyla hala canlıdırlar zihnimde. Hareket edemiyorsunuz fakat birçok okumalar yapıyorsunuz durduğunuz yerden. Yani etrafınızda cevlanan insanların hepsi, çocuklar hatta börtü böceklerden kuşlara kadar hareket eden her şeyin, kırırdayan her şeyin sizin gibi olmadığını görüyorsunuz. Siz duruyorsunuz, sadece seyrediyorsunuz ve şunu anlıyorsunuz ki bunlar hareketin ne olduğunu, anlamını, kıymetini bilmiyorlar, bilemiyorlar. Yürüyorlar ama yürümenin nasıl bir nimet olduğunu bilmiyorlar, bilemiyorlar.

Ölüm güzel şey...

Başka bir nokta daha var. Ben ailemin ikinci oğluyum. Birincisinin adı 'Hasan'. Hasan benim miras olarak aldığı emanet adımdır. Ben doğunca komşular demişler ki; buna Hasan adını vermeyin bu da ölür. Ama ailem "inanmayız biz öyle şeylere diyerek" yine de Hasan ismini koyuyorlar bana. Yürüyemeyince de etrafımdaki insanlar bu ne zaman ölecek gözüyle bakmaya başlıyorlar. En sevdiğiniz insanlar size bu şekilde bakıyorlar. Ama bu aynı zamanda size ölümü sevdireyor. Ölüm güzel oluyor, güzel bir şeye dönüşüyor. Yani annenizin gözünde bunu görüyorsunuz, babanızın ilgisinde bunu görüyorsunuz. Diğer büyüklerinizde de bunu görüyorsunuz ve size özel bir ihtimam gösteriyorlar. Bir de o günlerde en çok birinci Hasan'ın, birinci oğulun hikâyesini dinliyorsunuz. En sevdiğiniz hikâye de bu hep an-

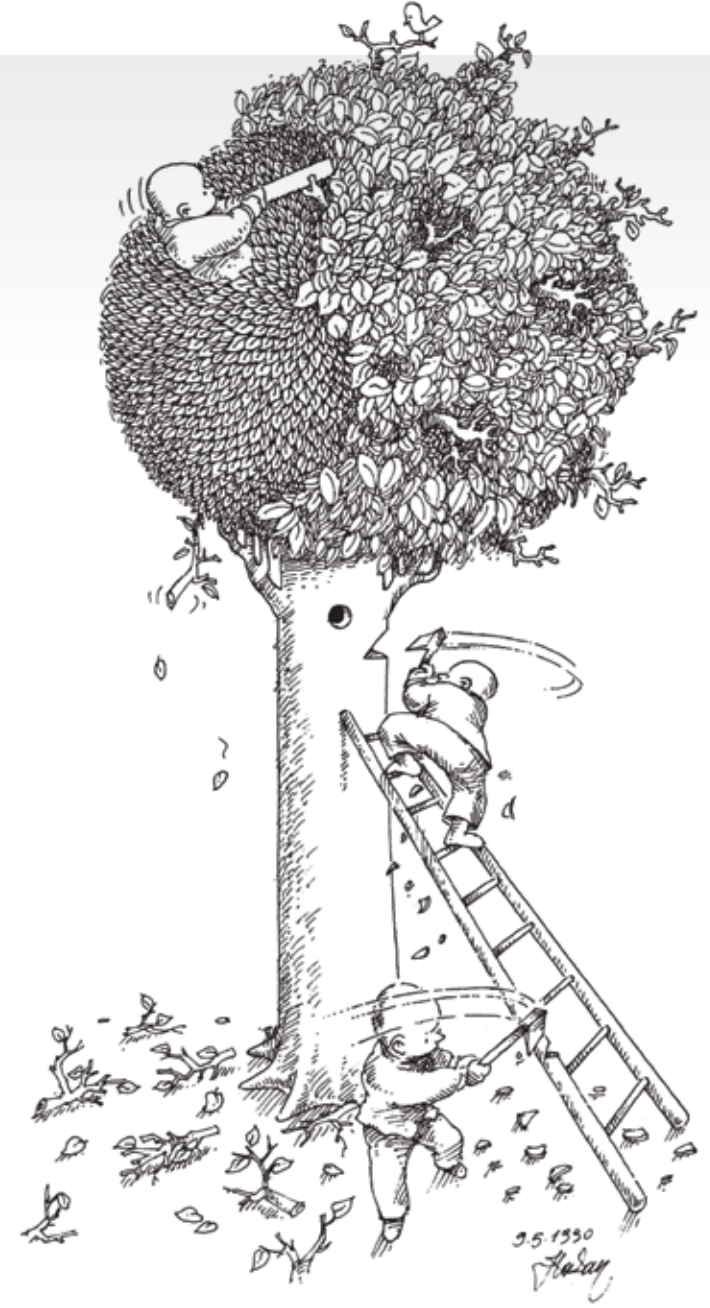
latılan, hep konuşulan hikâye. O cennette ve cennet bir adım ötede. Bir yürüsen bir adım ötede gibi. Ve sevdiğinizlerin içinden oraya ilk sen gideceksin. Kardeşiniz orada sizi bekliyor, bir bahçeniz var. Böyle bir çocukluk...

Bu gözlemlerinizi başka bir yolculuk yapıyorsunuz, elsiz ayaksız o görüntülerin ayrıntılarından geçerek. Kuşlar, rüzgâr, ışık, ses, meyiller ve ufuklar ayrı bir şeye dönüşüyor. Gün gelip çizmeye başladığımda ben çizginin alfabesinin o zaman oluştuğunu görüyorum. Hazır buluyorum bir anlamda. Arif Ay'ın sözüyle tabir edecek olursak "karıncaların sözlüğünü hazır buluyorum".

O dönemin şartları, siyasi gelişmeler sizin sanatınızın ortaya çıkmasında bir etken oldu mu? Çizimlerinizde böyle bir yorum var mıydı?

Bugün bunları konuşmakta isabet kaydeder miyiz bilemiyorum ama yanımızda dedem var, ninem var. Ve dedeler nineler o zaman kuşak olarak hayatın içindeki en yaşlı kuşak ve bu insanlar son Osmanlı... Babamların kuşağı ise Cumhuriyetin ilk kuşağı... Aynı çatının altında babamla dedem arasında çok keskin bir ayrım var. Dedem, sarığıyla, cübbesiyle, bütün davranışlarıyla, hayatı algılayışıyla tam bir Osmanlı idi. Babam ise arada bir tip. Gözünüzün önündeki en sevdiğiniz insanlar bunlar. Babanız o kadar çaresiz ki... Harf inkılabı olmuş. Dedem medrese eğitimi almış kitapları olan bir insan ve babam o kitapları okuyamıyor. Ayrıca babam ilkökula gitmiş bir insan da değil; çocuklarını okula göndermemiş o dönemde. Rasim Özdenören'in 'Gül Yetiştiren Adam'ındaki tip dedemdir benim için. Kılık kıyafet olarak da birbirlerinden çok farklılardı. Babam kasket takarken, dedem sarık takardı hatta yatarken bile çıkarmazdı sarığını başından, özel bir sarığı vardı yatarken takmak için. Cübbesiz dışarı çıkmazdı, cübbesi sırtında olmadığı zaman kendimi çıplak gibi hissediyordum diyen bir adamdı. Bir buçuk günde bir hatmeder, günde yalnızca bir buçuk saat uyurdu. Biz kuşak olarak bunları görerek büyüdük. Dışında bir çatışma yok ama içinde bir çatışmayı büyüterek geliyoruz, sonra bir hayata katılıyoruz bir sürece dâhil oluyoruz. Sorgulamak zorundasınız, aldığınız her bilgiyi edindiğiniz her tecrübeyi sorgulaya dönüştüre yeni bir yol tutturmaya uğraşıyorsunuz.

İmam hatipte okuduğum dönemde bulunduğum o ortam -imam hatip ortamı- çok önemseyemediğim bir ortam olmuştur benim için. Sonrasında üniversite yıllarımda ise artık sanatta,

edebiyatta kendime rehber edinebileceğim başta Üstat Necip Fazıl olmak üzere önemli insanlara rastladım.

Doğduğunuz ve büyüdüğünüz yerin sanatınızın şekillenmesinde büyük bir etken olduğunu vurguladınız. Buradan yola çıktığınızda günümüzle de kıyaslayarak, bugün doğan çocukların ya da şehirde doğan çocukların sanata bakış açısı arasında nasıl bir fark var?

Benim kendi özelimde sanata bir bakış açısından söz edemeyiz. Benim kendi doğallığımdan kaynaklanıyordu bu. Hakkaten bugün çizmiyor olsaydım bunların bir anlamı olmazdı. Ama çizdiğim için çok anlamlı hale geldiler. Günümüz çocuklarının durumuna gelirsek, artık kendi torunlarımda sıkıntı çekiyorum onlarla iletişim kurarken.

Pokemon'a "Bismillahirrahmanirrahim" Dedirtemezsiniz!

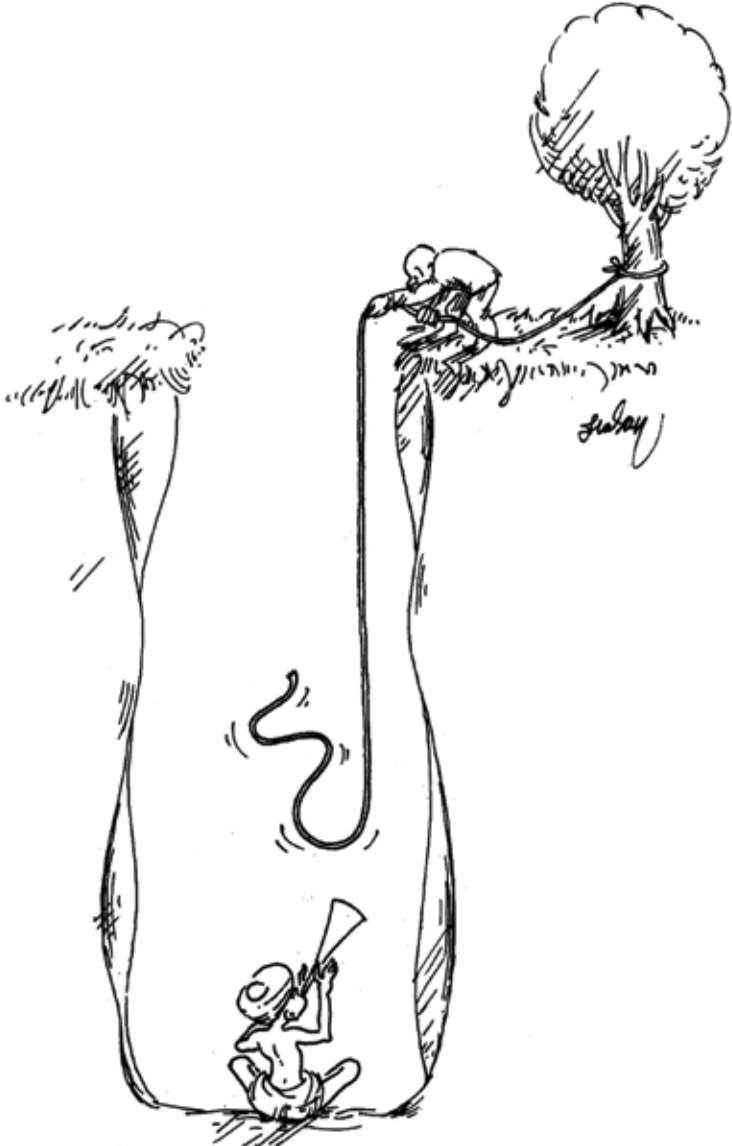
Kendi hayat tarzınızın, kendi kadim çizginizin sembol kahramanları muhayyel tipler bugün hayatta değiller ise bir sıkıntı var demektir. Yani çocuklar Pokemon'larla, He-Man'lerle yatağa giriyorlarsa, hayal dünyalarını bu karakterler süslüyorsa bir sıkıntı var demektir. Hatta nevresiminde, yatağında, oyuncaklarında, ayakkabılarında, çantalarında bu ikonlar varsa bu çocukların dünyası böyle şekilleniyor demektir. Siz 'Pokemon'a "Bismillahirrahmanirrahim" dedirtemezsiniz. O başka bir kültürün unsurudur. Böyle bir açmaz var. 'Peki, bunun çaresi nedir?' dersiniz onun cevabı bende değil. Bu sorunu ben ancak resmedebilirim. İşte ben bu noktadan başladım. Çocuklar da buradan baş-

lasın, başlamalı deme şansım yok. Onlarla baş etmenin yolunu bulmalıyız, bu ayrı bir meseledir. Bu benim kişisel meselem değil ama muhakkak bir çaresinin bulunması lazım. Çocuklarım 'He-Man' çizgi filmini izlerken o karakterin gölgelerin gücü adına diyerek işlerine başladığını hatırlıyorum. Oysaki bizim kahramanlarımız Besmele ile; "Esirgeyen ve Bağışlayan Allah'ın adıyla" diyerek başlamalıdır.

Bu bağlamda ele alacak olursak siz kendi sanatınızı nasıl yorumluyorsunuz? Batılı ya da doğulu olmayı bir sanatçı perspektifinden bakarak nasıl değerlendirmeliyiz?

Eğer bir sanat doğudan çıkmış ise doğulu, batıdan çıkmış ise batılıdır. Yani doğulu insanların sanatından bahsediyor isek o doğulu bir sanattır. Batılıların bir sanatından bahsediyor isek batılı sanattır. Fakat gün gelir doğulu sanat veya batılı sanat dünyaya egemen olur. Şimdi biz batılı sanatın egemen olduğu bir dönemde yaşayan insanlarız. Ve kendi adıma ben bir Müslümanım, karikatür ise batılı bir sanat. Batılı değerlerin içinden üretilmiş, orada neşvünema bulmuş bir sanattır. Bir gün biri gelecek yaptıklarımın beni sorguya çekecek, yaptıklarımın sorular sorulacak. Nitekim bir sürü sorular soruldu ben de onlara cevap vermeye çalıştım. Benim oradaki doğru cevabım şu olmalı; Ben, onu yaparken nasıl biri idi isem, düşünce olarak, his olarak, hatta kimlik ve kişilik olarak o eserden dolayı sorulan sorulara o zamanki halimden ari, ondan uzaklaşarak cevap veremem. Yine cevabımda da "o" olmam lazım, "o" olarak cevap vermem lazım gelir. Bana yapmadığım bir şeyden soru sorulmuyor ki yaptığım bir şeyden bana soru soruluyor. Evet, bu batılı bir sanattır. Fakat

ben bana soru sorana, muhatabıma şu hakkı vermem. Bu işin kuralı var, kaidesi var; adamlar kuralını kaidesini koydular, karikatür budur. Sen şimdi bunun başka bir şey olduğunu mu söylüyorsun? Hayır, ben bunun batılı bir sanat olduğunu kabul ediyorum. Ama bu benim yaptığının o olmadığını söylüyorum. Bu benim yaptığım diyorum. Bunu yapıyorum diyor isem onun iç dinamikleri kendimce sarsmalıyım, dönüştürmeliyim, değiştirmeliyim, kılmalıyım, başka yolu yok. Benim yapmaya çalıştığım budur, yoksa köken itibarıyla batıda doğmuştur, batıdan neşet etmiştir. Ama ben bir Müslümanım ve ben böyle bakarım olaya; benim sanatım kendi eserimdir, kendi eserimden konuşuyorum. Kendi eserini savunmayan neyi savunsun ki? Bana kendi yaptığımı başka biri dayatamaz. Bu hakkı da vermem, vermemek zorundayım.

"Bizim Doğuyu Da Batılı Da Aşan Bir Kadim Hikâyemiz Var "

Söylediğiniz şey mücadele etmeyi gerektiriyor. Günümüzde bu dönüşüm sanki mücadeleden yılmakla ya da hiç mücadele etmemekle tekrar kendisini dönüştürmekle gerçekleşiyor.

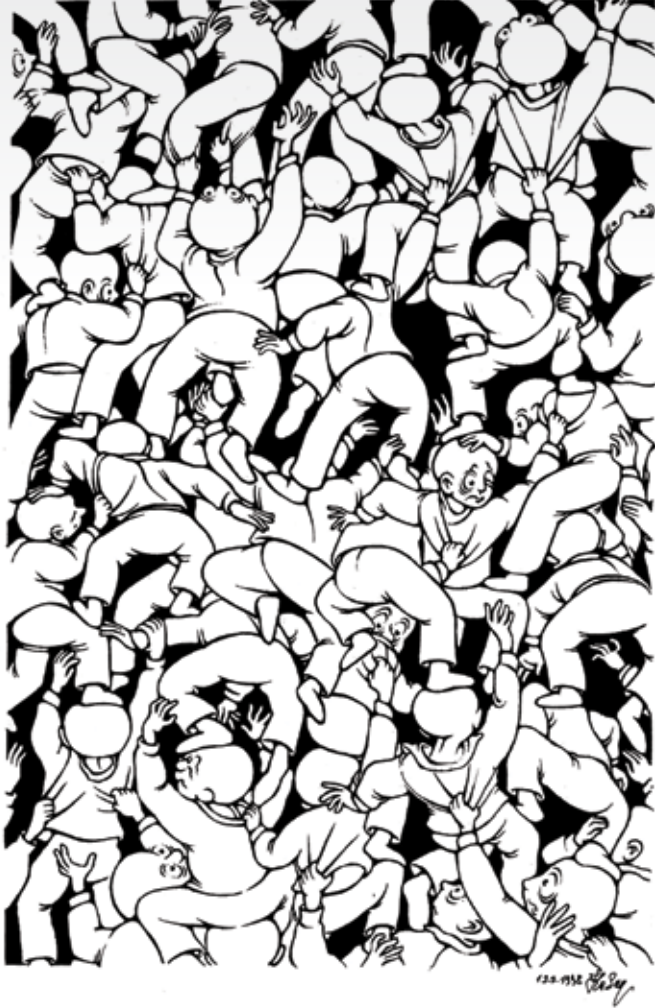
Şimdi ben burada umum adına konuşmuyorum kendi adıma konuşuyorum. Kendi adıma konuşacak isem mücadelesiz hayat mı olur? Niye mücadele etmeyeceğiz ki! Etmek zorundayız. Önce tepkimizi ortaya koymak zorundayız. Her yerde her şeyde tepki mi olur, her yerde her şeyde tepki olur. Öncelikle şunu demeliyiz; hayır ben önüme konulan şekliyle bana sunulan şekliyle kabul etmiyorum. Bunu ben kendimden kılarak kabul ederim ancak böyle kabul edebilirim demek zorundayım. Bu elbette bir mücadele gerektirecek.

"Hz. Adem'den Kendime Bir Çizgi Getirmenin Derdindeyim"

Ben doğulu olmam hasebiyle doğunun değerlerini savunmak zorundayım. Ahlaki olan budur. Fakat doğuyu da batılı da aşan bir kadim hikâyemiz var bizim. Güneşin altındaki hiçbir hikâyeye ne oranın ne buranın ne şuranın hikâyesidir, insanlığın hikâyesidir hepsi. Küçük dönüştürmeler, küçük farklılıklar barındırsalar da nihai olarak aynılardır. Hz. Adem'den kendime bir çizgi ge-

tirmenin derdindeyim. Varoluş öncesinden varlık sahnesindeki şu anki konumuma çizgi düşürmek zorundayım. Kendimi, kendi değerlerimi daha anlamlı kılmak için bunu yapmak zorundayım. Ve bunu kendim için yapmak zorundayım. Kime bir şey söyleyecek isem kendi üzerimden söylemek zorundayım. Ben kendime söyleyeceğim, benim dışımda kim varsa kendilerindeki karşılıkları onunla bulacaklar. İnsanların kendilerinde buldukları ne ise, benim onlara söylediğim o olacak. Ama o benim müdahale edemeyeceğim bir alandır. Onun mahreminde bir şey olacak. Benim onun mahremine saygı göstermem başka kimselerin benim mahremime müdahale etmesine de müsaade etmeme anlamına gelir, kendi mahremime sahip çıkıyorum demektir. Ben bir siyasi değilim hatta öncelikli olarak sanatçı kişiliğini öne koyan biri de değilim. Evet, ben sanatla iştigal ediyorum, ama en nihayetinde ben insanım ve o eylem benim eylemdir. Ben sanatın, edebiyatın ya da çizginin hükmü altında değilim. O benim eserim, hesabını da ben vereceğim. Ben öne bakarım, öne bakmam lazım. Benim dışımda insanlar var, dostlar var, düşmanlar var. Siyasete dökersek, Amerika var, batı var, doğu var... Zalim var, mazlum var. İyi vardır, kötü vardır. Hep vardı, hep var olacaklar. Ve ben hep iyi tarafta olmak zorundayım. İsmet Özel'in tabiriyle hep kaybedenlerin yanında olmak zorundayım. Yoksulların yanında olmak zorundayım. Yoksulların yoksul olmasını, yoksulluğu savunmak değil bu. Kaybedenlerin kaybedişini savunmak değildir. Ama ben o safta bulunmak zorundayım. Yaptığım iş de buna yaramalı, benim yanıma denk düşmelidir.

"Karikatür sanatında saldırı, muhatabını yaralama, aşağılama önceliklidir. Ben bu anlayışa sahip bir insan değilim, benim değerlerimde buna yer yoktur çünkü **insan azizdir, ahsen-i takvim üzere yaratılmıştır.**"

Siz bugünün, günümüz İslam coğrafyasının hatta tüm dünyanın sıkıntılarını belki mücadelesini yansıtıyorsunuz çizgilerinizde. Çizgilerinizde kullandığınız karakterler, özellikle kullandığınız bir insan figürü de var, bunlar neyi temsil ediyor?

İnsan figürüm yalın insanı, saf insanı, yoksul insanı yansıtır. Bizim literatürümüzde yoksulluk insan yoksulluğudur. Bütün insanlar yoksuldur, ganî olan Allah'tır, tüm insanlar yoksuldur. Bu anlamda insan haddini bilmelidir.

Karikatür sanatında saldırı, muhatabını yaralama, aşağılama önceliklidir. Ben bu anlayışa sahip bir insan değilim, benim değerlerimde buna yer yoktur çünkü insan azizdir, ahsen-i takvim üzere yaratılmıştır. Ben böyle inanıyor isem, kendi inançlarıma ters düşmem. Karikatür yapıyorum diye kendi değerlerimle, kendimle çelişkiye giremem. O zaman benim elimden çıkan tip yalın, temiz, sevimli ve munis olmalıdır. Zulmü anlata-

cak isem, anlattığımı zannediyorum, gücümün yettiği kadar anlatmaya çalışıyorum, zalim tip aracılığıyla değil mazlum tip aracılığıyla anlatmaya çalışırım. İnsanlar da paylaşıyorlar ve kendilerinden biliyorlar. Ama eciş bücüş zalim tipler üstünden bir karakter geliştirseydim kendi sınırları içerisinde kalabilirdi, insanlar paylaşmazlardı çünkü kendilerinden bilmezlerdi. Bu benim tercihimdi ama çok bilinçli bir tercih değildi bu. Bu işe başlarken, karikatür alanında böyle şeyler oluyor ben başlarken şöyle başlayayım demedim. Yetişegeldiğim değerler dünyasından böyle çıktım, böyle geldim ve böyle devam ediyorum. Böyle olmak veya böyle kalmak için olağanüstü bir çaba sarfetmiyorum, benim en tabii halim bu. Allah kulunun nasıl olmasını istiyorsa ben bunu öncelemeye çalışıyorum. İşim kolay mı oluyor diye sorarsanız açıkçası ben halimden oldukça memnunum.

Sizin sanatınızdaki bu yalın, bu naif ve bu temiz anlayış, hem bugün hem de gelecek adına örnek bir duruşu temsil ediyor. Buradan hareketle şunu da sormak istiyorum. Sizce bir Müslüman sanatçının sanata bakış açısı nasıl olmalıdır?

Çok insani olmalıdır çünkü o insandır. Müslüman, bütün insani değerlerin temsilcisinin İslam olduğunu, İslam'ın temsilcisi olduğunu unutmamalıdır. Ne kadar yüce değerler var ise kendi bulunduğumuz zamanda, dönemde, coğrafyada aslında onların birer timsali gibi bulunuyoruz, bulunmamız lazım gelir. Olağanüstü şeyler yapmamıza gerek yok. Bugün insanlar bir Müslümanı gördüklerinde; o insan fiiliyle, duruşuyla Peygamberi hatırlatıyorsa o insanın duruşu sahihtir bence. Allah'ın emir ve buyruklarını insanlara hatırlatıyor ise onun duruşu doğrudur. O yaşam da doğru bir yaşamdır. Zorlamayla değil kendi doğallığı içerisinde gerçekleşiyorsa bu güzeldir.

Son olarak güncel bir mesele hakkında görüşlerinizi almak istiyorum. Malumunuz ülkemizde ağırladığımız milyonlarca Suriyeli göçmen kardeşlerimiz var. Bu bağlamda halkımızın Suriyeli göçmenlere gösterdiği ev sahipliğini nasıl değerlendiriyorsunuz?

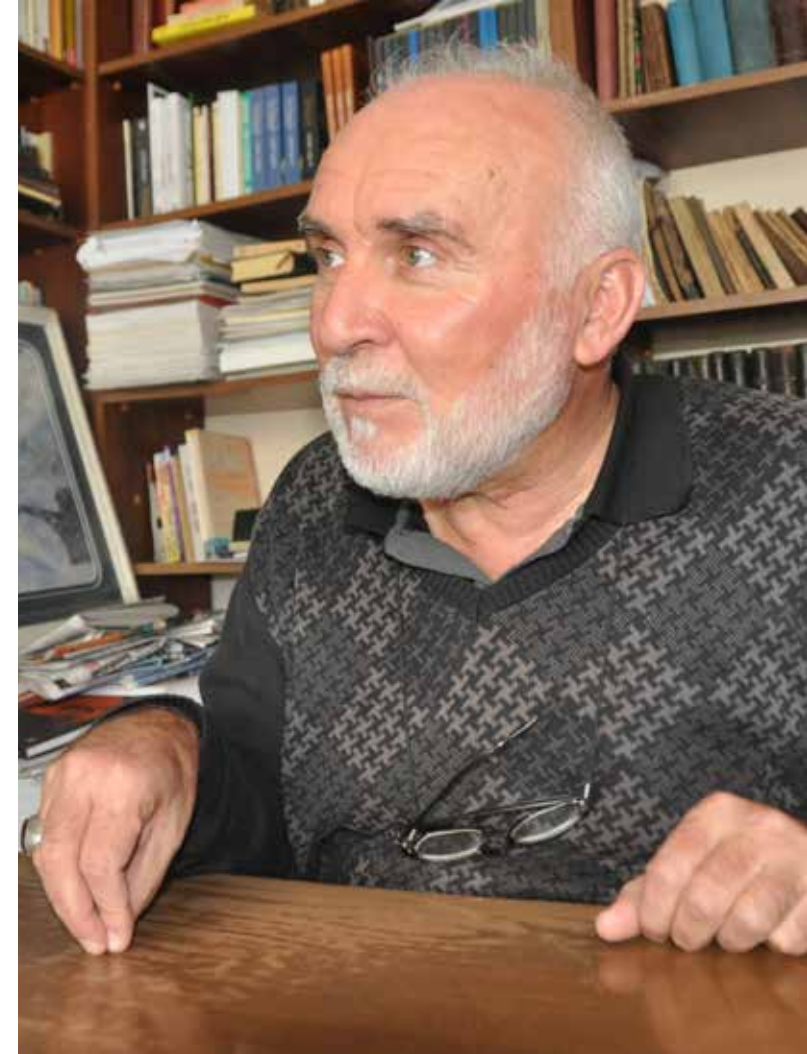
Mihmandar, "hanenize yük olduk" diyen mihmana, "mihman haneye mihman yük mü olur?" demiş. Kadim insanlık tarihimizde ve geçmişimiz içinde ister rivayetler yoluyla haberdar olduğumuz, ister Allah'ın Kuran'da bize unutmayalım diye bildirdiği şekliyle olsun bize gelen soyumuzun güzel insanların, peygamberlerin bize emsal teşkil eden güzel davranışları vardır. Akli eren in-

sanların yapması gereken o davranışları bugün ihya etmek olmalıdır. Günümüz insanları özellikle Müslümanların İbrahimi bir duruşu olmalıdır. İsevî olmalı, Musevî olmalı, Muhammedî duruşa sahip olmalıdırlar. Bu peygamberler, insanları rahatsız edecek, çirkinliği kötülüğü azdıracak davranışlarda bulunmamışlar tam tersine kötülüklerle ve kötülüğün temsilcileriyle her şeyleri pahasına mücadele etmişlerdir. Yerinden yurdundan olan Allah'ın kullarına, nereli olurlarsa olsunlar ister Ukraynalı ister Suriyeli, bugün akli eren insanlar bu insanlara sahip çıkmalı, onlara kucak açmalı ve onlarla paylaşmalıdırlar. Şöyle düşünün eviniz var, evinizde kaloriferiniz var, sıcak odanız var. Ama dışarıda bir köprü altında sığınmış insanlar var ve sizin dilinizi dahi bilmiyorlar. Ayaklarında ayakkabı dahi yok. Ve siz eğer isterseniz, o insanların da içinin ısınmasına, o durumdan kurtulmalarına vesile olabilirsiniz ama bir şey sizi tutuyor. Aslında seçiminiz de yardım etmemek değil, istiyorsunuz fakat sizi engelleyen bir nokta var. Peki, engel olan nedir, o insanların Suriyeli oluşları mı tutuyor sizi? Oysaki bunlar önemli değil, önemli de olmamalıdır. İşte burada insan vicdanının sesini dinlemelidir. İçimizden çıkan aykırı seslere inat, insani değerleri öncelemeli ve bu insanlara sahip çıkmalıdır. Çünkü o gün orada o akşam siz sıcak yatağınızda yatarken, bir çocuk donarak ölürse siz sabahında vicdan azabı çekmezseniz Allah-u âlem ömrünüzün bir gününde bir anında o gelir sizi yakalar. Ve bu telafisi olmayan bir şeydir. Böyle bir şeye tanık olduğumuz için de inancımız gereği yarın ahirette bundan sorumlu olacağız. Bunun da inancındayız. Yani Allah bizi bu insanlık sorunlarından sorumlu tutmayacak olsaydı, ki O her şeye gücü yetendir, O bizi haberdar kılmazdı, onların seslerini duymaz, çılgınlıklarını iştmezdik. Habermiz olmadığı için de sorumlu olmazdık. Ama madem ki duyuyoruz o halde biz bunlardan mesulüz.

Bugün batıda bir sürü gösteriler yapılıyor. Hâlbuki bu tabloyu insanlığa hediye eden onlar, silahları veren onlar, bu akli veren de ve o toprakları paramparça eden de onlar. Ama diyorlar ki bu insanlar uzaklarda bir yerlerde dursunlar, bizim vicdanlarımızın yakasına, paçasına yapışmasınlar. Bu yüzleşmeden nereye kadar kaçılabilir ki, mümkün değil. Eğer bu ah beni yakıyorsa bir gün mutlaka seni de yakacak, bundan hiçbir insan paçasını kurtaramaz. ■

Bir gurbetlik var bu hikâyede

Hasan Aycın'ın babası Almanya'ya ekmek parası kazanmak için giden işçilerden biri. 1965 yılında başlayan gurbet hikâyesi yoğun geçen hayat mücadelesinin ardından 40 yıl sonra yine Almanya'da son bulmuş. Hasan Aycın'ın babası 2005 yılında Münih'te vefat etmiş.

İSLAMOFOBİ Mİ İSLAM DÜŞMANLIĞI MI?

Yazı: Fatma Bilim

İslamofobi kavramı ve bu nitelendirmenin doğruluğu kamuoyu nezdinde tartışılmaktadır. **Birçok düşünür, bu tür eylemlerin anti-semitizm örneğinde olduğu gibi İslam karşıtlığı ve Müslüman karşıtlığı olarak değerlendirilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır.**

Son yıllarda dünyanın değişik coğrafyalarında yaşayan Müslümanlara karşı sözlü ve fiziksel saldırılar artmış ve toplumsal düzeyde kaygı verici boyutlara ulaşmıştır. Neredeyse her gün gazetelerde Müslümanların sözlü veya fiziksel saldırıya uğradığı, ibadethanelere zarar verildiğine ilişkin haberleri okuyoruz. Bu olaylar dünya kamuoyunda genellikle İslamofobi kavramıyla ifade edilmektedir. Ancak İslamofobi kavramı ve bu nitelendirmenin doğruluğu kamuoyu nezdinde tartışılmaktadır. Birçok düşünür, bu tür eylemlerin anti-semitizm örneğinde olduğu gibi İslam karşıtlığı ve Müslüman

karşıtlığı olarak değerlendirilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Öte yandan, İslamofobi kavramının ifade özgürlüğünü kısıtlayan bir nitelik taşıdığını savunanlar da bulunmaktadır. İslamofobi kavramı birçok düşünür tarafından eleştirilmekle beraber, Avrupa kamuoyunda yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak ilk zamanlarda bu kavram ile ifade edilmek istenen temelsiz korku, zaman geçtikçe sözlü ve fiziksel saldırılar ile şiddet eylemlerine dönüşmüş durumdadır. Şu bir gerçek ki, göçmen olarak gittikleri ülkelerde uzun yıllardır yaşayan ve bu ülkeleri bir vatan olarak benimseyen Müslümanlar, toplumun birçok alanında ayrımcılığa uğramakta, sözlü veya fiziksel saldırılar ile karşı karşıya kalmaktadır.

Yazımız, İslamofobi kavramı tartışmalarını ve son yıllarda Müslümanlara yönelik artan eylemleri incelemektedir. Hemen belirtelim ki, kavramlar her zaman fikirlerin aynasıdır ve bu nedenle kavramlar ve onlara tanınan anlamlar soyut bir düşünceden öte yaşadığımız dünyayı anlamamız ve anlamlandırmamızda etkin bir rol oynamaktadır. Bu kapsamda hukuki terminolojinin doğru kullanılması önemlidir. İslamofobi, nefret suçu, nefret söylemi, ifade özgürlüğü, insan hakları, ırkçılık ve anti-semitizm gibi kavramların tanımları ve içtihadı değerlendirmeleri konunun doğru analizi için önem arz etmektedir.

İslamofobi Kavramı Nasıl Ortaya Çıktı?

1997 yılında İngiltere’de Runnymede Trust kuruluşu tarafından yayınlanan ‘Islamophobia: A Challenge For Us All’ başlıklı raporda ilk kez kavramsallaştırılan “İslamofobi”, “İslam’a karşı temelsiz bir korku ve nefret” olarak tanımlanmaktadır. Rapor, İslamofobi kavramının “Xenophobia” ve “Europhobia” kavramları ile benzer olduğu ve her ne kadar ideal bir kavram olmasa da, bu kavramın kabul edilebilir nitelikte olduğunu belirtmiştir. Raporu yayınlayan kuruluş, İslam dinine ve Müslümanlara karşı duyulan ve öncesinden yabancı düşmanlığı kavramı içerisinde gösterilen eylemlerin özel bir kavramla ifade edilmesi gerektiğini değerlendirmiş ve İslamofobi kavramını önermiştir.

İslamofobi kavramının çıkış noktası, Müslümanların dini inançları ve yaşantıları sebebiyle maruz kaldıkları ayrımcılık veya saldırıları ortak bir ad altında toplamaktır. Fobi kelimesi Yunanca kökenli bir kelime olup, mitolojide korkulana karşı hissedilen duyguyu anlatmak için kullanılır. 2004 yılının Aralık ayında Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan’ın resmi bir konuşmasında İslamofobi kavramını kullanmasıyla bu kelime kamuoyunda tanınmaya başlanmıştır.

İslamofobi’yi metodolojik olarak tartışırken, bu kavramın hukuken tanımlanması da sorunlu bir hal almaktadır. İslamofobi kavramı hakkında Avrupa Birliği ülkeleri nezdinde henüz üzerinde uzlaşmış bir tanım yapılmamıştır. İslamofobi küresel bir kavram olmakla beraber, aynı zamanda ülkelerdeki farklı ideolojik ve hukuki bakış açıları sebebiyle çeşitlilik göstermektedir.

Avrupa Konseyi ırkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu’nun konuyla ilgili ‘Müslümanlara Karşı Hoşgörüsüzlük ve Ayrımcılıkla Mücadele’ konulu 5 no.lu ve ‘İrkçılık ve Yabancı Düşmanlığına Karşı Mücadele Etmek İçin Milli Mevzuat’ üzerine 7 no.lu Politik Tavsiye Kararları olmak üzere iki tavsiye kararı bulunmaktadır.

“İrkçi Ayrımcılık ve Terör İle Mücadele” üzerine 8 no.lu Genel Politik Tavsiye Kararı uyarınca; “11 Eylül 2001 tarihinde meydana gelen olaylar sonrasında terörle mücadele kapsamında, özellikle Arap, Musevi, Müslüman, sığınmacı, mülteci ve göçmen gruplarına dâhil oldukları düşünülen kişilerin, toplumsal hayatın birçok alanında, özellikle eğitim, istihdam, barınma, kamu alanlarına erişim ve hareket serbestliği gibi konularda ırkçılığa veya ırkçı ayrımcılığa maruz kalmakta oldukları ve yine Komisyonun 5 no.lu Tavsiye Kararında; “Müslümanların önyargılar ile karşı karşıya kaldıkları ve bu önyargıların kendisini çeşitli şekillerde, özellikle genel anlamda olumsuz karşılanma, ayrımcı muamele, taciz ve şiddet eylemleri olarak gösterdikleri” ifade edilmiştir.

Müslümanlar Toplumdaki Dışlanıyor

Açıklamalarımız İslamofobi’nin, Müslümanların veya Müslüman olduğu düşünülen kişilerin bu olgu sebebiyle günlük toplumsal hayatta dışlanmaları ve çeşitli sözlü veya fiziksel eylemler ile karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir. Son yıllarda Avrupa medyasında ve siyasi

söylemlerde artan ve açıkça ifade edilen önyargılar ve klişelerin zamanla Müslümanların toplumsal hayatın birçok alanından dışlanmalarını beraberinde getireceği değerlendirilmektedir. Gazeteler günlük hayatta yaşanan ayrımcılığı veya dışlanmayı manşetlerine taşımakta, ancak nefretin sonucu olarak yaşanan söylem veya eylemleri, yani Müslümanlara, değerlerine veya camilerine yapılan saldırıları habere değer bulmaktadır.

İslamofobi kavramı yerine İslam veya Müslüman karşıtlığı kavramını tercih edenler ise; anti-semitizm kavramında olduğu gibi, Müslüman karşıtlığı kavramının bir dine mensup olan kişiye yönelik yapılan eylemi ifade ettiği ve dolayısıyla insanı, yani inanan kişiyi merkezine aldığı ve bu kavramın insan hakları ihlallerinin tanımlanması için çok daha yerinde olduğunu savunmaktadır.

Medya ve siyasi irade, kamuoyunun İslam ve Müslüman algısını önemli ölçüde yönlendirmektedir. **Birçok olumsuz konu ve terörist eylem görsel ve yazılı medyada, siyasi ve toplumsal söylemlerde İslam ve Müslüman toplumla ilişkilendirilmektedir.**

11 Eylül, IŞİD, Charlie Hebdo, Paris Saldırısı...

Dünyanın çeşitli ülkelerinde İslamofobik söylemler ve eylemler “11 Eylül, IŞİD, Charlie Hebdo, Paris Saldırısı” ve son olarak “31.12.2015 Yılbaşı Gecesi Köln Olayları” ile büyük bir artış göstermiştir. İslam dini ve Müslüman imajının bu ülkelerde hâkim toplumunun kolektif zihninde önyargılar ve olumsuz klişeler ile şekillendiği gözlemlenmektedir. Medya ve siyasi irade, kamuoyunun İslam ve Müslüman algısını önemli ölçüde yönlendirmektedir. Birçok olumsuz konu ve terörist eylem görsel ve yazılı medyada, siyasi ve toplumsal söylemlerde

İslam ve Müslüman toplumla ilişkilendirilmektedir. Bu sebeple, batılı hâkim toplum tarafından İslam ve Müslümanlar, kendi hayat biçimlerini tehdit eden ciddi bir tehlike olarak algılanmaktadır. İslam ve Müslüman karşıtı söylemler, özellikle son yıllarda marjinal ve sağcı kişilerin söylemlerinden çok, kendilerini merkezi siyasette konumlandıran siyasilerin ve kişilerin söylemleri şeklinde karşımıza çıkmaktadır. İslam dininin temel değerlerine veya Müslümanların inanç ve yaşantılarına ilişkin rencide edici söylemler kamuoyunda hiç çekinmeden yapılabilmektedir. Hemen belirtelim ki, özellikle Avrupa ülkelerinde ifade özgürlüğü ülkelerin anayasaları tarafından korunan ve toplum nezdinde de önem verilen temel haklardan birisidir. Elbette ki, ifade özgürlüğü demokrasinin en önemli kazanımlarındandır. Ancak ifade özgürlüğü hiçbir hukuk sisteminde sınırsız bir hak olarak tanınmamaktadır. İfade özgürlüğünün sınırı olarak nefret söylemleri ve eylemleri gösterilmektedir.

Hangi Olaylar Suç Kategorisinde Değerlendiriliyor?

Bir eylemin hukuken İslamofobik olarak değerlendirilmesi için, eylemin odağında yer alan Müslüman olgusunun fail tarafından açıkça doğrudan veya dolaylı olarak ifade edilmesi gerekir. Bu durum özellikle cezai soruşturma ve kovuşturma evrelerinde en temel hukuki problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Camilere yapılan saldırıların doğrudan İslamofobik olarak kabul edilmeleri bu nedenledir. Oysa Müslümanlara yönelik sözlü veya fiziksel saldırılar ceza hukuku anlamında birçok farklı suç kategorisinde gösterilebilmektedir; örneğin, hakaret, tehdit, halkı tahrik etme, yaralama gibi. Bu genel kategorilerde gösterilen suçların İslamofobik olarak değerlendirilmesi için, Müslüman kimliğe açıkça bir vurgunun yapılmış olması şartı aranmaktadır.

İslamofobik eylemler hukuken beş ana kategoride toplanmaktadır:

1. Kişilerin, Müslüman olmaları veya İslam'ı yaşamaları sebebiyle ayrımcılığa veya şiddete maruz kalmaları,
2. Dini kuruluşlara saldırı,
3. Çizilen 'dini profile' göre somut şüphe olmadan, kişilere radikal/terörist veya 'cihatçı' muamelesi yapılması, veri tabanı oluşturulması veya ayrımcı muameleye tabi tutulması,
4. Dini sembollerin yasaklanması veya diğer dini semboller ile kıyasla ayrımcılık yapılması,
5. Din mensuplarının, peygamberlerin ve dini öğretinin değersizleştirilmesi.

Müslümanlara yönelik sözlü ve fiziksel saldırı, tehdit, taciz, halkı tahrik etme, mala zarar verme, kundaklama gibi eylemlerin hukuki nitelendirmesinin ne şekilde yapılacağı, çözümlenmesi gereken hukuki bir sorundur. Belli bir dine mensup ve dini inanca sahip olunması nedeniyle işlenen suçların İslamofobi kapsamında değerlendirilerek bu saikin, suç unsuru veya ağırlaştırıcı neden olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Nefret saikiyle işlenen bir suç diğer adi suçlardan farklı bir nitelendirmeyi gerektirmektedir. Ancak uygulamada, nefretin ve önyargının ceza hukuku bağlamında nasıl anlaşılması ve sınırlandırılması gerektiği konusu tartışmalıdır.

Nefret Suçları ve Nefret Saikli Olaylar

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, nefret suçunu "mağdurun, gerçek veya tahmin edilen ırk, ulusal ya da etnik köken, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel ya da fiziksel engellilik, cinsel yönelim veya diğer benzer faktörlere dayalı olarak benzer özellikler taşıyan bir grupta gerçek veya öyle algılanan bağı nedeniyle seçilmesi ve bunun neticesinde kişiye veya mala karşı işlenen her türlü eylem" olarak tanımlamıştır.

Nefret suçu iki unsurdan oluşmaktadır: birinci unsur, ceza hukuku bağlamında işlenmiş bir suçun mevcudiyeti, ikinci unsur ise failin suçu bir önyargı ve nefret saikiyle gerçekleştirmiş olmasıdır. Suça konu olan mağdur veya mülk İslam'la olan bağlantısı sebebiyle seçilmiştir. Asıl hedefin saldırıda bulunulan somut kişi olmadığı ve temsil ettiği grup ve değerler olduğu kabul edilmektedir. Bir suçun nefret suçu sayılabilmesi için ise saldırıda bulunulan kişiye veya mala karşı önyargı ve nefret beslenmesi yeterli olmayıp fiilin doğrudan bu saikle gerçekleştirilmiş olması aranmaktadır. Bu sebeple sorulamada bu konunun ayrıca irdelenmesi ve polis tutanaklarında yer alması gerekmektedir.

Nefret suçlarının insan hakları ile ilintili olduğu kabul edilmektedir. Şöyle ki, bu suçlar mağdurun yaşama hakkını, özgürlük ve güvenlik haklarını doğrudan etkilemektedir. Bu sebeple nefret suçlarında hem ceza hukuku hem de insan hakları ihlalleri gündeme gelmektedir.

İslamofobi'nin antisemitizm ile aynı hukuki nitelikte olduğu ifade edilebilir. Bu sebeple, İslamofobik söylem ve

eylemlerin nefret suçu kategorisinde değerlendirilmesi ve temel hak ve hürriyetleri ihlal eden bir insanlık suçu olduğunun kabulü gerekir.

Nefret Söylemleri

Nefret söylemi için uluslararası kabul görmüş bir tanım bulunmamaktadır. Ancak ülkelerin oluşturduğu içtihat-larda kabul gören tanımlar yapılmaktadır.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin, 1997 tarihli R (97) 20 sayılı tavsiye kararında nefret söylemi; "ırkçı nefreti, anti-semitizm, azınlıklara yönelik nefreti veya hoşgörüsüzlük ifade eden, hoşgörüsüzlüğe dayalı diğer nefret biçimlerini yayan, teşvik eden, savunan veya haklı gösteren her türlü ifade biçimi" olarak tanımlanmaktadır.

'Nefret söylemi' ve 'ifade özgürlüğü' arasında çok ince bir çizgi bulunduğu kuşkusuzdur. Dünyanın değişik coğrafyalarında ifade özgürlüğünün sınırlanması ile ilgili büyük tartışmalar yaşanmaktadır. İfade özgürlüğü ve sınırlandırması sadece İslamofobik olaylar için değil, genel olarak hukuken tartışmalı olduğu değerlendirilen bir konudur. Ancak bu tartışmada 'özgürlük, bir başkasının özgürlüğünün başladığı yerde biter' genel hukuk prensibi önemlidir. İfade özgürlüğünün kullanımı, bera-

berinde belirli sorumlulukları da getirmektedir. Nefreti yayan, teşvik eden ve savunan her türlü ifadenin, mağdurun ve mensubu olduğu grup üyelerinin kişilik haklarına saldırı içeren bir yönü olduğu da göz ardı edilemez.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, nefret söylemini ifade özgürlüğü dışında tutmaktadır. Şöyle ki, söylem Sözleşmenin temel değerlerini inkâr edecek nitelikte ise Sözleşmenin 17'nci maddesinde yer alan 'Hakların Kötüye Kullanılması Yasağı' uygulanmalıdır. Bu durumda söylem ifade özgürlüğü kapsamının dışında bırakılmış olmaktadır.

2009 yılında 'Feret Belçika' kararı buna örnek gösterilebilir. "Belçika'nın İslamlaştırılmasına karşı çık" sloganları içeren el ilanını dağıtan parlamenter Feret, ırkçı söylemleri ile halkı tahrik etmesi nedeniyle mahkûm olmuş ve 10 yıl süreyle parlamenterlikten uzaklaştırılmıştır. İfade özgürlüğünün kısıtlandığı iddiasıyla açtığı dava, söylemlerinin nefret duygusu uyandırmaya müsait olduğu, demokrasi ilkesine aykırı olduğu ve bir insan hakkı ihlali olması gerekçesiyle AİHM tarafından reddedilmiştir.

Nefret söylemini nefret suçundan ayıran en önemli unsur ise, nefret suçunda bir suçun işlenmiş olması gerek-

mekte iken nefret söyleminde bir söylemin-ceza hukuku anlamında suç olsun veya olmasın-yapılmış olmasıdır. Nefret söylemleri klasik ceza hukuku anlamında bir suç oluşturmazsa da çoğulcu demokrasiyi tehdit eden ve yaralayan bir yönü olduğu kuşkusuzdur.

İslamofobik Söylem ve Eylemlerin Ayrıca Kategorize Edilmesi

Bir vakıanın bu anılan kategorilerde değerlendirilmesi için önyargı ve nefret saikiyle gerçekleştirildiğinin tespiti önem arz etmektedir. Bu sebeple bunu gösteren objektif göstergelerin ve mağdurun söylemlerinin polis kayıtlarında mutlaka yer alması gerekmektedir.

Nefret suçlarına yönelik kayıtların bağımsız bir merkezde izlenmesi ve raporlanması ne kadar önemli ise, bu izlenmenin ve kayıtların polis istatistiklerinde, yani kamu kurumunda yapılması suçun etkin bir şekilde yargıya intikal etmesi için önemlidir.

İnternet Ortamında Yapılan İslamofobik Yayınlar

İnternet ortamında yapılan nefret söylemleri İslamofobi ile mücadelede önemli bir yer tutmaktadır. İnternet aracılığıyla artarak yapılan siber nefret yayınlarının izlenmesi, raporlanması ve bunlarla hukuki mücadele, önümüzdeki yıllarda en çok artacağı değerlendirilen konuların başında gelmektedir.

Ne Yapmak Gerekir?

Değişik coğrafyalarda yaşayan Müslümanlara yönelik söylemler ve eylemler günden güne artmaktadır. İslamofobik söylem ve eylemlerin kamuoyu nezdinde ve hukuki anlamda 'nefret söylemi ve suçu' kavramı içerisinde tanımlanması önemlidir. İslamofobik eylemler birçok toplumsal sorunla ilintili olduğundan, yaşanan sorunların giderilmesi için farklı alanlarda stratejilerin geliştirilmesi ve faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ayrıca bu yönde duyarlılığı olan sivil toplum çalışmalarının teşvik edilmesinin önemi büyüktür. ■

Türk Medyası, Türkçe'nin Korunması ve Teşvik Edilmesi Adına KİLİT BİR KONUMA SAHİP

Diaspora medyası, insanlarımızın sorunlarını, beklentilerini, taleplerini gündeme taşıdığı gibi Türk dili ve kültürünün korunmasına ve gelişmesine önemli kazanımlar sağlıyor. Ekseriyetle Türkçe içeriklerle okuyucularına ve izleyicilerine ulaşan Türk medyası, dilin ve kültürün canlı kalmasına katkıda bulunuyor.

“ Dilimizin Korunması ve Yaşatılması Noktasında Yurt Dışındaki Medya Hayati Önem Taşıyor ”

Almanya Camia Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni
İLKNUR KÜÇÜK

“Dil bir kültürün taşıyıcısıdır ve bir ülkede Türkçe yayınlar yapıldığı sürece o ülkede gelecek nesillerimize kültürümüzün aktarımı yapılabilecektir. Dolayısıyla dilimizin korunması ve yaşatılması noktasında da yurt dışındaki medyamız hayati önem taşımaktadır. Biz gazetemizle insanımızı Türkçeyle buluşturuyor, onları güncel geliş-

melerden haberdar etmenin yanı sıra kültürel birikimlerini artıracak, toplumsal yaşamlarında onlara rehberlik edecek metinleri kendilerine sunuyoruz.”

“ Türk Medyası Türkçeyi Gelecek Kuşaklara Aktaracak ”

Hollanda Haber Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni
İBRAHİM KARAMAN

“Türkçe yayın yapan Türk medyası, Türkçe dilinin de gelecek kuşaklara aktarılmasında en önemli araçlardan biri. Dünya Türklerinin Türkiye'ye ve Türkçeye olan bağ-

larının temelinde, Türkçe gazete ve dergiler, yerel yayınlar, TV ürünleri, bilgi ve haber siteleri mevcuttur.”

“ İnsanlarımız Yayınlarımızda Kendi Kültürlerine Ait Bir Şeyler Buluyor ”

ABD Forum USA Genel Yayın Yönetmeni
MUSTAFA TUNCER

“En önem verdiğimiz konular Türkçe eğitimi ve Türk kültürünün devam etmesi. Maalesef üçüncü kuşak dediğimiz Türk göçmenlerinin çocukları Türkçeyi çok az biliyor ya da zamanla unutuyor. Türklerin bulunduğu her yerde Türkçe bir gazetenin var olması bile onlara kendi dillerinden bir şeyler okumalarını kendi kültürlerine ait bir şeyler görmelerini sağlıyor.

Kültür, sanat, din, dil üzerine haberler yapma hassasiyetimiz biraz daha fazla; çünkü biz tüm Amerika çapında yayın yapan tek gazete olmanın dışında Türk toplumunun buradaki sesi, gözü kulağı olduğumuza Türkiye ile Amerika arasında bir köprü görevi üstlendiğimize inanıyoruz.”

“ Birçok Bilimsel Araştırma, Türkiye Kökenlilerin Kendi Ülkelerindeki Haber Dilinin Tarafı Olduğunu Düşündükleri için Türkçe Haber Organlarını Takip Ettiklerini Ortaya Koyuyor ”

Perspektif Genel Yayın Yönetmeni
BEKİR ALTAŞ

“Yurt dışında yaşayan Türkiye kökenliler çok uzun yıllar boyunca anavatanın ihmalkârlığı nedeniyle kendi dil ve kültürel varlıklarını kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kaldılar. Şimdilerde yeni kurumlar ve inisiyatifler aracılığıyla senelere yayılan bu eksiklik giderilmeye çalışılsa da daha kat edilecek çok mesafe var. Türk medyası, bu uzun yolu kısaltmak, yani yurt dışında Türkçe konuşan yaklaşık 6 milyonluk diasporanın kendi dil hazinesini muhafaza etmesini temin etmek için en önemli unsur-

lardan bir tanesi. Her şeyden önce Türk medyası, Türkçe'nin korunması ve teşvik edilmesi adına kilit bir konuma sahip.

Öte yandan Türk medyasının farklı bir rolü daha var, o da gündemin değerlendirilmesinde diğer ülkelerdeki haberciliğe alternatif bir dilin oluşturulması. Çoğu zaman güç asimetrisi ya da ulusal çıkarlar üzerinden şekillenen haber dili tek taraflı bir haber yayınına beraberinde getiriyor. Türk medyası da tam da bu esnada devreye girip farklı bir perspektif ortaya koyabiliyor. Özgün ve tarafsız habercilik şartıyla Türkçe yayın yapan birçok medya kuruluşu, Avrupa'daki etnosentrist ya da kültüralist haber yayıncılığına karşı sığınacak bir liman olarak görülebiliyor. Birçok bilimsel araştırmanın da ortaya koyduğu gibi yurt dışındaki Türkiye kökenlilerin kendi ülkelerindeki haber dilinin tarafı olduğunu düşündükleri için Türkçe haber organlarını takip ettiklerini görüyoruz.” »

Kurumsallaşma ve Profesyonelleşmenin Önündeki En Büyük Engel MADDİ SIKINTILAR

Diaspora medyasının en önemli sorunlarının başında şüphesiz maddi sorunlar geliyor. Görüştiğimiz hemen her medya kuruluşu temsilcisi maddi yetersizliklerin birçok kısıtlamayı da beraberinde getirdiğini dile getiriyor.

Gazete ve dergiler genellikle ücretsiz olarak dağıtıldığı için tek gelir kaynağı ilanlar oluyor. Medya kuruluşlarının aynı ilan kaynaklarından besleniyor olması da buradaki payı oldukça düşürüyor.

Maddiyat konusunda yaşanan sıkıntılar medya kuruluşlarının kurumsallaşma ve profesyonelleşmelerinin önündeki en büyük engel olarak karşısına çıkıyor. Zira ekonomik sebeplerden ötürü birçok gazete ya yayınlarına ara vermek ya da son vermek durumunda kalıyor.

“ Türkiye, Diaspora Medyasını Desteklemeli ”

Almanya Camia Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni
İLKNUR KÜÇÜK

“Yurt dışındaki Türk medyasının Türkiye’deki kadar zengin bir alt yapısının olmadığı muhakkak. Zaman zaman kimi yayınların ekonomik nedenlerden dolayı yayın hayatının sona ermesi üzücü. Bu nedenle yurt dışındaki medyamızın maddi ve manevi olarak desteklenmesi ve medya aracılığıyla vatandaşlarımızın bilinçlendirilmesi konusunun diaspora çalışmalarının önemli bir parçasını oluşturması gerekmektedir. Bu bağlamda güçlü bir medya için Türk hükûmeti ciddi anlamda desteğini sunmalı, aynı şekilde yurt dışında yaşayan insanlarımız da bu yayınlara sahip çıkmalıdır.”

“ Medya Eğitimi Alan Türk Genci Çok Az ”

Hollanda Doğu Gazetesi Genel Yayın Sorumlusu
MEHMET ERDOĞAN

“Türk medyası büyük zorluklarla kendi yağıyla kavrulmaya çalıştığı için kendi bünyesinde vasıflı eleman istihdam etme, gençleri eğitme ve yetiştirme noktasında hayli sıkıntı çekiyor. Bu noktada en önemli sorun, medya alanında yetişmiş elemanın bulunamaması. Hollanda’daki Türk medyasının yükü 3-5 kişinin omuzunda götürülüyor. Bu insanlar kaybolduğunda Hollanda’daki Türk medyasının varlığından söz etmek mümkün olmayacaktır. Bu manada ciddi bir sorun yaşanmakta. Bu alana gençler yönlendirilemiyor. Medya eğitimi gören Türk genci, öğrencisi hemen hemen yok gibi. Zira bu alanda Türk toplumunun bir medya planı olmadığı biliniyor.”

“ Gazete Sahibi Her İşi Kendi Yapmak Zorunda! ”

Hollanda Haber Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni
İBRAHİM KARAMAN

“En önemli sıkıntıların kaynağında kalifiye eleman sıkıntısı yatmaktadır. Türk medyası finansal kaynak üretilmesinde kısır bir döngünün içerisinde. Muhabirlik, editörlük, reklam satışı gibi uzmanlık gerektiren alanlarda yeterince eleman yetişmediğinde ya da finansal imkansızlıklardan ötürü bu tür insanlar istihdam edilemediğinden dolayı kurumsal gelişme ve büyüme sağlanamıyor. Bununla birlikte kurum olarak da medya işletmeleri büyütülemediği için departmanlar oluşturulup insanlar istihdam edilememektedir. Sonuç olarak bir gazetenin ya da derginin, sahibi konumundaki kişi, aynı zamanda muhabir, fotoğrafçı, satış direktörü, muhasebeci vs. tüm görevleri üstlenmektedir.”

“ Yeni Nesil Bu İşi Bir Sevda, Bir Dava Olarak Görmüyor ”

Kanal Avrupa Genel Yayın Yönetmeni
MESUT AKBAŞ

“Türkçe medyacılığı günümüze kadar taşıyan nesil yavaş yavaş ihtiyarlayınca, genç kuşaklar, böyle meşakatkatli bir işi önceki kuşaklar gibi bir sevda bir dava olarak görmediklerinden arazidekilerin sayısı her geçen gün azalmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’nin diaspora

medyasına yönelik verdiği destek de maalesef yeterli olmamakta. Dünyadaki diaspora örneklerine baktığımızda ülkelerinde yurt dışındaki vatandaşlarına yönelik yayın yapan medya kuruluşlarına ciddi oranda destekler verdiğini görüyoruz.”

“ Gizli Ambargo Uygulanıyor ”

Post Gazetesi İsviçre Temsilcisi
ÖMÜR ÇELİK

“Türk medyası, Türkçe yayın yaptığı için Avrupa ülkelerinde gizli bir ambargo ile karşı karşıya kalıyor. Neden ilan vermiyorsunuz, Türk toplumuna ulaşmak istemiyor musunuz? şeklindeki sorularımız karşısında “Siz Türkçe yayın yapıyorsunuz. Ne yazdığınızı bilmiyoruz” gibi komik cevaplar geliyor ve ilan tekliflerimiz geri çevriliyor.”

“ Kalifiye Ekibi Elimizde Tutmak Zor ”

İsviçre Pusula Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni

TURGUT KARABOYUN

“Dünyanın en pahalı ülkesi olan İsviçre’de gazete çıkarmak, TV ya da radyo yayını yapmanın ne kadar zor olduğunu anlatmaya gerek yok sanırım. Maddi sorunlarla boğuşurken, elinizde kalifiye bir ekibi tutabilmek neredeyse imkânsız. Altyapı eksiklikleri, bir yayıncı için gerekli olan teknik malzeme ve materyalin eksikliği gibi ayrı ayrı sorunlar arasında yayıncılık yapmaya çalışıyoruz.”

“ Türkçe Yazabilecek İnsan Bulamıyoruz ”

Almanya Referans Gazetesi

Genel Yayın Yönetmeni

ARAS ORHAN

“Türk medyasının yaşadığı en büyük sıkıntılar reklam pastasının küçük olması, bu tür kültürel çalışmaları destekleyen kurum ve kuruluşların yetersiz olmasıdır. Bunların yanı sıra Türkçe yazan insanın da az olması büyük bir problem teşkil etmektedir.”

“ İfade Özgürlüğü Nazari Olarak Var Ancak Pratikte Kısıtlamalar İle Karşılaşıyoruz ”

Avusturya Yeni Hareket Gazetesi

Genel Yayın Yönetmeni

YETKİN BÜLBÜL

“Yayınlarımızdan dolayı ülke yönetimlerinden tepki aldığımız zamanlar da oluyor. Dolaylı baskılar var. Reklam ambargosu gibi. İfade özgürlüğü nazari olarak var ancak pratikte kısıtlamalar ile karşılaşıyoruz. Daha güçlü, daha etkin bir medya için Türkiye’nin desteği gerekiyor. Türkiye’den mali destek ve resmi kurumların ilan desteği gibi destekler gerekiyor. Anadolu Ajansı’na daha uygun şartlarda abonelik de en çok ihtiyaç duyduğumuz konulardan biri.” ➤

Diaspora Medyasını NASIL BİR GELECEK BEKLİYOR?

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımız tarafından kurulan medya kuruluşları dikkate alındığında diaspora medyasının tarihi açısından artık 30 yıllık bir süreçten söz edebiliriz. Geriye dönüp bakıldığında müthiş bir başarıdan söz edilemez elbette ancak karamsar bir tablo çizmek de doğru olmayacaktır. Çünkü birçok medya kuruluşu oldukça kısıtlı imkânlarla, sınırlı sayıda personelle bu mesleği icra edebilmenin mücadelesini vermektedir. Belki de en doğrusu bu süreci oluşum ve yapılanma süreçlerinin tamamlanması evresi olarak değerlendirmektir. Zira bundan sonraki süreç Türk diaspora medyasının olgunlaşma, gücünü ve etkinliğini çok daha üst seviyelere çıkaracağı bir dönem olarak kayda geçecektir.

Bu konuda görüşlerine başvurduğumuz gazetecilerin bir kısmı diaspora medyasının geleceğine dair karamsar bir tutum takınıyor, kimi gazeteciler ise birlikte hareket edilmesi halinde önemli sıkıntıların aşılabileceğine kanaatini taşıyor.

Gazeteci Mehmet Erdoğan, Türk medyasının kendini yenileyemediği takdirde kapısına kilit vurabileceğini dile getiriyor ve şu öneriyi getiriyor: “Bu konuda hem girişimcilerimiz hem de Türk STK’lar, Türk medyasının geleceği hakkında ortak bir yol haritası belirleyerek Türk medyasının geleceğini aydınlık hâle getirebilirler.” Yüksel Yılmaz da benzer bir görüşü paylaşıyor: “Türk medyasının geleceğini maalesef pek parlak görmüyorum. Özellikle yeni neslin Türkçe gazete okumak veya televizyon seyretmek gibi bir derdi yok.”

Gazeteci Bekir Altaş ise çok fazla umutsuzluğa kapılmanın doğru olmadığı kanaatinde: “Türkiye’deki büyük

gazetelerin Avrupa şubelerinin birçoğunun yavaş yavaş kapandığını, yeni gazeteciler yetiştirmek konusunda sistemli çabaların eksikliğini ve Avrupa gündemine dair örneğin Almanya’daki yerli yayınlara alternatif ciddi bir yayının var olmadığını göz önüne alırsak geleceğe dair olumlu bir tahminde bulunmak zor. Fakat Türk medyasını desteklemek ve onu daha da ileriye taşımak için üretilen, desteklenen birçok proje de var. Bu açıdan umutsuz olmaya da gerek yok.”

Aras Orhan, medya kuruluşları arasındaki rekabetin normal olduğunu ancak bu durumun işbirliğinin önüne geçmemesi gerektiğine dikkat çekiyor. “Medya kuruluşları arasında işbirliği mümkündür ve olmalıdır da. Ama her işte mutlaka bir rekabet hissi vardır. Burada da rekabet önemli rol oynuyor. Ancak ortak bir ajans ya da dernek kurarak görüş alışverişinde bulunulabilir. Özellikle Türkçe konusunda hassasiyet paylaşılabilir.” ■

EKVATORLU ANA CAROLINA PIEDRA

✍ Röportaj: Kamil Parın

“Ülkeme Döndüğümde Arkadaşlarıma, Akrabalarım Türkiye’nin Güzelliklerini Anlatacağım.”

Ana Carolina Piedra, ülkemize Türkiye Bursları aracılığıyla gelen binlerce öğrenciden biri. İzmir’de öğrenim hayatını sürdürüyor. Onun hayatında Türkiye serüveninin başlaması da oldukça ilginç bir hikâyeye dayanıyor.

Ana Carolina Piedra, Türkiye’ye olan ilgisinin Osmanlı’yı öğrenmekle başladığını ifade ediyor: “Ekvator’da bir tarih öğretmenimiz vardı. Osmanlı İmparatorluğu’ndan çok bahsederdi. Onları dinledikten sonra Türkiye bana çok enteresan gelmeye başlamıştı ve sürekli Türkiye’yi araştırıyordum.”

Türkiye’ye geldikten sonra da araştırmalarını sürdürüyor Ana Carolina Piedra. Her şeyden önemlisi batıda aktarılandan çok daha farklı bir Türkiye görüyor. Bu gerçeği büyük bir heyecanla dile getiriyor: **“Türkiye’de bırakın bir şehri, bir köyde bile farklı kültürlerle sahip insanlar bir arada yaşayabiliyorlar. Aynı yerde cami, sinagog, kilise bir arada bulunabiliyor. Bu benim çok dikkatimi çekti. Ayrıca Osmanlı İmparatorluğu’nun devamı olan Türkiye’de çok derin bir tarihsel altyapı tarih var. Ülkeme döndüğümde arkadaşlarıma, akrabalarım Türkiye’nin güzelliklerini, Türkiye’nin çok iyi bir ülke olduğunu ve insanların çok sıcakkanlı olduklarını anlatacağım.”**

Ekvator’dan ülkemize üniversitede öğrenim görmek amacıyla gelen Carolina ile İzmir’de konuştuk.

Ben Türkiye'ye gelmeden önce ABD'de yaşıyordum. Filmlerde, haberlerde tehlikeli ve kötü bir ülke olarak gösteriliyordu. Bu yüzden korkuyordum. Ama ben bunun böyle olmadığını İzmir'e gelince anladım. **Bunu da ülkemdeki yakın arkadaşlarıma ve akrabalarıma anlatıyorum.**

Carolina, bize biraz kendinden bahsedebilir misin?

Merhaba ben Carolina. 1997 yılında Güney Amerika'da yer alan Ekvator'da doğdum. 18. yaşıma Türkiye'de girdim. Ortaokulu Ekvator'da, liseyi New York'ta bitirdim. Lisans eğitimi için 2014 yılında Türkiye'ye geldim.

Peki, Türkiye Burslarını nereden duydun ve niçin Türkiye Burslarını tercih ettin?

Annem bir burs programı ile Hindistan'da okudu. Bu yüzden anneme çeşitli burs programlarından e-postalar geliyordu. Bu e-postalardan biri de Türkiye Burslarındandı. Buraya gelmeden önce Kanada'daki bir burs programına başvurmuştum ve kabul edildim, hatta bolumumu bile hazırlamıştım Kanada'ya gitmek için. Sonrasında Türkiye Bursları tarafından da kabul edilince Türkiye'yi seçtim.

Neden Kanada değil de Türkiye? Seni bu kararı vermekte etkileyen şey ne oldu?

İzmir'deki Türk arkadaşlarım da bunu hep sorarlar "Neden buraya geldin?" diye. Benim çocukluğumdan beri hayalimdi Türkiye'de okumak. Bizim tarih öğret-

menimiz vardı, Osmanlı İmparatorluğu'ndan çok bahsederdik. Böylece Türkiye bana çok enteresan gelmeye başlamıştı ve sürekli Türkiye'yi araştırıyordum. Bundan dolayı Türkiye'yi tercih ettim. Diğer bir tercih nedenim ise, farklı kültür ve insanların olduğu bir ülkeyi görmek istedim.

"Türkiye benim için bir hayaldi, İzmir'e indikten sonra gerçek olduğunu anladım."

Bu süreçte neler hissettin? O heyecanını bize anlatabilir misin?

Liseyi bitirdikten sonra üniversite seçeneklerini değerlendirdim ve heyecanla beklemeye başladım. Açıkçası Türkiye Burslarından olumlu bir haber beklemiyordum. Bu yüzden de Kanada'ya gitmek üzere bavulumu hazırlamıştım. Kanada'ya gitmeme az bir zaman kala Türkiye'den kabul edildiğime dair bir e-posta aldım. Ama Türkiye'ye gelene kadar bunun bir hayal olduğunu düşündüm. İzmir'e indikten sonra gerçek olduğunu anladım.

Türkiye'ye gelmeden önce hayalinde nasıl bir Türkiye vardı? Ve geldikten sonra nasıl bir ülke buldun?

Ben Türkiye'ye gelmeden önce ABD'de yaşıyordum. Filmlerde, haberlerde tehlikeli ve kötü bir ülke olarak gösteriliyordu. Bu yüzden korkuyordum. Ama ben bunun böyle olmadığını İzmir'e gelince anladım. Bunu da ülkemdeki yakın arkadaşlarıma ve akrabalarıma anlatıyorum.

Yaklaşık 2 yıldır Türkiye'desin. Artık buraya alıştın. Bu süre zarfında sana ilginç gelen ne gibi olaylarla karşılaştın?

Aslında her gün ilginç olaylar yaşıyorum. Türk kültürüne çok alıştım. Geçen sene birkaç arkadaşım ile Hatay'a gitmeye karar verdik. (Bu arada Hatay çok güzel bir yer.) Hatay'a gitmek üzere yola çıktık, yolda otobüs bozuldu ve otobüs değiştirdik. Yorgunlukla uyuya kalmışız ve gözlerimizi Gaziantep'te açtık. Baktık ki Gaziantep

İzmir'de olduğum için şanslıyım, bol bol balık tüketiyorum. Ayrıca İzmir'de simidin gevrek, çekirdeğin çiğdem olduğunu öğrendim.

çok güzel, 2 gün de orada kaldık ve gezdik. Diğer bir olay; ben farklı dinlerin yer aldığı farklı kültürleri merak eden ve onlarla yaşamayı seven biriyim. Bu yüzden ilahiyat fakültesini tercih etmişim. Ancak, ileride daha geniş kariyer için uluslararası ilişkiler bölümü ile değiştirmeye karar verdim.

Türkçe, gerçekten zor bir dil. Benim anadilim İspanyolca. İspanyolcanın Türkçe ile hiçbir benzerliği yok. Ama İspanyolca, İngilizce şarkılar dinlemeyi, kitaplar okumayı bıraktım ve Türkçeye ağırlık verdim. Başlangıçta hiçbir şey anlamıyordum. Sürekli tekrarlar ve çok çalışma ile Türkçeyi öğrendim.

Lisans eğitime başlamadan önce Türkçe eğitimi aldınız. Bu süreç nasıl ilerledi? Türkçe sence kolay mı?

Sanırım Balkanlardan gelen öğrenciler dışında Türkçe kolay diyen yoktur. Türkçe, gerçekten zor bir dil. Benim anadilim İspanyolca. İspanyolcanın Türkçe ile hiçbir benzerliği yok. Ama İspanyolca, İngilizce şarkılar dinlemeyi, kitaplar okumayı bıraktım ve Türkçeye ağırlık verdim. Başlangıçta hiçbir şey anlamıyordum. Sürekli tekrarlar ve çok çalışma ile Türkçeyi öğrendim. Ayrıca yabancı bir dili öğrenmek için "süre" hiçbir zaman yetmeyecektir.

Verilen Türkçe eğitimi akademik çalışmaların için yeterli oldu mu?

Yeterlidir tabi ki ama öğrenci kendini sürekli geliştirmelidir dil konusunda. Her geçen gün yeni şeyler, deyimler öğrenmelidir.

Türkiye'deki sosyal ve kültürel hayatı nasıl buluyorsunuz? Alışma sürecinde ne gibi zorluklarla karşılaştınız?

Sosyal hayat açısından büyük farklılıklarla karşılaştığımı söyleyemem. KYK'nın yurtlarında kaldığım için çok Türk arkadaşım var. Bu yüzden kolay uyum sağladım. Ben İzmir'de şunu gördüm, örneğin bir adres sordumuzda o insanlar İngilizce bilmese bile hareketlerle tarif ediyor ya da cebinden peçete çıkartıp harita çiziyorlar. Bazen de kolundan tutup seni yönlendirebiliyorlar. Mesela bunu New York'ta görmemiz imkânsız. Bu Türk insanının misafirperverliğini göstermektedir. Ben

İzmir'e geldikten sonra birine yardım etmek için, aynı dili bilmek zorunda olmadığımı öğrendim.

Türkiye'ye eğitim için gelen her öğrenci, bizim için bir misafir, bir gönül elçisidir. Sen Türkiye'de nasıl karşılandın, nasıl bir toplum izlenimi aldın?

Türkiye'de bırakın bir şehri, bir köyde bile farklı kültürlerle sahip insanlar bir arada yaşayabiliyorlar. Aynı yerde cami, sinagog, kilise bir arada bulunabiliyor. Bu benim çok dikkatimi çekti. Ayrıca Osmanlı İmparatorluğu'nun devamı olan Türkiye'de çok derin bir tarihsel altyapı tarih var. Ülkeme döndüğümde arkadaşlarıma, akrabalarıma Türkiye'nin güzelliklerini, Türkiye'nin çok iyi bir ülke olduğunu ve insanların çok sıcakkanlı olduklarını anlatacağım.

Türkiye'de en çok takip ettiğiniz sanat dalı hangisidir? Dinlediğiniz, takip ettiğiniz sanatçılar var mı?

Ben çok televizyon izleyen biri değilim, ama çok okurum. Türkiye'de Orhan Pamuk'u okuyorum ve gelmeden önce de bu yazar hakkında bilgi sahibiydim. Bunun dışında Mehmet Akif'i ve Yahya Kemal'i duydum. Ben şuna inanırım, bir kitabı okuyacaksan yazıldığı dilde okumalısın, çünkü çeviriler tam anlamı veremez.

Şarkıcı olarak Barış Manço'yu çok seviyorum.

Türk yemekleriyle aran nasıl? Hangi yemekleri beğendin?

Ben çok fazla kırmızı et tüketen biri değilim. Türk mutfağında ise kırmızı et çok tüketiliyor. Fakat sarma, dolma çok hoşuma gitti. Geçen sene Ramazan ayında arkadaşımın memleketi Edirne'ye gitmiştim. Arkadaşımın ailesi ile iftar için ciğerciye gittik. Orada Edirne'nin yaprak ciğerini yedim ve çok hoşuma gitti. Onun dışında Gaziantep'te nohut dürüm yedim ve çok sevdim. Türk kahvesinin yanında baklava muhteşemdir, Hatay künefesi ise mükemmeldir. Ekvator'un denize kıyısı olduğundan balık çok tüketilir. Türkiye'de de aynı. İzmir'de "Denizden babam çıksa yerim" sözünü duydum ve çok dikkatimi çekti. Bu konuda İzmir'de olduğum için şanslıyım, bol bol balık tüketiyorum. Ayrıca İzmir'de simidin gevrek, çekirdeğin çiğdem olduğunu öğrendim. ■

Rumeli Yadigârı Vatanseverler

PATRİYOTLAR

Yazı: Enis Dedebe

Fotoğraflar: Lozan Mübadilleri Derneği

Yüzyıllardır birbirine karışmış etnisitelerin, birbirine renk vermiş kültürlerin, farklı inançların, dinlerin, mezheplerin, birbiriyle bağlantılı yahut birbiriyle tamamen ayrı dillerin birlikte yaşadığı göz kamaştırıcı bir harmoninin adıdır Balkanlar. O halklar ve kültürler mozaiğinden Türkiye'nin payına düşen renklerden birinin adıdır Patriyotlar.

Etnik bir tanım olmaktan ziyade kültürel ve bölgesel bir aidiyetin adı olan Patriyot kimliğine dair Türk literatüründe ayrıntılı bir çalışma yapılamamıştır. Türkiye'deki mübadil kökenli insanlardan kesin çizgilerle ayırt etmenin mümkün olmadığı bu gruba ilişkin derli toplu bir araştırma bulunmamaktadır.

Patriyot Adı Nereden Geliyor?

'Patriyot' adının etimolojik kökeni, Eski Yunan ve Latin dillerine uzanıyor. Hint Avrupai dillerde baba anlamına gelen 'peder,' 'father,' 'patris' kelimeleri ile akraba... Latin ve Yunan dillerinde "vatansever" anlamına gelmektedir ve diğer Avrupa dillerine de Latince'den geçmiştir. Bu kelime Türkçe'de, Trakya'nın Büyükçekmece'den Tekirdağ'a kadar uzanan Marmara kıyılarına yakın yerleşim yerlerinde yaşayan bir kısım mübadilin kültürel adı olarak kullanılır. Bugünkü Yunanistan'ın Batı Makedonya bölgesinde kalan, Osmanlı döneminde Manastır'a bağlı kaza statüsündeki Naslıç ve Grebne'nin taşrasında yaşayan Müslüman halka da diğer Müslümanlardan ayırt etmek için bu ad verilmiştir.

Lozan anlaşması çerçevesinde Türk ve Yunan hükümetlerinin karşılıklı olarak ahali değiştirmesini öngören Mübadele anlaşmasıyla Yunanistan'daki yurtlarını terk eden Türkler arasında Osmanlı döneminde yapısı büyük ölçüde homojen olan Türkmen ve Yörük yerleşim yerlerinden gelenler olduğu gibi özellikle Makedonya gibi, Mora gibi karışık etnik yapıya sahip olan yerleşim yerlerinden gelenler de vardı. Kayalar, Doyran, Vardar Yenicesi, Tikveş gibi şehirlerden gelen göçmenler arasında bir tek Rumca sözcük bilmeyenler olduğu gibi daha az sayıda olmakla birlikte Serfiçe, Yanya, Girit gibi bölgelerden çıkmış olanlar arasında hiç Türkçe bilmeyenler de vardı.

Mübadele Dönemi

Halk arasında Patriyot denilen grup, Manastır vilayeti'nin Serfiçe Sancağına bağlı Naslıç ve Grebne kasabasının köylüleridir. Onları diğer mübadillerden ayıran temel vasfı ilk gelen göçmenlerin iletişim dili olarak Rumca kullanıyor olmalarıdır. Mübadelede Büyükçekmece'den Tekirdağ'a kadar uzanan kıyı köy ve kasabalarına yerleştirilmişlerdir. Bunun dışında Trakya içlerine, Anadolu'da Manisa ve Samsun gibi şehirlere de dağılmışlardır.

Bir Zamanlar Grebne...

Bilindiği üzere Rumeli'nin fethiyle birlikte birçok Türk aşireti Balkanlara geçmiş, gerek toplu gerek bireysel din değiştirmelerle bölge hızlı bir şekilde İslamlaşmıştır. Arnavut, Boşnak ve Pomak halklarının hiç bir zorlamayla karşılaşmadan kitlesel olarak Müslüman olması, ta beş asır önce İslam'ı Balkanların asli unsuru haline getirmiştir. Öyle ki 1878 Osmanlı Rus Savaşı dönemine ait veriler Osmanlı'nın Balkan coğrafyasındaki İslam ahali oranını %60 olarak göstermektedir.⁽¹⁾

Balkan Coğrafyasında Etnik Farklılıklar, Kültürel Ayrılıklar ve Diller Her Dönemde Canlılığını Korumuştur

Bu Müslüman ahalinin etnik yapısının kesin bir şekilde ortaya konmasının hem imkânsız hem de gereksiz bir uğraş olduğunu öncelikle bildirmek gerekir. Zira bölge birbirinden kesin çizgilerle ayrılmayan birçok ırk, kavim ve kabilenin birlikte yaşadığı karmaşık bir demografik yapıya sahiptir. Tarih boyunca bu halklar birbirinin içine girmiş, birbirini değiştirip dönüştürmüş, birbirinden etkilenmiştir. İslam inancında kavmiyet özellikleri öne çıkarılmadığı için farklı etnik gruplar arasında evlilikler gerçekleşmiş ve altı asırlık Osmanlı idaresi altında Müslüman etnik gruplar birbirine karışmıştır. Bununla birlikte Balkan coğrafyasında etnik farklılıklar, kültürel ayrılıklar ve diller her dönemde canlılığını korumuştur.

Nasliç, Grebne, Bigadiça, Girit, Yanya'dan görüntüler

Bölgeyi din esaslı kriterle yöneten Osmanlı idaresi tarafından halk, Müslim ve gayrimüslim tebaa olarak ikiye ayrılıyordu. Esasen Osmanlı coğrafyası bütün imparatorluklar gibi o derece karmaşık bir etnik yapıya sahipti ki hiçbir bölgede homojen bir yapıdan bahsetmek mümkün değildi. Bu yapının en karmaşık olduğu yer de Balkan coğrafyasının ortasındaki Makedonya idi. Müslüman ve Hristiyan olmak üzere iki Makedonyalı grubun, yine Müslüman ve Hristiyan olmak üzere iki Arnavut kabilesinin, başlıcaları Yörük, Türkmen ve Tatar adlarıyla anılan Türki grupların, Pomak ve Goralı gibi Turani toplulukların, Yunan, Ulah, Hırvat halklarının Bulgar, Sırp, Karadağlı gibi Slav grupların, Konyar ve Romanların, Hazar ve Endülüs kökenli olmak üzere iki Yahudi kitlenin bir arada yaşadığı bu bölge, kaynayan Balkan kazanının ortası konumundaydı.

Bu bölge Osmanlı İdari taksimatında Manastır vilayeti olarak adlandırılmakta ve Manastır, Serfiçe, Debre, Elbasan, Görice olmak üzere beş sancaktan oluşmaktaydı. 1912 yılında yapılan sayıma göre yaklaşık 750.000 nüfusa sahip olan vilayette başlıcaları yukarıda sayılan muhtelif etnik kökenlerden gelen Müslim ve gayrimüslim halk yaşıyordu.

Patriyotlar kendilerinin Selanik'ten geldiklerini söyledikleri de aslında onların Rumeli'ndeki yurdu, Manastır vilayetinin Serfiçe Sancağıdır. İlk mübadil neslin nüfus kayıtlarında doğum yeri olarak görülen Nasliç, Serfiçe Cuması, Grebne, Kozana, Seçište, Joban, Veniçe adları Serfiçe Sancağının kaza ve nahiyelelerine aittir. Bunun bir istisnası olarak Selanik'e bağlı Langaza kazasından gelen göçmenler arasında kendilerini Patriyot olarak adlandıranlar varsa da bu adlandırmanın yanlış olması gerekir. Zira Serfiçe'den uzakta olan Langaza kazası daha çok Türkmenlerin yaşadığı bir yerdir. Yine Türkiye'ye mübadil olarak geldiklerinde iletişim dili olarak Rumca'yı kullanan Giritliler, Patriyotlardan tamamen ayrı bir gruptur ve Trakya'da sayıca çok daha azdırlar.

Osmanlı'nın son döneminde sancağa bağlı kaza merkezleri olan Nasliç ve Grebne yaklaşık yüz elli köyden oluşan dağlık bir yerleşim yeridir. Kaza merkezleri, mübadele yıllarına kadar ¼ oranında Müslüman, ¼ oranında Hristiyan nüfusun yaşadığı, farklı etnik gruplardan insanlar olmakla birlikte iletişim dili olarak Türkçe'nin kullanıldığı, okul, ibadethane, kamu binası eksikliği olmayan yerlerdir. Bu özellikleri ile Rumeli'ndeki diğer şehir ve kazalardan ayrılmaz.

Fakat iki kazanın kırsalı da kaza merkezlerinden farklıdır. Grebne'nin on altı köyü, Nasliç'in yirmi üç köyü tamamen İslam görünmektedir. Fakat Rum, Türk ve diğer halkların köyleri tamamen iç içedir. Mübadillerin anlattığı hatıralara bakılacak olursa Müslim ve gayrimüslimlerin birlikte yaşadığı köyler çoğunlukta idi. Arşiv kayıtları Rum, Arnavut, Ulah, Bulgar ve Türk köylerinin birbirleri ile arazi anlaşmazlıkları yaşadıklarını, özellikle Rumlar ile Ulahlar arasında mezhep temelli çatışmalar gerçekleştiğini kaydetmektedir.

Dağlık ve ormanlık bir araziye sahip olduğu için ormancılık ve hayvancılıkla geçinen Nasliç ve Grebne kırsalının halkı, iç içe yaşadıkları Rumlarla ortak bir iletişim dili kullanmak zorunluluğundan dolayı Rumca'yı günlük hayatta kullanırlardı. Fakat onların konuştuğu Rumca, Türk, Arnavut ve Slav dillerinden etkilenmiş farklı bir aksan ve tavırla konuşulan bir Rumca idi. Aynı dönemde Anadolu'da kullanılan Türkçeye göre daha fazla Arapça kelime içermesi de bir başka gariplikti. ⁽²⁾

İslam'ın Sünni ekolüne mensup olmakla birlikte Patriyotların bir kısmının arasında Bektaşî tarikatına ait ritüeller yaşıatılırdı. Esasen Bektaşîlik, Rumeli'nin tamamında son derece belirgin bir motifti. Müslüman Arnavutların çoğu

Bektaşî öğretisini bilir, ayrıca Türkler arasında da Bektaşî öğretisi yaşıatılırdı. Nitekim Nasliç yakınlarındaki Vratın ve Odra Bektaşî Dergahları bu öğretinin yaşıatıldığı yerlerdi. Daha çok ahlaki erdemler üzerinde duran Bektaşî öğretisi Osmanlı döneminde Yeniçeri teşkilatının yasası olmuş, Hacı Bektaş Veli, Yeniçerilerin piri olarak anılmış, Yeniçeriler Taife-i Bektaşîyan olarak adlandırılmıştır. Gerekçeleri üzerinde çok uzun konuşmanın mümkün olduğu bu duruma ilişkin birkaç cümle kurmak faydalı olacaktır.

Patriyotların kimliğindeki Bektaşîlik ögesi, Yeniçeri Ocağıyla Patriyotlar arasında bir bağ olduğu fikrini akla getirmektedir ki bu bağ kültürel bir bağ olabileceği gibi etnik bir bağ da olabilir. Serfiçe sancağında Tımar sahiplerinin var olduğunu, bu toprak sahiplerinin bakım ve gözetiminde askerler bulunduğunu biliyoruz. Bu bap-tan çarpıcı bir örnek olarak Cumhuriyetin ilk yıllarında önemli Bürokrasi görevlerinde bulunmuş bir şahsiyet olan Abdülhalik Renda'nın atalarının Çankırlı olması gösterilebilir. Çankırlı Rendezaade ailesine tımar olarak verilen köyün adı Renda olarak anılmıştır. Renda Köyünden çıkıp Türkiye'ye gelen mübadil ailelerin Patriyot olarak tanımlanması Patriyot kimliğinin etnik bir karışımı ifade ettiğinin en somut örneklerindendir.

Yanya'dan görüntüler...

►► **Rumeli ve Anadolu dünyanın bir ucunda kalmış ücra bir ada değildir. Binlerce yıldır insan soyunun gelip geçtiği, kimisinin sel gibi önüne geleni sürüklediği, kimisinin yel gibi değip gittiği, kiminin kalıp değiştirdiği köprü misali bir coğrafyadır.**

Osmanlı arşivinde yer alan Hicri 1238 tarihli kayıta İşkodra Mutasarrıfı Mustafa Paşa maiyetinde yirmi bin askerin Grebne ve havalisinde konuşlandırılmış olduğu da bir başka örnektir. Yine Hicri 1186 tarihli bir başka arşiv kaydında Nasliç ayanından Ahmet Bey'in oğlu Köse Ali'nin maiyetindeki üç yüz askerle birlikte sefere katılması emredilmektedir. Bu ve benzeri kayıtlar Nasliç Grebne bölgesinin önemli bir tımar merkezi olduğu ve ordunun ihtiyacı olan askerin bu bölgede tutulduğunu ortaya koymaktadır.

Kırsal bir bölgede yaşayan insan topluluğunun kendilerini 'vatansever' anlamına gelen bir adla anarak diğer dindaş veya soydaşlarından ayrılmak ihtiyacı duymalarının gerekçesi üzerinde düşündüğümüz zaman yukarıda çekinik bir ifadeyle temas ettiğimiz olasılık güçlenmektedir. Onları diğerlerine göre daha vatansever kılan değer, asker kökenleri olabilir.

Bu durumda acaba Patriyotlar, Serfiçe Sancağındaki tımar sahiplerinin gözetimindeki Yeniçerilerin çocukları mıdır? Bilindiği üzere kırkına kadar evlenmesi yasak olan Yeniçeriler kırk yaşından sonra evlendirilip saraydan uzak yerlere yerleştiriliyorlardı. Bölgeye yerleşen, farklı etnik gruplardan Yeniçerilerin yerlilerle evlenme-

sinden doğan çocukların dili annelerinden öğrenecekleri gerçeği de bu Müslüman topluluğun neden Rumca konuştuğunun cevabı olabilir.

Mübadiller arasında kendilerine Patriyot denmesini 1. Balkan Harbinde Osmanlının yenilmesine rağmen çevresindeki altı yüz askerle Grebne'yi savunan Bekir Fikri adlı Osmanlı Komutanına bağlayan bir Rumeli hatırası vardır.⁽³⁾ Tarihçilerimizin hatırlamak istemediği bu şok edici mağlubiyet Balkanlarda kolay kabullenilmemiştir. Nitekim Grebne havalisinin Hırvat ve Karadağlılara karşı verdikleri destansı gerilla savaşı da bu unutmaya çabasına kurban gitmiştir. Bekir Fikri 1903 yılında Harbiye'den mezun olmuş bir Osmanlı yüzbaşısıdır. Çeşitli cephelerde görev yaptıktan sonra 1907 yılında memleketi olan Grebne'ye tayin olur. Bu yıllar Rum çetelerinin Müslüman köylerini basıp yaktığı yıllardır. Bölgede korkunç bir karmaşa ve güvensizlik yaşanmakta, aralarında Resneli Niyazi'nin de bulunduğu birçok kişi dağlarda mücadele vermektedir. Yüzbaşı Bekir Fikri zor şartlar altında Müslüman halkı silahlandırır ve kendilerini korumalarını salık verir. Grebne'de bir miting düzenler ve altı yüz kişilik bir gönüllü grubuyla Grebne ve çevresinde yaşayan Müslümanları bilinçlendirmeye koyulur. Müslüman halk çiftini çubuğunu bırakıp Bekir Fikrinin etrafında toplanır. Hiçbir

askeri eğitim almayan bu köylüler o havalide yaşayanlar tarafından vatanseverler (Patriyotlar) olarak adlandırılırlar. Gönüllülerden oluşan bu toplama birlikler Rum çetecilere karşı güçlü bir direniş sergiler. Akabinde patlak veren Balkan Harbine çevresindeki altı yüz gönüllüyle birlikte katılan bu kahraman asker, Karadağlılara karşı Grebne'yi günlerce savunur ve Avrupa savaş basınında adından söz ettirir. Galiçya ve Sarıkamış cephelerinde de önemli başarılar gösteren Bekir Fikri henüz 32 yaşındayken 1914 Aralık'ında Anadolu'da şehit olur.

Bu cesur Osmanlı Yüzbaşısı ile birlikte kader birliği edip zor şartlarda düşmana karşı koyan Grebne ve Nasliç halkına o günden sonra Rumlar tarafından vatanseverler anlamında 'Patriyot' adı verildiği iddiası pekâlâ doğru olabilir. Çünkü bu tarihten önce Serfiçe Sancağının bazı bölgelerinde yaşayan Müslümanlara Patriyot denildiğine dair bir başka kayda rastlanamamıştır.

Bazı Yunan tarihçilere göre Patriyotlar, papazlarıyla birlikte gönüllü olarak İslamiyet'i seçen Rum köylüleridir. Konuşurken sık sık vala (Vallahi) demelerinden dolayı kendilerine "Vala, Valades" adı verilmiştir. Mübadeleden önce onları temsilen bazı aile reisleri ve köy temsilcilerine Yunan devleti tarafından Rum kökenli oldukları söylenmiş, eğer İslam olarak kaydedilmekte ısrarcı olurlarsa Türkiye'ye gönderilecekleri, fakat Hristiyan olarak kaydedilmeyi kabul ederlerse isimleri değiştirilmeden memleketlerinde kalmalarının mümkün olduğu bildirilmiştir. Yani Yunan devleti tarafından Valadeslere dinleri ve milliyetleri arasında seçim yapmaları teklif edilmiş, fakat hiçbir Valades tercihini milliyetinden yana yapmamış, bazı kimsesiz insanlar ve Hristiyanlarla akrabalık bağı kurmuş olan birkaç aile dışında bütün Valadesler Türkiye'ye gelmeyi tercih etmiştir.

Bölgenin mübadele öncesindeki etnik yapısını bilenlerin, Valades adı verilen grubun Rum kökenli olduğu iddiasına gülüp geçmesi gerekir. Zira Vala, Valades adı Türkçe 'Vallahî' kelimesinden gelmez; Vala, Vlah, Wlaha adları bölgede Rumlar, Türkler ve Arnavutlardan sonra en kalabalık grup olan Ulahları ifade eder. Osmanlıca kaynaklarda Ulah olarak geçen halk kitlesi, Balkanların orta bölgelerinde yaşayan ve Rumenlerle aynı soydan gelen topluluğu ifade eder.⁽⁴⁾ Bugün Romanya'da yaşayan Rumenler, Slav etkisiyle, Orta Balkanlarda kalan Ulahlar da Yunan ve Bulgar etkisi ile birbirlerinden farklılaşmış olmakla birlikte aynı köke aittir. Serfiçe Sancağı içinde

yaşayan Ulahlar ile Yunanlılar arasında din ve mezhep temelli sürekli kavganın olduğu Osmanlı tarih vesikalarında ayrıntıyla anlatılmaktadır. 1912 yılında Osmanlı tarafından yaptırılan nüfus sayımında Yunanlılar, Ulahları Yunan olarak göstermeye çalışmış, Romanya ise bu insanların Ulah olarak kalması için politika üretmiştir.

Mübadelede Türkiye'ye gönderilen ve Ulahça konuşan Müslüman Ulahlar, Kilkiş, Gevgeli kırsalından gelmişlerdir ve Karacaovalılar olarak anılmaktadırlar. Bunların konuştuğu dil Latin kökenli Rumen dilidir.

Bununla birlikte Serfiçe Sancağındaki Ulahlar arasında iletişim dili olarak Rumca konuşan ve Müslüman olanlar da vardı. Nitekim Patriyotların geldiği birçok köy adı Rumca değil, Ulahça'dır.⁽⁵⁾ Müslüman olmakla birlikte Rumence'yi konuşmayan bu topluluğun Patriyotları oluşturan Osmanlı unsurlardan birisi olduğu şüphesizdir.

Patriyotların kökenine ilişkin yukarıda değinilen görüşler, varsayımlar, hipotezler de bu tarz ikilemler içerir. Hangisi doğrudur, hangisi yanlış... belki en doğru olanı bu varsayımların hepsinin bir araya geldiğinde doğruya en yakın sonucun ortaya çıkacak olmasıdır. Sonuçta insan soyu milyonlarca yıldır kaptan kaba aktarılmıyor mu?

Ama unutulmamalıdır ki, Rumeli ve Anadolu dünyanın bir ucunda kalmış ücra bir ada değildir. Binlerce yıldır insan soyunun gelip geçtiği, kimisinin sel gibi önüne geleni sürüklediği, kimisinin yel gibi değip gittiği, kiminin kalıp değiştirdiği köprü misali bir coğrafyadır.

Güzelliği de işte bundandır. ■

(1) J. Mc Carthy Ölüm ve Sürgün İnkılap Y.

(2) Mektep, medrese, muallim, malum, kitap, defter kelimelerinin kullanılıyor olması doğaldır ama Patriyotların eşeğe, Rumca gayzori yerine Khımar demesi enteresandır. Khımar kelimesi Arapçadır. Nasliç merkezinde Arap Camii adlı bir caminin olması, Nasliç köylerinden birinin adının Arapköyü olması da ilk bakışta şaşkınlık uyandırıyor. Oysa Arnavutlar arasında Osmanlının geliştinden çok önce Arap ailelerin var olduğu düşünüldüğünde bu şaşkınlık azalıyor.

(3) Balkanlarda Tedhiş ve Gerilla, Bekir Fikri, Belge Yayınları 1976

(4) Balkanlarda çingeneleri ifade eden Roman adıyla karıştırılmamalı.

(5) Zipçe, Vlana, Seçişte, Selçe, Babuş, Dinoş Vinçe, Pigaviçe, Labanova, Vronişta, gibi köy adlarının Rumca olmadığı ortadadır.

TARİH ATLASI

**11 Şubat 1990,
Güney Afrika**

Mandela'nın Özgürlüğüne Kavuşması

Son yüzyılın en önemli özgürlük hareketlerinden birine öncülük eden Güney Afrikalı lider Nelson Mandela, 11 Şubat 1990 günü 27 yıl tutuklu kaldığı Verster Hapishanesi'nden çıktı.

**29 Ocak 1988,
Batı Trakya**

Batı Trakya Milli Direniş Günü

Batı Trakya Türklerinin karşılaştıkları tüm baskı ve engellemelere karşı 29 Ocak 1988'de toplu bir direniş gösterdikleri tarih, her yıl milli direniş günü olarak anılıyor.

**26 Şubat 1992,
Azerbaycan**

Hocalı Katliamı

Tarihin en büyük katliamlarından biridir Hocalı Katliamı. Ermeni kuvvetleri 25 Şubat'ı 26 Şubat'a bağlayan gecede Hocalı kasabasında, 83 çocuk, 106 kadın ve 70'den fazla yaşlı dahil olmak üzere toplam 613 kişiyi katletti. Geçen 24 yıla rağmen yaşanan büyük vahşetin acısı hala yürekleri dağlamaya devam ediyor.

**10 Şubat 1918,
İstanbul**

II. Abdülhamid Han'ın Vefatı

Tarihin gördüğü en büyük devlet adamlarından biri olan Ulu Hakan II. Abdülhamid Han, Osmanlı Devleti'nin en zor dönemlerinde dahi Çin'den, Japonya'ya, Amerika'dan Filistin'e kadar her daim dünya Müslümanlarının yanında olmayı sürdürmüştür. Dünyanın dört bir yanında imar çalışmalarına da büyük önem veren II. Abdülhamid Han, 1918 yılında vefat etmiştir.

**1 Mart 1992,
Bosna Hersek**

Bosna Hersek'in Bağımsızlığı

Yugoslavya'nın parçalanmasının ardından 1 Mart 1992 tarihinde yapılan referandumla, Slovenya ve Hırvatistan'ın ardından bağımsızlığına kavuşan Bosna Hersek'te, "Bağımsızlık Günü" her yıl bu tarihte kutlanıyor.

**01 12 Ocak 1299,
İznik**

Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu

Babası Ertuğrul Gazi'nin 1281 yılında ölümü üzerine Kayı boyunun başına geçen Osman Bey, 1299 yılında Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu ilan etti.

02

03

04

05

06

08

**10 Mart 1967,
İsveç**

Türkiye-İsveç İşgücü Anlaşması

Türkiye ile İsveç arasında Türk işçilerin bu ülkeye gelmesini öngören 'Türkiye-İsveç İşgücü Anlaşması' 10 Mart 1967 tarihinde Stockholm'de imzalandı.

**16 Ocak 1979,
İran**

İran İslam Devrimi

20. yüzyılın en önemli tarihi olaylarından biri olan İran İslam Devrimi, 16 Ocak 1979 tarihinde İran Şahı Muhammed Rıza Pehlevi'nin yönetimi bırakarak ülkeyi terk etmesiyle gerçekleşti. 1 Şubat 1979'da Ayetullah Ruhullah Humeyni'nin ülkesine geri dönmesinin ardından İran İslam Cumhuriyeti'nin de temelleri atıldı.

**15 Şubat 1989,
Afganistan**

Afganistan'da Rus işgalinin sona ermesi

Rusya, 10 yıl süren işgalinin ardından 15 Şubat 1989 tarihinde bölgeden askeri birliklerini geri çekti.

14

**16 Ocak 1991,
Irak**

Körfez Savaşı'nın Başlaması

Amerika Birleşik Devletleri, Çöl Fırtınası Harekatı adını verdiği Irak'a yönelik hava akınları ve füze saldırısını başlattı.

13

**21 Ocak 1996,
Filistin**

Filistin'de Yaser Arafat Dönemi

Filistin'de 21 Ocak 1996 tarihinde ilk kez yapılan devlet başkanlığı seçimini Yaser Arafat kazandı.

12

**28 Şubat 1986,
Stockholm**

İsveç Başbakanı Olof Palme'ye Suikast

İsveç Başbakanı Olof Palme, 28 Şubat 1986 günü ailesiyle birlikte evine dönerken uğradığı suikast sonucu öldürüldü. Başbakan Palme'nin ülkesinde yaşayan Türklerle ilişkileri son derece kuvvetliydi. Bu yüzden Olof Palme'nin adı İzmir'e verilmiştir.

11

**4 Mart 1193,
Şam**

Sultan Selâhaddin Eyyûbî'nin Vefatı

Eyyubiler Devleti'nin kurucusu olan Selahaddin Eyyubi, 1171'de Mısır'da Şii Fatımi Halifeliği'ne son vererek Sünniliğe döndüğünü ilan eden Selahaddin Eyyûbi böylece Mısır'ın tek yöneticisi durumuna geldi. Suriye, Kuzey Mezopotamya, Filistin ve Mısır'daki tüm Müslüman topraklarını kendi bayrağı altında birleştirmeye girişti. Zamanla cömert, erdemli, ama kararlı bir hükümdar olarak ünlendi. Selahaddin Eyyûbi, Haçlılara en büyük darbesini ise 88 yıl Frankların elinde kalan Kudüs'ü 2 Ekim 1187'de teslim alarak indirdi. Selahaddin Eyyûbi, 4 Mart 1193 tarihinde, 56 yaşında Şam'da vefat etti. Kabri Şam'da Medresetü'l - Aziziye'dedir.

10

**18 Mart 1915,
Çanakkale**

Çanakkale Zaferi

Çanakkale Zaferi Türk milletinin gurur duyduğu, dönüm noktalarından biridir. I. Dünya Savaşı devam ederken, Çanakkale Boğazı'nın askeri ve ticari önemi, adaların cazibesine kapılan; Boğazı geçerek İstanbul'u ele geçirmeyi hedefleyen İtilaf Devletlerinin harekete geçmesiyle başlayan savaş, tarihimize kahramanlıkların yaşandığı bir destan olarak geçti. 1915 bahar aylarında büyük umutlarla bölgeye gelen İngilizler ve Fransızlar 1916 kış aylarında büyük bir yenilgiye uğrayarak geri çekildiler. 18 Mart 1915 tarihinde yaşanan Çanakkale Zaferi, Türk toprakları üzerinde yapılan hesapları alt üst eden dönüm noktası olarak tarihe geçti.

09

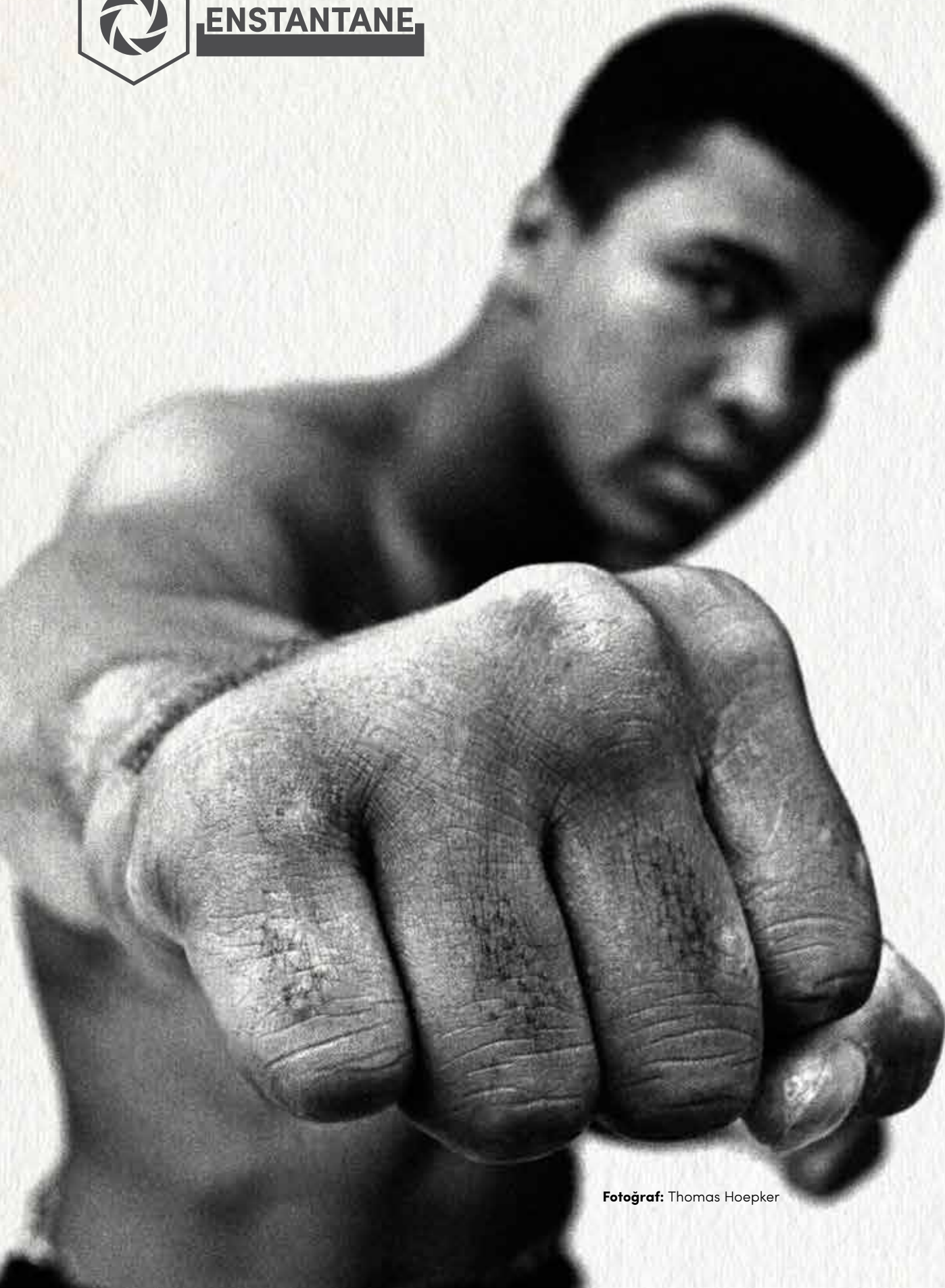
**12 Mart 1921,
Ankara**

İstiklal Marşı'nın Kabulü

Türk İstiklâl Harbi'nin milli bir ruh içerisinde kazanılması imkânını sağlamak amacıyla Maarif Vekaleti, 1921'de bir güfte yarışması düzenlemiş, söz konusu yarışmaya toplam 724 şiir katılmıştır. Yapılan elemeler sonucu Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 12 Mart 1921 tarihli oturumunda, bazı mebusların itirazlarına rağmen Mehmet Âkif'in yazdığı şiir coşkulu alkışlarla kabul edilmiştir. Mecliste İstiklâl Marşı'nı okuyan ilk kişi dönemin Milli Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Tanrıöver olmuştur. Mehmet Âkif Ersoy İstiklâl Marşı'nın güftesini, şiirlerini topladığı Safahat'a dahil etmemiş ve İstiklâl Marşı'nın Türk Milleti'nin eseri olduğunu beyan etmiştir.

ENSTANTANE

Fotoğraf: Thomas Hoepker

KREUZBERG'TE BİR ŞAMPİYON

Muhammed Ali

Muhammed Ali

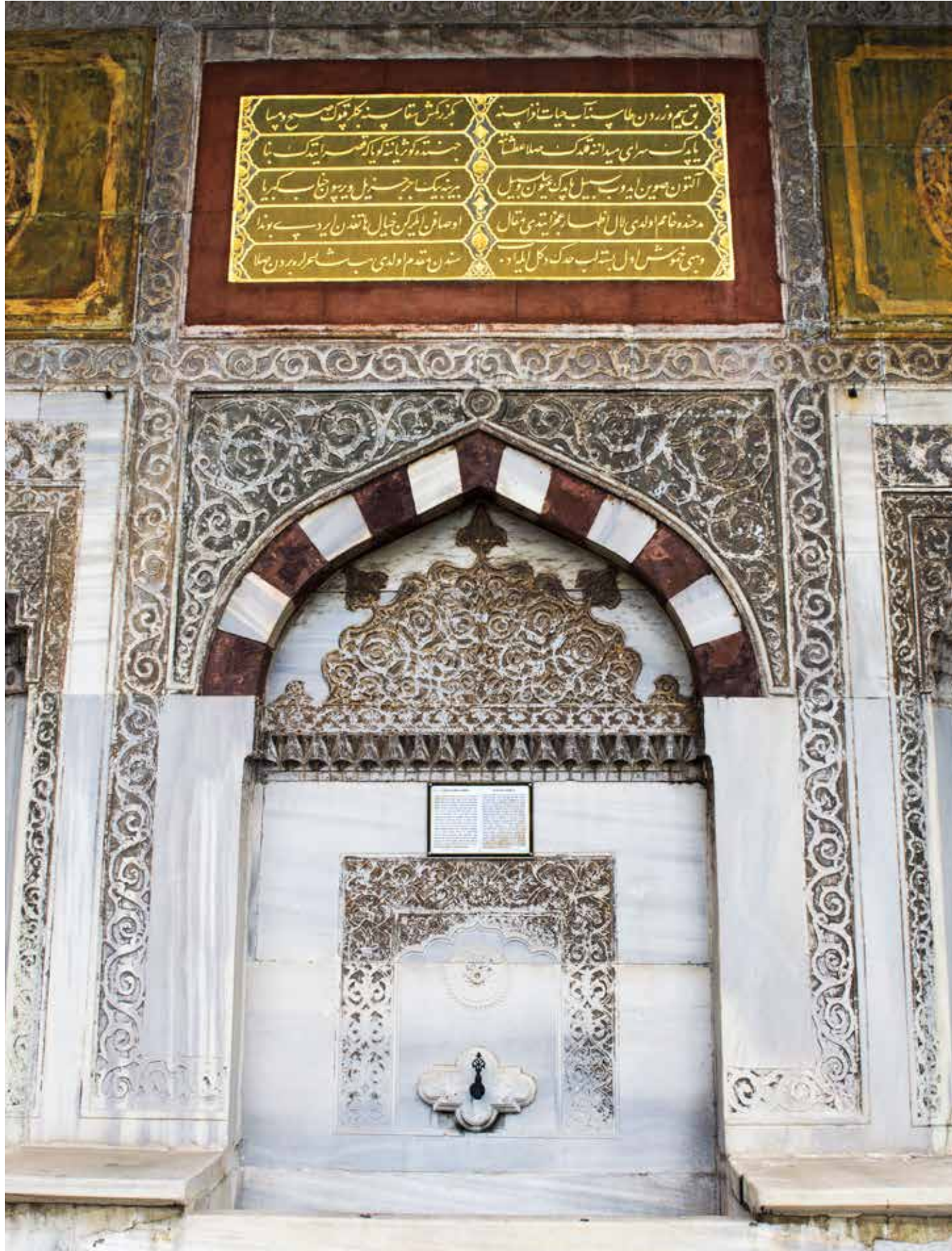
1979 yılının Haziran ayında Kreuzberg'te yaşayan Türklerin "ağır" bir misafiri vardı. Tüm zamanların en iyi ağır sıklet boks şampiyonu Muhammed Ali'nin Berlin'e geleceğini öğrenen Türkler onunla buluşmayı ve en azından birlikte bir "çay" içmeyi umut ediyorlardı. Davet Muhammed Ali'ye ulaştı. Bir süre sonra Berlin'deki Mevlana Camii'nin önüne bir araç yaklaştı. Arabadan inen Muhammed Ali'ydi. Gördüğü sevgi seli karşısında şöyle demişti:

"Batı Berlin'de bu kadar çok Müslüman Türk insanının olabileceğini hiç tahmin etmemiştim. Sizleri bu kadar çok görünce hem şaşırdım, hem de sevindim."

Kreuzberg'teki göçmenler onu bağrına bastı. Sanki memleketten bir tanıdık ya da aile üyelerinden biri çat kapı ziyarete gelmişti de hepsini bir heyecan kaplamıştı.

"Beni arayıp bulmanıza, bir kardeş olarak bağrınıza basmanıza minnettarım." diyordu şampiyon... Göçmenlikten mi yoksa hasretlikten mi bilinmez... Muhammed Ali, Berlin'in yoksul ve fakir semti Kreuzberg'te yaşayan Türklerin içini ısıtmıştı.

Sultan III. Ahmed Çeşmesi

HÜSN-İ HAT MEDENİYETİ

Yazı: Hattat Aydın Köse

“Başka hiçbir medeniyette yazı İslam medeniyetinde olduğu kadar üstün bir sanat haline gelememiştir. Hüsn-i Hat İslam sanatının kalbidir. Cismani aletlerle yapılan ruhi bir hendesedir. Manevi yapının güzelliğinin somut aletlerle dile getirilmesidir. Bu yüzden bu sanata soyut resim diyenlerde olmuştur. Yazı olmanın ötesinde apayrı bir yeredir. Arap harflerinin kendine has özellikleri onu nadide kılmaktadır.”

Kutsal kelimeler yazıya dökülerek kalıcı hale gelmektedir. Bu nedenle, her medeniyet kendi yazısını güzelleştirmek istemiştir.

Hiyeroglif yazının Eski Mısırda bir kutsallığı bulunmaktaydı. Bu yazı şeklini kâhinler yani dini liderler kullanabilirdi. Sıradan bir insanın bunu öğrenmesi yasaktı.

Hint yazısı da kutsal metinlerin yazımında bir sanat haline gelmiştir. Hint kültüründe tabiat sanatın kaynağı olarak kabul edilmektedir. Hint yazısı önceleri taş üstüne yazılırken; sonradan palmiyelerin üzerine yazılmaya başlandı. Önce yan yana sıkıştırılmış olan harfler gide-rek daha esnek ve kavisli bir hale gelmiştir.

En az 4 bin yıllık bir geçmişe sahip olan Çin yazısı sadece okunacak değil aynı zamanda bir tablodur. Her bir Çin-ce karakter anlamını taşıdığı tasvire benzemektedir. Çin yazı sanatı fırça sanatıdır.

Matbaanın ortaya çıkmasından sonra Batı dünyasında güzel yazı yerini resim ve heykel gibi plastik sanatlara terk etmiştir. Batı yazısı sıkı kurallara ve şekillere sahiptir. Yazının bir ritmi ve düzeni vardır. Fakat Latin harflerinin ayrı ayrı yazılması ve sınırlı geometrisinden dolayı bir serbestlikten bahsedilemez.

Hüsn-i Hat İslam Sanatının Kalbidir

Başka hiçbir medeniyette yazı İslam medeniyetinde olduğu kadar üstün bir sanat haline gelememiştir. Hüsn-i

Hat İslam sanatının kalbidir. Cismani aletlerle yapılan ruhi bir hendesedir. Manevi yapının güzelliğinin somut aletlerle dile getirilmesidir. Bu yüzden bu sanata soyut resim diyenlerde olmuştur. Yazı olmanın ötesinde apayrı bir yeredir. Arap harflerinin kendine has özellikleri onu nadide kılmaktadır.

Genel olarak hat denince Kuran-ı Kerim harfleri ile yazılmış yazı akla gelir. Kuran-ı Kerim Hüsn-i Hat ile yazılmıştır. Sanat yazıları için Hüsn-i Hat (güzel çizgi sanatı) tabiri kullanılır. Yani yazının ötesinde çizgilerden mürekkep bir sanattır.

İlk vahiy kâtiplerinden olan ve hattatların da piri sayılan Hz. Ali efendimizin bütün ilimler, Besmelenin Bâ harfinin noktasında gizlidir, ondan çıkmışlardır ifadesi; çizgi anlamına gelen hattın da o noktadan çıktığını bize bildirmektedir. Zaten geometride de çizgi, yani hat iki veya daha fazla noktanın yan yana gelmesinden meydana gelmektedir.

Her Harfin Bir Bünyesi Vardır ve Bir Karaktere Sahiptir

Hat sanatının ölçü birimi noktadır. Her şey noktaya göre şekillenir. Kalemin ucu hep nokta ölçüsüne dayanır. Harflerin büyüklüğü, eğimi, kavisi, yerleşimi, hep noktaya göredir. Her harfin bir bünyesi vardır ve bir karaktere sahiptir.

Ayasofya Camii duvarlarında asılı olan büyük yuvarlak hat levhaları, Sultan Abdülmecid (1839-1861) döneminde 1847-1849 yılları arasında yapılan onarımlar sırasında dönemin en ünlü hattatlarından Kadiasker Mustafa İzzet Efendi tarafından yazılmıştır. Bu hat levhalarının İslam Dünyası'nın en büyük hat levhalarından olduğu bilinmektedir.

►► Milletimizin yazıya vermiş olduğu değerden dolayı **Hüsn-i Hat için bugün bir Türk üslubundan bahsedebiliriz. Bundan dolayı Kur'an-ı Kerim Mekke'de nazil oldu, Kahire'de okundu, İstanbul'da yazıldı denmiştir.**

Kalem Suresinin ilk ayeti kaleme ve eli kalem tutanlara yemin ile başlamaktadır. Kur'an-ı Kerim'in en güzel olarak yazılması gerektiği inancı İslam Medeniyeti içerisinde hat sanatının gelişmesinde en temel dayanaklardan biri olmuştur. Yapılan çalışmanın kutsallığına olan inanç hattatları en güzel şekilde yazmaya sevk etmiştir.

Hüsn-i Hat sanatı İslam medeniyeti ile eş zamanlı hareket etmektedir. Öncelerde yazıda ki amaç kutsal kitabı korumaktı ve bu maksatla temel olarak geometrik formdaki yazı çeşidi olan kufi yazı kullanılmaktaydı. Devam eden süreçte "aklam-ı sitte"nin de ortaya çıkmasıyla yazı, koruma fonksiyonundan sanat formuna geçiş yapmıştır.

Osmanlı'nın Hat Sanatına Katkıları

Hüsn-i Hat yüzlerce yıllık süreç içerisinde en güzele ulaşmak için sürekli gelişme içerisinde olmuş ve 19. yy İstanbul'da Osmanlı hattatları elinde zirveye ulaşmıştır. Şeyh Hamdullah ile başlayan ve Hafız Osman ile devam eden süreç, Cel-i yazıda Mustafa Rakım ve Sami Efendi; talik yazıda Yesari; sülüs ve nesih yazılarda Mehmet

Şevki Efendi ve Kazasker Mustafa İzzet Efendi ile en üst seviyeye ulaşmıştır. Necmettin Okyay, Halim Özyazıcı ve Hamid Aytaç ise Hat sanatımızın Cumhuriyet dönemine aktarılmasında çok önemli görevler üstlenmişlerdir. Aslında Türk ve Osmanlı hattatlarının hat dünyası içerisinde en yetenekli olanları oldukları konusunda tam bir mutabakat söz konusudur. Milletimizin yazıya vermiş olduğu değerden dolayı Hüsn-i Hat için bugün bir Türk üslubundan bahsedebiliriz. Bundan dolayı Kur'an-ı Kerim Mekke'de nazil oldu, Kahire'de okundu, İstanbul'da yazıldı denmiştir.

Osmanlı Hüsn-i Hat sanatına oldukça önem vermiştir. Öyle ki Osmanlı padişahlarının çoğu Hüsn-i Hat sanatına gönül vermiş ve bu sanatı himaye etmişlerdir. Hatta "hattat padişah" adıyla anılabilecek Osmanlı Sultanları söz konusudur. Şeyh Hamdullah'ın öğrencisi II. Beyazıt; Mustafa Rakım'ın öğrencisi II. Mahmut, Hafız Osman'ın öğrencisi II. Mustafa ve III. Ahmet ile II. Süleyman, IV. Murad, I. Ahmed, Sultan Abdülmecid ve Sultan Vahdetin hattat olarak anılabilecek padişahlardır.

Öyledir ki, kendi yaptırdığı çeşmenin kitabesini yazacak kadar sanatta tekamül etmiş olan III. Ahmet bunun en güzel örneklerinden biridir. Ayrıca kendisinin Ayasofya ve Üsküdar Valide Atik Camilerinde enfes yazıları bulunmaktadır.

Hafız Osman ve II. Mustafa arasında geçen şu hikaye ise Osmanlı'nın en üst düzeyde sanata verdiği değeri göstermesi açısından güzel bir örnektir:

Hafız Osman yazı yazarken Padişah II. Mustafa hocasının hokkasını elinde tutar. Üstadın yazısındaki kudret ve yazının mükemmelliği karşısında bir ara hayranlıkla "Artık bir Hafız Osman Efendi daha yetişmez!" der. Hocası bu söze tebessümle şu mukabelede bulunur: "Hünkarım gibi hocasına hokka tutan padişahlar oldukça daha çok Hafız Osmanlar yetişir."

Nitekim Yetişmiştir De!

Osmanlı toplumunda yazının aynı zamanda bir medeniyet aracı olduğunu da görüyoruz. Hüsn-i Hat sanatı toplumun o kadar içine nüfuz etmiştir ki, yazı hem evlerde levhalar aracılığıyla en nadide köşelerde sergilenmiş; hem de camilerde, çeşmelerde, hanlarda hatta mezar taşlarında çok güzel eserler kendine yer bulmuştur.

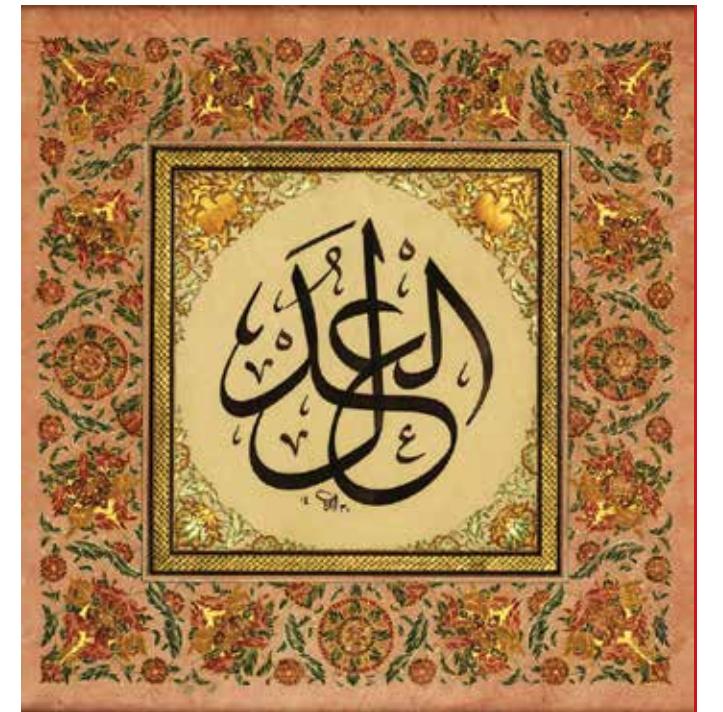
Hüsn-i Hat özellikle cami mimarisinin en önemli parçalarından birisidir. Kubbeler, duvarlar, kemerler hattın yardımıyla güzelleşmiştir. Kubbede göklerden ve arştan bahseden ayetler yer alırken; camiye kubbe ve kuşak yazılarıyla; cehar yar-i güzün, İsm-i Nebi ve Lafza-i Celal levhaları camiye nakşedilir.

►► Osmanlı Hüsn-i Hat sanatına oldukça önem vermiştir. Öyle ki **Osmanlı padişahlarının çoğu Hüsn-i Hat sanatına gönül vermiş ve bu sanatı himaye etmişlerdir.** Hatta "hattat padişah" adıyla anılabilecek Osmanlı Sultanları söz konusudur.

Hattatlık Sadece Yetenekli Olmayı Değil Aynı Zamanda Kararlı ve Çalışkan Olmayı da Gerektirir

Hattatların birçok sorumluluğu olmakla birlikte en önemli vazifelerinden birisi de sanatta devamlılığı sağlamak için bu sanatın meraklısı ve yetenekli kimselere bildiklerini öğretmesidir. Hattatlar hat sanatıyla uğraşmayı göze alan kimselerin hem yetenekli hem de çalışkan ve kararlı olmalarına önem vermektedir. Üstat merhum Halim Özyazıcı bu durumu şu şekilde açıklamaktadır: "Yetenekli öğrenci beni her zaman endişeye sevk etmektedir. Çünkü yeteneğine çokça fazla güvenir ve daha az çalışma yoluna gider. Nihayetinde tüm bu yetenekleri şüphesiz kaybolur gider. Bu nedenle ben çok daha fazla çalışkan ve kararlı olması yanında aynı anda yetenekli öğrencileri önemserim."

Hat bir gönül meşkidir, gönle hitap eder ve ruh disiplini gerektirir. Hattı öğrenmek isteyen önce üstadını bulmalı ve aralarında her şeyden evvel bir saygı ve gönül bağı kurulmalıdır. Meşk ederek yazıyı öğrenir. Talebe sanattaki yolculuğuna çokça bilinen "Rabbi yessir velâ tuassir Rabbi temmim bi'l-hayr" Allah'ım kolaylaştır zorlaştırma ve işimi en güzel şekilde tamamlama yardımcı ol, duasıyla başlar ve sonrasında kendini yazı çalışmaları olan

Hat: Aydın Köse (Esmâ'ül Hüсна El Adl)

meşklerine bırakır. Eğer öğrenci bu süreçlerin tamamını başarır ve hocasının istediği kıvama ulaşır ise icazet almaya yani imza atmaya hak kazanır. Üstat Fuat Başar'ın tabiriyle "Bu sanatta imza koymaya yanaşmamak veya imza koyacaksa da göze hiç batmayacak yere koyma âdeti bulunmaktadır. İmza atılacaksa da tevazu içeren el-hakir, el-fakir, sevvedehu, kalledehu gibi ifadelerle birlikte kullanma yoluna gidilmiştir. Çünkü İslam sanatçısının düşündüğü kadarıyla kâmil iş yapmak Cenab-ı Hakka mahsustur. Bu nedenle, ben kâmil iş yaptım denilmemekte; bilerek eserlerinin bazı yerlerinde noksanlık yapan sanatçılarımız bulunmaktadır."

"Kalemin Alası, Mürekkebin Ranası ve Kâğıdın Zıbası Lazımdır"

Hattatlar eser oluştururken; Ayet-i Kerimleri, Hadis-i Şerifleri, kelimeleri kibarları ve beyitleri sıklıkla kullanmaktadır. Bu sanatta seçilecek yazının hangisi olacağına karar verebilmek en önemli süreçlerden bir tanesidir.

Ayasofya Camii'nde bulunan bu muhteşem eser mihrap bölümünde yer almaktadır.

Yazı birliktelik, ahenk, denge gibi pek çok estetik unsuru bünyesinde ihtiva etmektedir. Bununla birlikte, seçilen metnin yazıya dönüşümü aşamasında hattat için iyi bir kalem ve mürekkeple birlikte aharlanmış bir kâğıttan başka herhangi bir şeye ihtiyaç duyulmamaktadır. Ancak, bunlar o kadar önemli unsurlardır ki güzel bir eser çıkarmak için eskiler "kalemin alası, mürekkebin ranası ve kâğıdın zıbası lazımdır" demişlerdir. Yani hepsi en güzel olacak! Bu yüzden kem aletle, kemalat olmaz.

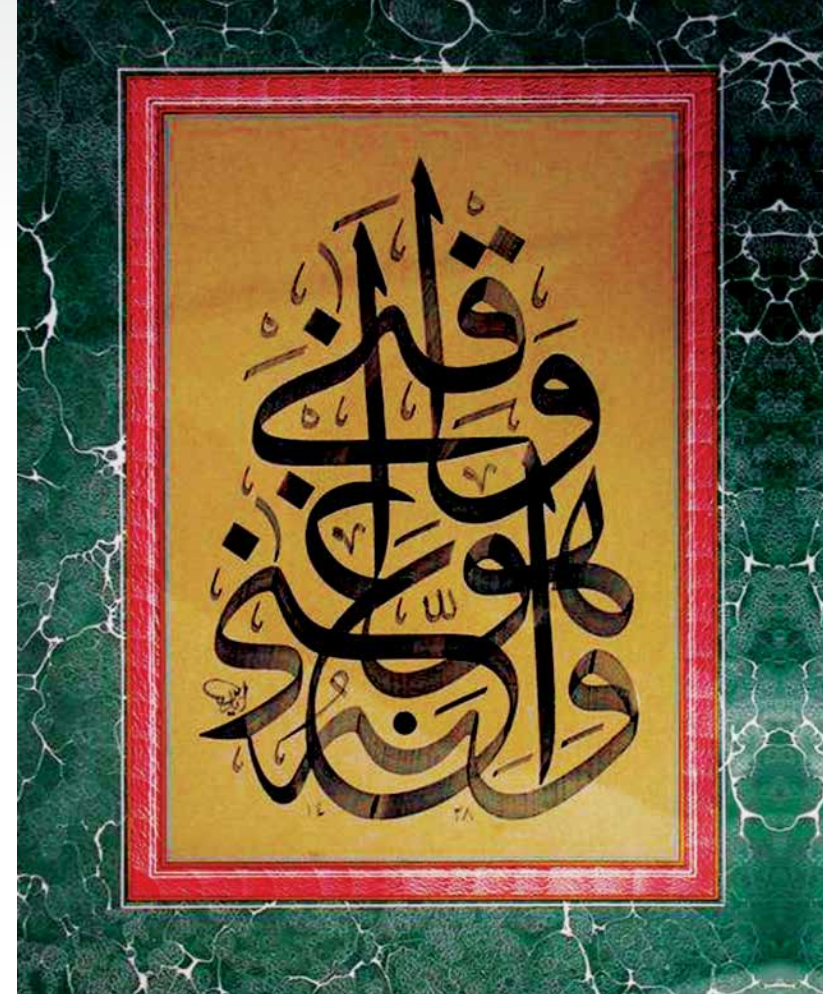
Ayrıca, malzemeye saygı bu sanatın önemli unsurlarından birisidir. Bu saygının bir ifadesi olarak meşk yapılan kâğıtlar atılmamakta; açılan kâğıtların yongaları ise saklanmaktadır. Öyle ki Hz. Ali Efendimiz kalem yongasının üstüne oturulmasını saygısızlık olacağını ifade etmiştir.

Hakikî manada yazı el ve kalemle yazılan yazılardır. Bu yazılara "el yazması" yahut "orijinal yazı" denir. Kıymetli haiz olan yazılar bu yazılardır. Onun için el ve hat kalemi ile yazılan yazılar hakikî, içi doldurularak veya kopya

edilerek yazılanlar ise mecazî yazılardır. Bu nedenle, günümüzde kaligrafi adı altında yapılan çalışmaları hat sanatımız ile bir tutmamak lazım gelmektedir. Hüsn-i Hat sanatı çizgi ve kalem sanatıdır. Çok uzun yıllar eğitim ve eser geliştirebilmek için uzun çabalar gerektirmektedir. İnsanlarımızın bu konuda duyarlı olması ve aradaki farkı gözetmesi oldukça önemli bir husustur.

Geleneksel Sanata Vakıf Olmadan Modern Yorumlar Getirilmesi Sağlıklı Değil

Burada bir parantezde günümüzde "çağdaş yorumlar" olarak adlandırılan çalışmalara açmak gerekmektedir. Hüsn-i Hat sanatımız 1000 yıllık bir tekamül sürecinde günümüzdeki seviyesine ulaşmış bir sanattır. Her şeyden evvel

Hat: Aydın Köse (Zümer Suresi)

Hüsn-i Hat sanatı bir klasik sanattır yani belli kaidelelere uymanız gerekmektedir. Bu demek değildir ki Hüsn-i Hat sanatımız gelişmeye tamamen kapalıdır. Ancak, yazının kaidelerine riayet etmeksizin yapılan geleneğe uymayan yaklaşımlar geleneksel sanatımızın yanlış anlaşılmasına sebep vermektedir. Ayrıca, geleneksel sanata tam manasıyla vakıf olmayanlarca yapılacak bu çağdaş yorumlarında ne kadar sağlıklı olacağı oldukça şüphelidir. Bu nedenle, özellikle böyle gayretler içerisinde bulunan kimselerin nasıl bir sanat ile iştigal ettiklerinin tam anlamıyla farkında olması gerektiğini belirtmek isterim.

Hüsn-i Hat medeniyetimizin en nadide değerlerinden birisi olup; onu hem korumak hem de kollayıp gözeterek gelecek nesillere en güzel şekilde aktarmak milletimizin sorumluluğundadır. Hüsn-i Hat sanatına olan ilgi toplumumuzda gün be gün artmakta ve her kesimden insanlarımız bu sanata karşı teveccüh göstermektedir.

►► Türkler hat sanatında o kadar ileri bir noktadadır ki **bugün dahi İstanbul'dan alınacak bir icazet dünyadaki en muteber icazet olarak kabul edilmekte** ve dünyanın farklı coğrafyalarından ülkemize hat sanatını öğrenmek için hat sevdalıları gelmektedir.

Ecdadımız yazıya oldukça değer vermiş ve sanat eseri olarak mekânlarının en nadide köşelerini ayırmışlardır. El yazması eserler levhalar aracılığıyla evlerde kullanılmış, camilerimizde ve çeşmelerimizde yazı değer görmüştür. Hâlbuki bugün birçok camilerimizde oldukça kötü bir hatla yazılmış yazıları üzülmeye görmekte; bardak altlıklarında, kül tablalarında ve diğer birçok züccacıya eşyalarında hattın üstelik kötü bir işçilikle ve yanlış yazılarak kullanılmasına maruz kalmaktayız. Bu durum sanatımızın hak ettiği değeri görmemesiyle sonuçlanmakta; doğru bir şekilde anlaşılıp tanınmasının önünde çok büyük engeller teşkil etmektedir. Yapılacak olan ise kültürümüzün ve medeniyetimizin en önemli değerlerinden birisi olan Hüsn-i Hattı doğru bir şekilde tanıyıp anlamak ve bunu sonraki nesillerimize en güzel şekilde aktarmak olmalıdır. ■

Kardeşliğin, Tarihdaşlığın ve Gönüldaşlığın Diyarı

KOSOVA

Yazı: Hulusi Üstün

PRİZREN

Köprüleri, camileri ve evleriyle tam bir Osmanlı şehridir. Prizren, yüzyıllardır Anadolu ile Balkanlar arasındaki kardeşliğin, dildaşlığın, dindaşlığın ve gönüldaşlığın diyarıdır.

BAĞIMSIZLIK SEMBOLÜ

Yugoslavya'nın dağılmasından sonra Sırp müdahalesiyle karşı karşıya kalan Kosova 1999-2008 yılları arasında Birleşmiş Milletler idaresinde kalmış, 2008 yılında bağımsızlığını ilan etmiştir.

Asya'dan Avrupa'ya uzanan bir ele benzeyen Anadolu kıtasına batının açtığı kapıya benzer Balkan coğrafyası. **Tarih, bu el ile bu kapı arasındaki ilişkinin öyküsüdür biraz da...** En azından Yeni Dünya'nın keşfi ile sahne genişleyinceye dek... Bir 'kapı coğrafya' olmanın neticesi olarak barındırdığı etnik, dinsel ve linguistik çeşitlilikle heyecan veren bu toprakların öyküsü Anadolu'nun, Akdeniz'in ve Ortadoğu'nun öyküsüyle kesişmektedir. **Büyük İskender'in öyküsünde olduğu gibi, Truva'nın öyküsünde olduğu gibi, İsa'nın havarilerinin öyküsünde olduğu gibi, Sultan Murat'ın, Sultan Reşad'ın öykülerinde olduğu gibi.**

Bu kapı coğrafyanın kalbine benzetilebilecek Kosova 10.877 km² yüzölçüme ve yaklaşık iki milyon nüfusa sahiptir. Kuzeydoğu ve doğusunda Sırbistan, kuzeybatısında Sancak, batıda Karadağ ve Arnavutluk, güneyde Makedonya ile çevrilidir. Bütün Balkan ülkelerinde olduğu gibi çok etnikli bir yapıya sahip olan Kosova'da yaklaşık iki milyonluk nüfus çoğunluğu Arnavutlar olmak üzere Sırp, Türk, Boşnak, Hırvat, Torbeş, Rom gibi etnik gruplardan oluşur.

Bu küçük ama önemli coğrafyayı tanımak soğuk politik yazıların ve istatistiki verilerin dışında birçok tarihi, edebi ve kültürel bilgiyi hatırlamayı zorunlu kılmaktadır.

Kuzeyden Alp uzantısı yükseltiler, batıdan Adriyatik'e paralel dağlarının ortasında yine dağlar ve derin vadilerden oluşan Kosova'nın en eski sahipleri olarak bugünkü Arnavutları oluşturan temel etnik gruplardan birisi olarak kabul edilen Dardan kavmidir. Traklarla ortak bir etnik kökeni olup olmadığı tartışmalı bir husus olan Dardanlar bugünkü Kosova'yı içine alan merkezi Balkan'da M.Ö. yüzyıllarda hakimiyet kurmuş bir halktır. Romalılar tarafından Dardanların siyasi etkinliklerine son verilmesinin ardından bölge Balkan halklarını oluşturan etnisiteler içinde eriyen Asyalı göçebe kavimlerce istila edilmiştir. Hun, Avar, Uz, Peçenek Kuman gibi

BALKANLARIN GÖBEĞİNDE BİR COĞRAFYA

Kosova 10.877 km² yüzölçüme ve yaklaşık iki milyon nüfusa sahiptir. Kuzeydoğu ve doğusunda Sırbistan, kuzeybatısında Sancak, batıda Karadağ ve Arnavutluk, güneyde Makedonya ile çevrilidir. Ayrıca Kosova'ya gidecek Türk vatandaşları için vize zorunluluğu bulunmamaktadır.

BAŞKENT PRİŞTİNE

Başkent Priştine, aynı zamanda Kosova'nın en büyük şehri konumundadır. Şehrin nüfusu yaklaşık 200 bin civarındadır.

Turani halklar Balkanların merkezi bölgelerindeki etnik kimliği şekillendiren temel yapılardan biri olarak varlığını günümüze dek korumuştur. Kosova, Makedonya ve Arnavutluk arasındaki bölgenin kadim sakinleri olan Goralılar, Rodop Dağlarında yaşayan Pomaklar, Balkanların kuzeyindeki Gagavuzlar bölgeye eski çağlarda gelip yerleşen Asya halklarının kalıntıları taşıyan topluluklardandır. Bu toplulukların canlı bir izi de bölgede konuşulan bütün dillerde ve özellikle de Türk ağızlarında yer alan eski Türkçe kelimelerdir.

Balkanlardaki etnik yapıyı oluşturan gruplardan biri olan Slav toplulukları bölgeye yerleşip diğer halklarla karışmış, kısmen de etnik varlıklarını korumuş olmakla birlikte Kosova bölgesi XIV. yüzyılın sonunda Osmanlı hakimiyeti

kesin olarak yerleşinceye dek ağırlıklı Arnavut derebeylerinin idaresinde kalmıştır. Balkanların kadim halklarından olan Arnavutlar, Adriyatik kıyılarından Rodop Dağlarına kadar uzanan yerleşimleriyle kuzeyden gelen Slav etkisini durduran ve Balkanların tamamen Slavlaşmasını önleyen bir yapı olması dolayısıyla Balkanlı kimliğinin temel belirleyicilerinden birisidir.

Kosova Zaferi Dönüm Noktalarından Biri Olmuştur

1389 yılında Balkanlarda yayılan Osmanlı gücünü engellemek gayesindeki Sırp Kralı Lazar öncülüğünde teşkil olunmuş birleşik Balkan ordusu ile Kosova sahrasında verilen savaşın Osmanlıların zaferiyle sonuçlanması sonrasında bölge Osmanlı hâkimiyetine girmiş, Anado-

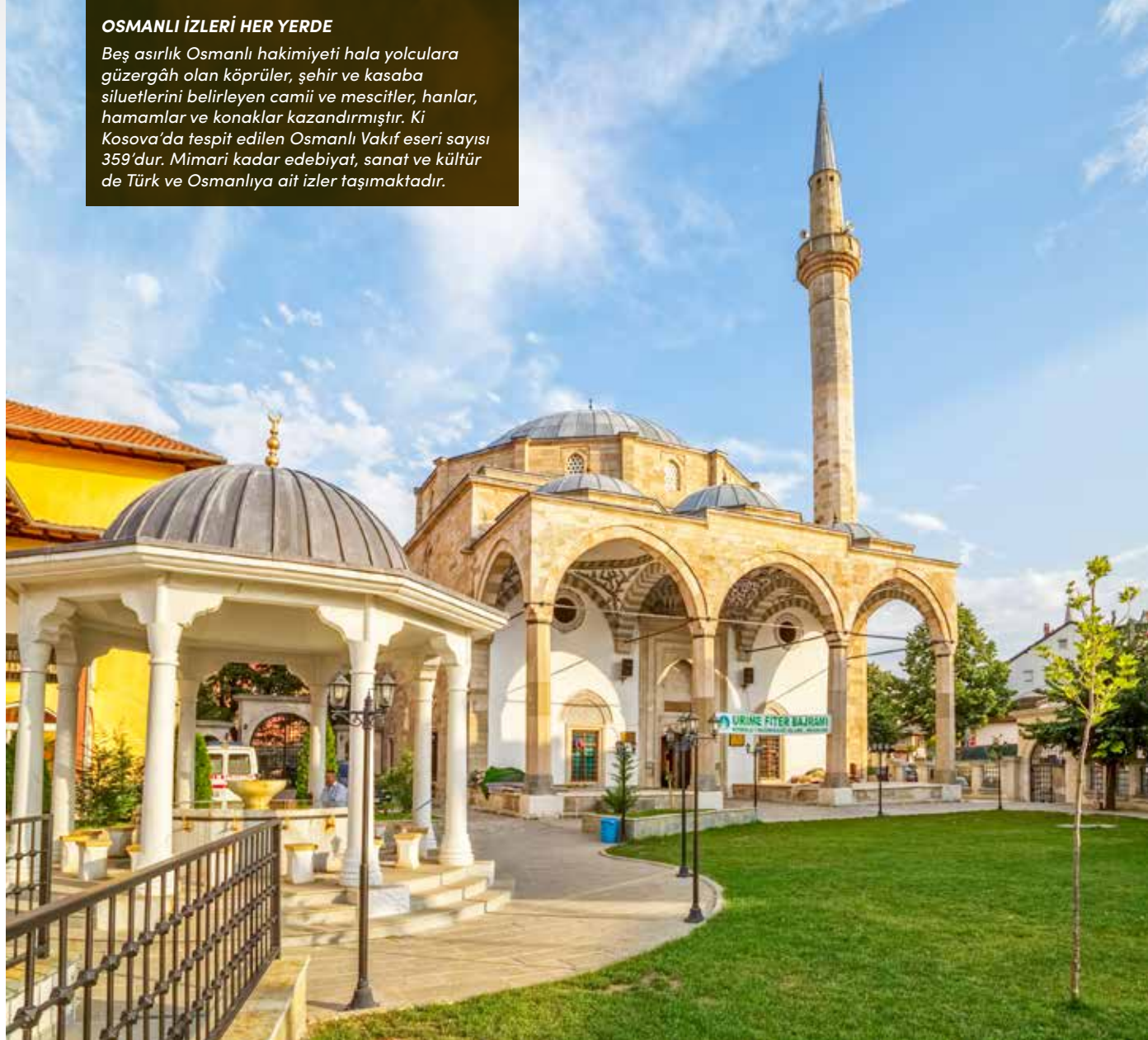
lu'dan getirilen külliyetli sayıda Türk ve Tatar nüfus bölgeye yerleştirilmiştir. Evvelce buraları yurt tutmuş olan Hun, Peçenek, Kuman kalıntısı toplulukların varlığı bu bölgenin Türk iskânına açılmasını kolaylaştıran bir husus olmuştur. Bu iskânla birlikte Kosova'da İslam Dininin yerleşmesi hızlanmıştır.

Her ne kadar Arnavutlara İslam'ın Osmanlılar tarafından tanıtıldığı bilgisi genel bir doğru olarak kabul edilse de son zamanlarda Arnavutların İslam'ı daha eski dönemlerde Araplar eliyle tanıdıkları, Sicilya Adasının Müslümanların elinden çıkmasının ardından Arnavut halkının İslam coğrafyası ile bağlantısının kesildiği ve dolayısıyla İslamlaşma sürecinin tamamlanamadığı görüşü dillendirilmektedir. Nitekim Evliya Çelebi, Arnavut

OSMANLI İZLERİ HER YERDE

Beş asırlık Osmanlı hakimiyeti hala yolculara güzergâh olan köprüler, şehir ve kasaba silüetlerini belirleyen camii ve mescitler, hanlar, hamamlar ve konaklar kazandırmıştır. Ki Kosova'da tespit edilen Osmanlı Vakıf eseri sayısı 359'dur. Mimari kadar edebiyat, sanat ve kültür de Türk ve Osmanlıya ait izler taşımaktadır.

halkının kökeninin Kureyşi Araplar'a dayandığına ilişkin bir söylence aktarmaktadır ki bu söylencenin ardında yatan hakikat muhtemelen Osmanlı öncesinde Araplarla Arnavutlar arasında kurulan ticari temelli ilişkilerdir.

Bektaşilik, Melamilik, Halvetilik, Sinanilik Gibi İslam Ekolleri Bölgede Etkili Olmuştur

Belki geçmişteki bu aşinalık nedeniyle Arnavutların büyük bölümünün İslamiyet'i kabulü zor olmamıştır. Başlangıçta soylular tarafından benimsenen İslam, kısa zamanda halk kitlesine yayılmıştır. Osmanlı yönetimi de,

yaşadıkları dağlık bölgelerde asırlardır güçlü ordulara karşı koymuş olmak dolayısıyla son derece disiplinli bir toplum yapısına sahip olan Arnavutların yerel otoritelerinin etkisini kırmak yönünde bir tavır sergilememiştir. Tımar sistemi ve askeri ve bürokratik vazifelere yatkınlıkları sebebiyle Arnavut halkı kısa zamanda imparatorluk içinde önemli görevli roller icra eder hale gelmiş, Bektaşilik, Melamilik, Halvetilik, Sinanilik gibi İslam ekolleri bölgede yayılmıştır.

Osmanlı hakimiyetiyle birlikte Türklerin iskan olunduğu Kosova bölgesinde Prizren, Priştine, Vıçitrin, Gilan, Ma-

KÜLTÜREL MİRAS, GELECEK NESİLLERE AKTARILIYOR

Dünyanın dört bir yanında olduğu gibi Kosova'da da ecdadın bıraktığı eserler aslına uygun olarak restore edilmektedir. TİKA'nın yıllardır başarıyla yürüttüğü bu çalışmalar bölge halkının da takdirıyla karşılanmaktadır.

muşa (Mahmut Şah) gibi merkezler Osmanlı kültürünün bölgede yayılmasını sağlamış, bu ortak payda bugüne dek birbirinden farklı etnik ve dinsel grupların barış içinde varlığını sürdürmelerini sağlamıştır. Öyle ki bu şehirler İmparatorluğun Balkan topraklarında en fazla İslam nüfus barındıran merkezleri olarak görülmektedir. Beş asırlık Osmanlı hakimiyeti hala yolculara güzergâh olan köprüler, şehir ve kasaba silüetlerini belirleyen camii ve mescitler, hanlar, hamamlar ve konaklar kazandırmıştır. Ki Kosova'da tespit edilen Osmanlı vakıf eseri sayısı 359'dur. Mimari kadar edebiyat, sanat ve kültür de Türk

ve Osmanlıya ait izler taşımaktadır. Bölgedeki Osmanlı idaresinin sona ermesinin ardından farklı oranlarda kesintisiz bir şekilde süren göç hareketleri dolayısıyla etkisi azalmış olsa da Türkçe, lingua Franka olarak farklı etnik ve dinsel gruplar tarafından hala kullanılmaktadır. Bağımsız Kosova'da Türkçeye bazı belediyelerde resmi dil statüsü tanınmıştır. Günümüzde Kosova'da yaşayan Türk nüfusa ilişkin farklı sayıların verilmesinin sebebi, ülkede Türkçe konuşan herkesin Türk kökenli kabul edilmiyor olmasından kaynaklanmaktadır. Yakın zamana kadar belli bir yaşın üzerindeki Arnavut ve Torbeş kökenlilerin Türkçe konuşabildiği dikkate alındığında Türkçe'nin Kosova'da salt etnik bir dil olmadığı anlaşılmaktadır.

Tanzimat sonrasında Kosova, stratejik önemi dolayısıyla Osmanlı İdari taksimatında ayrı bir statüde değerlendirilmiş, 93 Harbi öncesinde Sofya, Niş ve Priştine'yi içine alan bir vilayet statüsü verilmiştir. Ayestefanos Anlaşması ile bölgedeki Osmanlı idaresi Avrupa ve Rusya'nın siyasi müdahalesine açık hale gelmiştir. Bu karmaşa, bölgede yaşayan Arnavutlar arasında bağımsızlık düşüncesinin oluşmasına imkan sağlamıştır.

Osmanlı idaresinin sona erip bölgenin Sırbistan Krallığına bırakıldığı 1913'ten sonra Kosova'da etnik ve dinsel yapı hızlı bir şekilde değişmiştir. Yenilen Osmanlı ile birlikte bölgenin İslam ahalisi hızlı bir şekilde İstanbul'a doğru göç yoluna çıkmış, onlardan boşalan yerlere Slav unsurlar yerleştirilmiştir. Arnavut halkının silahsızlandırılmasına ilişkin kanuni düzenlemeler sayesinde bu demografik değişim olabildiğince sancısız gerçekleştirilmek istenmiştir. Yugoslavya'nın oluşturulması üzerine bir eyalet statüsüyle Yugoslavya içerisinde yer alan Kosova'dan Türk ve Arnavut unsurun çıkartılmasına yönelik politikalar bu yeni dönemde de sürdürülmüştür.

II. Dünya Savaşı yıllarında Kosova'nın batısı Arnavutluk, doğusu ise Bulgaristan'ın geçici ilhakına maruz kalmış, savaş sonrasında yaklaşık 400.000 civarında Türk ve Arnavut kökenli Müslüman Türkiye'ye göçmek zorunda bırakılmıştır. Yugoslavya'nın dağılmasından sonra Sırp müdahalesiyle karşı karşıya kalan Kosova 1999-2008 yılları arasında Birleşmiş Milletler idaresinde kalmış, 2008 yılında bağımsızlığını ilan etmiştir.

1911'de Sultan Reşad'ın Kosova'ya seyahati ve Hüdavendigâr Meşhedinde yaklaşık yüz bin kişiyle kıldırıldığı Cuma namazı Osmanlı'nın bölgedeki ihtişamının son hamlesi olarak hatıralarda silinmez bir iz bırakmıştır.

Kosova'nın Şanlı Komutanı: Sultan I. Murat Hüdâvendigâr

Kosova, Türk tarihinin şanlı hükümdarlarından, Osmanlı Devleti'nin Avrupa'ya doğru kapılarını açan padişah olan Sultan I. Murat Hüdâvendigâr'ın defnolunduğu türbeye ev sahipliği yapmaktadır. Sultan I. Murat Hüdavendigâr, 1389 yılında büyük bir zaferle sonuçlanan Kosova Meydan Muharebesi'nin ardından savaş meydanındaki askerlerin durumunu incelerken Miloş adlı bir Sırp tarafından at üzerinde iken zehirli bir bıçakla hançerlenmiştir. Hayatı sınır boylarında ve harp meydanlarında geçen Sultan I. Murat Hüdâvendigâr, yine bir savaş meydanında şehit düşmüştür. İç organları Kosova'daki türbesine gömülmüş, naaşı ise bozulmaması için ilaçlanarak, Bursa'daki türbeye defnedilmiştir.

Türkiye, Ecdadının Mirasına Sahip Çıkıyor

14. yüzyılda inşa edilen ve "Meşhed-i Hüdâvendigâr" olarak adlandırılan türbe ve çevresindeki bölge yapısal bozulmalar ve deformasyonlar nedeniyle 2005 yılında Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)'nın katkısı ile Türkiye Diyanet Vakfı tarafından restore edilmiştir. Bölge halkı açısından Türk ve Müslümanlığın bir sembolü olarak görülen yapı, sadece Kosova'daki Müslümanların değil dünyanın dört bir yanından gelen Türklerin ve Müslümanların önemli bir ziyaret noktasıdır.

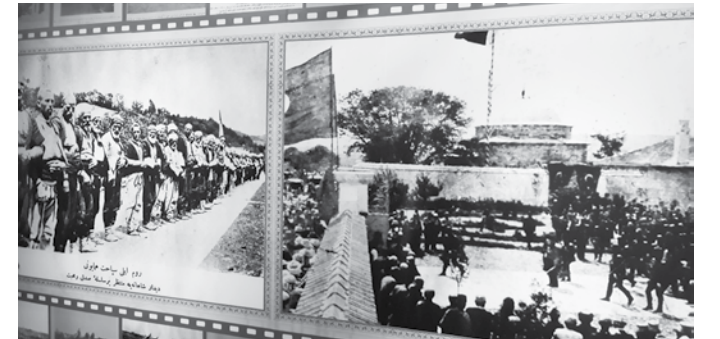
Sultan Reşad'ın Kosova Ziyareti

Sultan Reşad'ın 5-26 Haziran 1911 tarihleri arasında Çanakkale, Selanik, Üsküp, Priştine ve Manastır'a gerçekleştirdiği ziyaret Kosova'nın tarihi açısından önemli bir yer tutmaktadır. Sultan Reşad, yaklaşık 20 gün süren bu gezisine oldukça kalabalık bir heyetle çıkmıştır. Gezinin amacının bölge halkının Osmanlı yönetimine bağlılıklarının güçlendirilmesi olduğu sıkça dile getirilmiştir. Sultan Reşad'ın yaptığı bu gezinin en önemli noktalarından biri Murad-ı Hüdâvendigâr'ın türbesini ziyareti ve 120 bin kişinin katılımıyla kılınan Cuma namazıdır.

Halkın büyük bir teveccüh gösterdiği Cuma namazının ardından Sadrâzam İsmail Hakkı Paşa kürsüye çıkarak Padişah'ın nutkunu okumuştur. Sultan V. Mehmed Reşad, nutkunun ilk cümlesinde; buraya devletin yüceltil-

mesi uğrunda hayatını feda etmekten çekinmeyen Hüdâvendigâr-ı Gazi'nin mübarek türbelerini ziyaret için geldiğini ve kendi hayatını da aynı hedef doğrultusunda vakfettiğini ifade etmiştir. Sultan Reşad bu ziyaretinde Meşhed-i Hüdâvendigâr civarında yaptırılan ve bizzat ilk taşını kendi koyduğu medresenin yapımına, bölgedeki okullara, muhtaç öğrencilere, borçlulara ve fakirlere bolca yardımda bulunduğu kayıtlara geçmiştir.

Sultan Murat'ın Duası

Yâ Rabbî! Bu fırtına, şu âciz Murad kulunun günahları yüzünden çıktıysa, mâsum askerlerimi cezâlandırma!

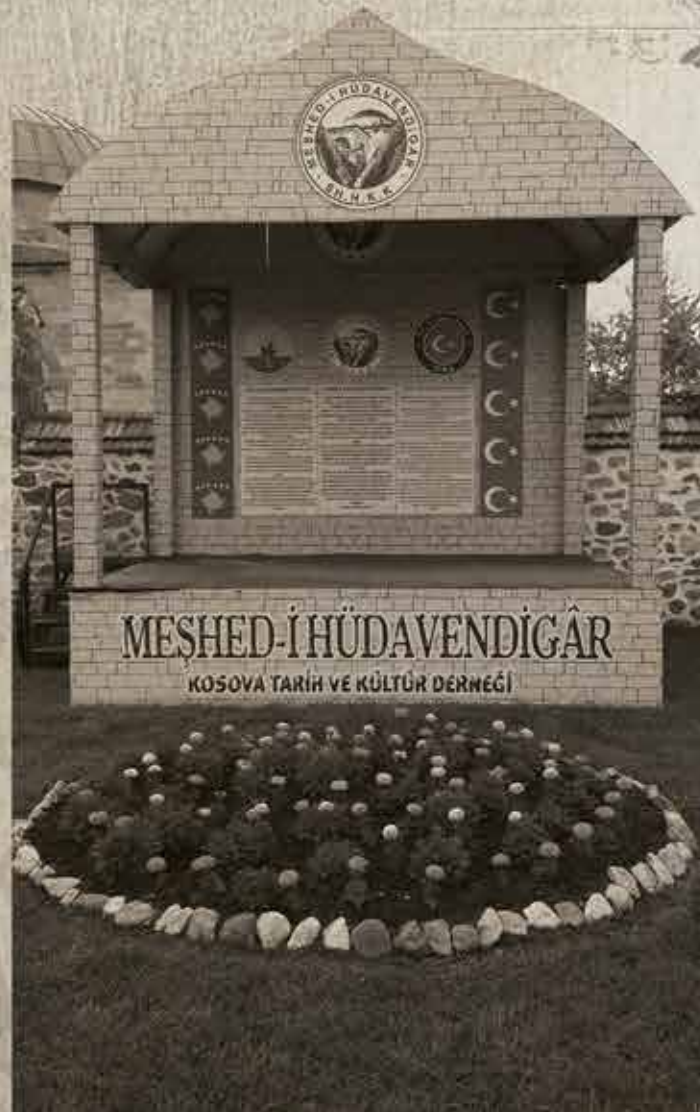
Allâh'ım! Onlar ki buraya kadar sadece Sen'in adını yüceltmek ve İslâm'ı tebliğ etmek için geldiler!

İlâhî! Bunca kerre beni zaferden mahrûm etmedin. Dâimâ duâmı kabul buyurdun. Yine Sana ilticâ ediyorum; duâmı kabûl eyle! Bir yağmur nasib eyle! Bu toz bulutu kalksın. Kâfirin askerini âşikâr görüp, yüz yüze cenk edelim!

Yâ İlâhî! Mülk de, bu kul da Sen'indir. Ben âciz bir kulum. Benim niyetimi ve esrârımı en iyi Sen bilirsin. Mal ve mülk maksadım değildir. Yalnız Sen'in rızânı isterim.

Yâ İlâhî! Bu mü'min askerleri küffâr elinde mağlûb edip helâk eyleme! Onlara öyle bir zafer lûtfet ki, bütün Müslümanlar bayram eylesin! Dilersen o bayram gününde şu Murad kulun yolunda kurbân olsun!

Yâ İlâhî! Bunca Müslüman askerinin helâkine beni sebep kılma! Bunlara yardım eyle ve zafer bahşeyle! Bunlar için ben canımı kurbân ederim; yeter ki tek Sen beni şehidler zümresine kabûl eyle! Asâkir-i İslâm için teslim-i rûha râzıyım. Tek ki, bu mü'minlerin uğruna benim rûhum fedâ olsun. Beni gâzi kıldın. Sonunda da lûtfen ve keremen şehîd eyle! Âmin!

Sultan I. Murat Hüdevendigar

İshak Paşa Sarayı
Doğubayazıt - Ağrı

Hem Zengin Ziyafetlerin Hem Fukara Sofralarının Baş Tacı PIRASA

✍️ Yazı: Habibe Yıldız

İsmi mütevazı çağrışımlar yapıyor olsa da özellikle Balkan mutfağının vazgeçilmez sebzesi olan pırasa Türk mutfağında sık ve çeşitli görünümle arz-ı endam eden bir kış sebzesidir. Dünya mutfağında birçok yemeğin ana malzemesi ve çeşnisi olarak kullanılan pırasayı her yönüyle ele almak bu yazının hacmini zorlayacağı için özellikle Türk mutfağındaki yeri üzerinde durulacaktır.

Rumca yeşil anlamına gelen 'prasino' kelimesinden türetilmiş bir adla tanımlanan bu sebze bütün Balkan mutfağında bu adla bilinir. Dolayısıyla kelimenin Farsça çok özel anlamına gelen 'pür hassa' sözcüğünden türediği doğru olamaz. Çin'den Hispanik ülkelere kadar çok geniş bir coğrafyada bilinen pırasa Türkiye'de özellikle Trakya ve Ege'de sıklıkla tüketilir. İç ve Doğu Anadolu mutfağında çok aranan bir sebze değildir. Müptelası kadar tadına kokusuna bile tahammül edemeyenlerin de bulunduğu pırasa, üzerinde yaşadığımız coğrafyada kadim çağlardan beri bilinip tüketilmektedir.

Soğangillerden olan pırasanın ata yurdunun Akdeniz ve Balkanlar olduğu kabul edilir. Mısır, Roma ve Akdeniz medeniyetlerinin eski çağlardan beri bildiği bu sebze iştah açıcı, sindirimi kolaylaştırıcı ve rahatlatıcı özellikleri tanınmış ve ilaç olarak kullanılmıştır. Bu özellikleri günümüzde de bitkisel tıp uzmanları tarafından kabul edilen pırasanın besleyici özelliklerinin soğan kadar fazla olmadığı düşünülür. Oysa pırasaya ilişkin söylenceler bu ön kabulün tam aksidir.

►► Pırasanın damar açıcı özelliği olduğu, **kani temizlediği, böbrekleri yenilediği, cildi güzelleştirdiği, güç verdiği**, soğuk kaynaklı hastalıkların iyileşmesini hızlandırdığı anlatılır

Balkanlarda anlatılan halk söylencelerine göre yeryüzünde yaşayan insan topluluklarının ihtiyaçlarını sorgulayan bir melek, dolaştığı her yerde insanların bitmez tükenmez bir arzu ile servet talep ettiklerini görüp bu anlamsız istek karşısında sıkılır. Balkan dağlarında yaşayan çobanlar ise ondan uzun süreli bir gençlik ve sıhhat isterler. Bu mütevazı istek karşısında memnuniyet duyan melek onlara pırasa tohumu verir. Bu sebeple Arnavut-

lar bu basit sebzenin bir tek sapının bile adam öldürmeyi gerektirecek ölçüde önemli olduğunu söylerler. Şeklinin işaret ettiği üzere damar açıcı özelliği olduğu, kanı temizlediği, böbrekleri yenilediği, cildi güzelleştirdiği, güç verdiği, soğuk kaynaklı hastalıkların iyileşmesini hızlandırdığı anlatılır. Yine Balkan ülkelerinde doygun olmanın şaka yollu ifadesi 'pırasa bile yiyemeyecek olmak'tır.

Arnavutlar arasında anlatılan bir başka söylenceye göre Arnavut halkının büyük bölümünün İslamiyeti kolay bir şekilde kabul etmesinin sebeplerinden biridir pırasa. Arnavutlara İslam'ı anlatmak üzere gelmiş bir Türk ya da Arap dervişin cenneti tasvir ederken orada altında gölgelenebilecekleri büyüklükte pırasa ağaçları olduğunu söylediği rivayet edilir.

Türk halk kültüründe bu sebzenin fazlaca önemseniyor olmasına ilişkin mizahi değinmelere rastlanmaktadır. Pırasadır altı üstü. Kolay yetişir, ucuzdur, özen istemez, özlenmez... Annesi tarafından bir başkasına verilmek istenen sevgilisini türkü ile uyaran Karadenizli delikanlı 'Oy Asiye Asiye, tütün koydum keseye. Anan seni veriyor da bir bağ pırasaya' derken kıymetinin bilinmeyeceğini dile getirir. 'Al pırasa sat pırasa, yaprağına kar yağsa. Bütün kızlar evde kalsa, bekarlara yalvarsa!' tekerleme- siyle evlenme çağını geçmiş kızlara benzetilen pırasa manide çağırıldığı üzere aslında vazgeçilmezdir.

Arnavut, Boşnak ve Rum mutfağında ufak tefek farklılıklarla işlense de **sebzeli böreğin ana malzemelerinden biridir pırasa.**

Vazgeçilmezdir çünkü çiğ olarak tüketilebilir, salatası yapılır. Yanında siyah zeytin ve tuz olduğunda lezzetli bir katıktır. Kah kıymalı ana yemek olur, kah zeytinyağlı. Muhteşem bir börek içidir. Sarması yapıldığında aşağı yukarı midye dolması tadı verir. Limonlu turşusu çok özel bir garnitürdür. Mücveri olur, köftesi olur. Tarhana çorbasına katıldığında bambaşka bir lezzet verir. Başlı başına çorbası da olur. Dolayısıyla hem zengin ziyafetlerin hem fukara sofralarının baş tacıdır.

Pırasa ile Yapılan Tüm Yemeklerde Ekşilik Tamamlayıcı Bir Tattır

Tüm bu değişik tarzlar içinde belki en fazla tercih edileni pırasalı börektir. Arnavut, Boşnak ve Rum mutfağında ufak tefek farklılıklarla işlense de sebzeli böreğin ana malzemelerinden biridir pırasa. Türk mutfağında en çok bilinen şekline Patriot böreği adı verilir. Yanya, Manastır mübadilleri tarafından yaşatılan bu börek tarzının hamuruna katılan sirke hem kekremsi tat vermektedir, hem de böreğin gevrek olmasını sağlar. İç malzemesi olarak kullanılan pırasa ise kimi zaman soğanla birlikte kimi zaman yalnız başına yağda kavrulur. Bazen pırasalı içe acı biber ve patlıcan da eklenir. Börek servis edilirken üzerine yeniden sirke damlatılır. Esasen pırasa ile yapılan tüm yemeklerde ekşilik tamamlayıcı bir tattır.

Arnavutlarda başka, Boşnaklarda bambaşka...

Arnavut böreğinde ise sirke kullanılmaz, pırasalı iç malzemesine biber patlıcan türünden bir başka sebzenin eklenmesi de hoş karşılanmaz. Boşnak mutfağında ise pırasalı iç, yufkalar arasına döşemek yerine yufkaya sarmak suretiyle böreğe dönüşür.

Hemen hemen her bölgemizde aynı şekilde hazırlanan zeytinyağlı pırasa eğer kışın değil de yazın hazırlanacaksa ekşilik vermesi için içine yeşil erik ya da koruk eklenir. Kış pırasası ise limonla hazırlanır. Yine tercihe göre içine katılan çok az oranda pirincin yerine bulgur kullanıldığı da olmaktadır. Kıymalı pırasa ise tadının ayarlanması daha zor olan bir yemektir. Fazlaca pişirilmesi durumunda pırasanın rayihası kaybolacağından hafifçe pişirilmesi tercih edilir. ■

ŞEHİR PANORAMA

Rotterdam

- 1 Rotterdam'ın sembollerinden biri haline gelen Markthall, mimarisiyle de öne çıkıyor. Gerek şehir halkının gerekse turistlerin ilgi odağı olan pazarda taze sebze ve meyveden baharat çeşitlerine et, deniz ürünlerinden şarküterine kadar geniş bir ürün yelpazesi var.
- 2 Rotterdam Limanı Avrupa'nın en geniş limanlarından biri. Limandaki ticari hareketlilik şehrin gelişimine de önemli bir katkı sağlıyor.

- 3 Hollanda'nın en büyük ikinci şehri konumundaki Rotterdam'ın oldukça modern bir biçimde inşa edilmiş olan Merkez İstasyonu ulaşım açısından şehrin ana birleşme noktası.
- 4 Şehrin en çok göze çarpan yapılarından biri de Kübik Evler. Şehir merkezinde yer alan bu altıgen şeklindeki ilginç kübik evlerin her biri bir ağacı, hepsi birlikte ise ormanı simgeliyor. İlk olarak 1977'de yapımına başlanmış olan bu evlerden toplam 40 adet mevcut.
- 5 İkinci Dünya savaşında neredeyse tamamen yıkılan şehir savaşın ardından 70'li yıllara kadar yeniden inşa sürecine girmiş, şehir bugünkü görünümüne kavuşmuştur.
- 6 Hollanda'da Türk-İslam mimarisine uygun bir biçimde kubbeli ve minareli olarak 2001 yılında inşa edilen Rotterdam Mevlana Camii, ibadethane olmasının yanı sıra aynı zamanda bir buluşma merkezi.
- 7 Rotterdam'ın en önemli sembollerinden biri olan Erasmus Köprüsü (Erasmusburg), 6 Eylül 1996 tarihinde Kraliçe Beatrix tarafından resmen hizmete açılmış.
- 8 Dali, Da Vinci, Rembrandt, Cézanne, Monet ve Van Gogh gibi ünlü ressamların eserlerinin sergilendiği Boijmans Van Beuningen Müzesi, Museumpark bölgesinde yer alıyor.
- 9 1997 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi'ne giren Rotterdam yakınlarındaki Kinderdijk'teki yel değirmenleri.
- 10 Rotterdam demografik yapısı itibarıyla çok kültürlü, çok uluslu bir yapıya sahip. 600 bin nüfusa sahip şehrin yarısını yabancılar oluşturuyor. Vatandaşlarımızın oranı ise toplam nüfusun yaklaşık yüzde 10'u.
- 11 Lale ilk defa 16. yüzyılda İstanbul'dan Hollanda'ya gitmiş. Bugün lale Rotterdam'da en sevilen çiçeklerin başında geliyor.
- 12 Rotterdam'da birbirinden lezzetli çeşit çeşit peynirler bulabilirsiniz.
- 13 Türkiye ile Hollanda arasında 1964'te imzalanan işgücü anlaşmasının üzerinden 52 yıl geçti. Onlar misafir işçiydiler, bir süre çalışıp para biriktirip döneceklerdi. Dürüstlükleriyle, çalışkanlıklarıyla herkes tarafından sevidiler. Dönemediler belki dönmek istemediler. Ailelerini aldılar yanlarına sonra, yeni nesiller büyüttüler bu topraklarda. İşte o günlerden geriye bu fotoğraflar kaldı...

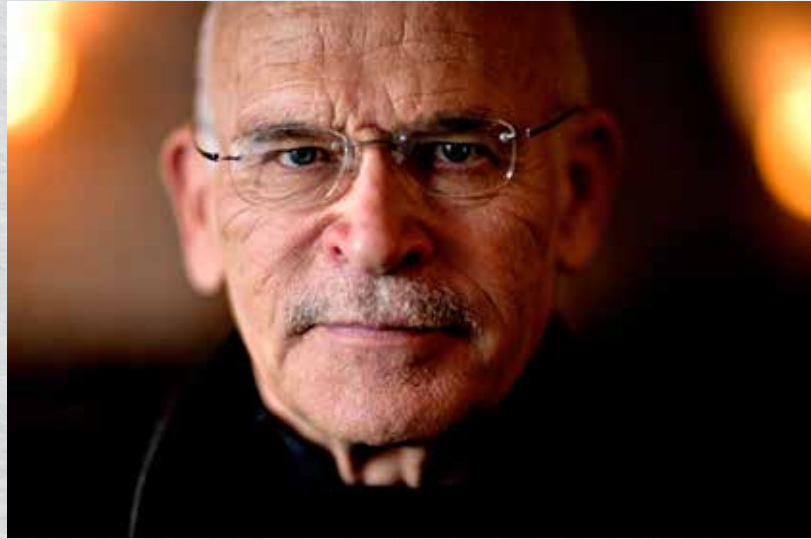
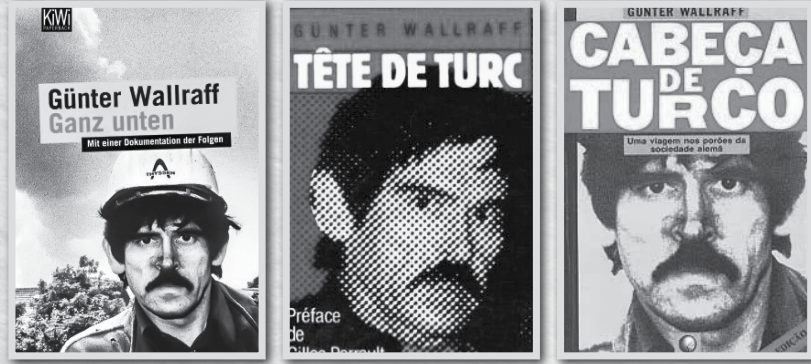

GÜNTER WALLRAFF'IN KALEMİNDEN
ALİ SİNİRLİOĞLU'NUN
GERÇEK ÖYKÜSÜ

Yazı: Gökhan Duman

***“Ben hala, bir yabancının,
günlük aşağılamalarla,
düşmanlıklarla ve kinle nasıl
baş ettiğini bilemiyorum.
Ama şimdi, neler çektiğini
ve bu ülkede insanları
aşağılamanın nereye kadar
gittiğini biliyorum.”***

*Alman gazeteci Günter Wallraff Türkçe’ye **En Alttakiler** ismiyle çevrilen “Ganz unten” kitabında böyle söylüyordu. Bir yabancı olarak dilini, kültürünü bilmediği bir ülkede çalışmanın, yaşam mücadelesi vermenin zorluklarını en yakından görmüştü. Ona bu sözleri söyleten ise içinde doğup büyüdüğü, Almanya’ydı.*

▼
"İşyerinde maske, eldiven gibi şeyler Türk işçilerden daha değerliydi, bu eşyalar onlardan her zaman esirgenirdi."

Günter Wallraff sıra dışı bir yöntemle Almanya'da misafir işçi olarak yaşayan Türklerin nasıl şartlarda yaşayıp, çalıştıklarını araştırmaya karar verdi. 1983 yılında siyah peruk ve koyu renk lenslerle bir Türk işçisi kılığına giren Wallraff ismini Ali Sinirlioğlu olarak değiştirdi. Ali iki yıl boyunca ağır sanayi fabrikalarından restoranlara kadar birçok farklı sektörde çalıştı. Kendi vatan-daşlarının yabancılara karşı ne kadar acımasız, duyarsız olduklarını fotoğraflarla ve ses kayıtlarıyla belgelendirdi. Ali kılığın-dayken ayrımcılığa ve hakarete uğradı, saçına sigara atıldı, üzerine bira boşaltıldı ve ağır hastalıklar geçirdi.

"Pis işlerde çalışırım"

Wallraff ilk iş olarak gazeteye ilan vererek başladı. İlanda şöyle yazıyordu: "Sağlam, yapılı Türk işçi iş arıyor. Ağır ve pis işlerde çalışırım. Ücret önemli değil." Ardından kendisini kiralık işçi tedarik eden bir firmaya kaydettirdi. O dönem, taşeron olarak çalışan firmalar kendilerinde kayıtlı olan işçileri başka firmalara kiralyorlardı. Ali, çoğu yabancı olan işçilerin insan sağlığı için çok gerekli olan kask ve maske gibi sağlık araç ve gereçleri olmaksızın çalıştırıldığına şahit oldu. Ücretlerde de büyük bir adaletsizlik söz konusuydu. Taşeron firma, fabrikanın ödediği 52 marklık saat ücretinin 25 Mark'ını alıyor, zincirin son halkası

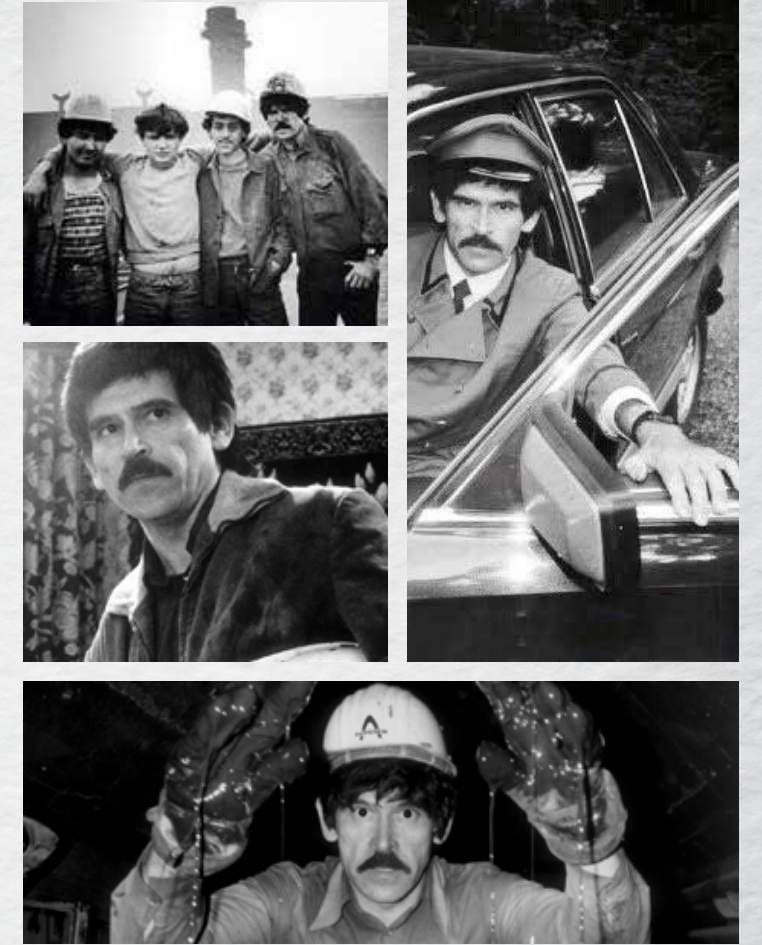
olan Ali'ye bu paranın sadece 9 Mark'ını ödüyordu. Üstelik Ali'nin sağlık ve sosyal sigortası da ödenmiyordu.

Ali iki yıl boyunca Türk işçilerin nasıl şartlarda çalışmak zorunda olduklarına tanıklık etti. Yabancı işçilerin radyasyon tehlikesi olan işlerde dahi neredeyse korumasız olarak çalıştırıldıklarını gördü. Özellikle ilaç, enerji ve maden sektöründe çalıştırılan Türk işçilerin kendi değimiyle "kobay" olarak kullanıldıklarını gözlemledi.

Wallraff, iş hayatı dışında günlük hayat içerisinde de çeşitli zorluklarla karşılaştı. Aşağılamalar, ırkçı davranışlar ve hakaretler günlük hayatın bir parçasıydı. Kitapta da anlattığı gibi bir Almanya-Türkiye futbol karşılaşmasında, Almanlar lehine tezahürat yapmasına rağmen, görünümü yabancı olduğu için, "Türkler defolun", "Almanya Almanlarıdır" gibi düşmanlıklara maruz kaldı.

En Alttakiler 1985'te yayınlandı

Günter Wallraff iki yıl boyunca yaşadıklarını, gördüklerini 'En Alttakiler' kitabında toplayarak 1985 yılında yayınladı. Kitap başta Almanya olmak üzere birçok ülkede büyük ilgi gördü. Daha sonra Türk arkadaşlarıyla olan ilişkilerini kesmedi. Yabancılara Yardım Fonu adı altında bir fon oluşturarak işçilere destek olmaya çalıştı. 1986 yılında En Alttakiler kitabının belgeselini çekti. ■

▼
Wallraff'a neden kılık değiştirerek böyle bir çalışma yaptığı sorulduğunda ise şöyle cevap verdi: "Toplumun maskesini indirmek için maske takmak zorundaydım."

Sarikamış Harekâtı I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı İmparatorluğu ve Rusya İmparatorluğu arasında Sarikamış'ta gerçekleşen kara çatışmalarıdır.

1914 yılında dönemin Başkomutan Vekili olan Enver Paşa, 93 Harbi'nde kaybedilip Ruslara bırakılan Kars, Batum, Artvin ve Ardahan'ı geri alıp Kafkasya'ya yönelmeyi planlıyordu.

22 Aralık tarihinde başlatılan Sarikamış Harekâtı büyük bir hezimetle sonuçlanmıştır.

Genelkurmay Başkanlığı'nın verilerine göre 60.000 Osmanlı askeri şehit olmuştur.

Savaşın en hazin kısmı ise Osmanlı kayıplarının birçoğunun Ruslar ile yapılan çarpışmalarda değil de ağır soğuk hava koşulları yüzünden olmasıdır.

Savaştan sonra İstanbul'a dönen Enver Paşa uzun bir süre Sarikamış hakkında herhangi bir haber, bildiri veya yayın yapılmasını engelleyerek sansür uygulamış ve Osmanlı halkı savaşta olup bitenleri uzun yıllar sonra öğrenebilmiştir.

Kırım Tarihi Ve Kültürel Mirası ENVANTER PROJESİ

✍️ Yazı: Veysel Gündüz

Soydaş ve akraba topluluklar ile sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla bu topluluklara yönelik faaliyetler yürütülmesi hususu, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Kanununda belirtilen amaçlardan birisidir.

Orta Asya'dan Balkanlara birçok ülke ve bölgede faaliyet yürüten YTB, tarihsel süreç içerisinde farklı konjonktürler neticesinde ayrı düştüğümüz, birbirinden uzak coğrafyalara taşındığımız soydaşlarımızla bağların tazelenmesi yanı sıra tarihin belirli dönemlerinde bir arada yaşadığımız ve aynı ortamı teneffüs ettiğimiz akraba milletlerle yoğun ve sıcak ilişkilerin yeniden tesis edilmesi hususlarında farklı proje ve faaliyetlere imza atmaktadır.

Eğitimden, kültüre, sosyal hayattan ekonomik süreçlere birçok alanda vatandaş ve soydaş akraba düzeyinde ilişkiler geliştiren ve hizmetler sunan Yurtdışı Türkler Başkanlığı medeniyetlerin ayak izi ve nişanesi olan kültürel mirasa ve eserlere dönük çalışmaları da koordine etmektedir. Sözlü tarih ve kültürel miras envanter çalışmaları ile Türk-İslam mirasına sahip çıkmayı ve geleceğe taşımayı görev sayan YTB, soydaş akraba topluluklar bağlamında birçok coğrafyaya bu hizmetleri götürmeyi hedeflemektedir.

Anadolu ve soydaş akraba coğrafyalar tarihte önemli medeniyetlere ev sahipliği etmişlerdir. Birbirinin varisi olan farklı medeniyetlerin şekillendirdiği ve her coğrafyada farklı izlerini gördüğümüz yaşanmışlıklar kendilerini o dönemin ihtiyaçlarına binaen gözlerimize ve kalplerimize sundukları farklı eserlerle ayakta tutmakta ve günümüze birer gıpta ve ibret vesikası olarak aktarmaktadırlar.

Bahçesaray Kırkyer Hanike Hanım Türbesi

Akmescit Eskisaray Camii

Hansaray

Aktarılan miras ve eserler, üzerinde vücut bulan milletlere bir ders niteliği taşımakta olduğu gibi, bu kümülatif mirasa yeni değerlerin katılması noktasında toplumlara yol gösterici olmaktadır. Türk İslam medeniyeti, söz konusu rehberlik görevini tarih sahnesinde en iyi şekilde icra etmiş dünya kültür mirasını şekillendirerek, farklı medeniyetlerin eşsiz izlerini taşıyan kültürel coğrafyamızı zenginleştirmiştir.

Kadim Uygarlıkların Ev Sahibi: Kırım

Kültürel zenginliğimiz içerisinde, Türk İslam medeniyeti başta olmak üzere kadim uygarlıklara ev sahipliği yapan en önemli coğrafyalardan ve kültürel miras anlamında mihenk taşlarından birisi Kırım Yarımadası'dır.

Karadeniz'in kuzeyindeki Kırım Yarımadası, tarihsel süreç içerisinde sahip olduğu jeostratejik konumdan bahisle uluslararası ticaret yollarının geçiş noktası olmuş hem doğu-batı, hem de kuzey-güney doğrultusunda geniş bir çevre ile yakın ilişkilere sahip olmuştur. İskitler, Yunanlar, Gotlar gibi birçok halklara ev sahipliği etmiş Roma İmparatorluğu'nun da kuzeydoğudaki uç kısmını teşkil etmiştir.

Kırım'a M.S. V. yüzyıldan itibaren Hunlar, Bulgarlar, Hazarlar, Peçenekler, Oğuzlar ve özellikle de XI. yüzyılın ikinci yarısında gelen Kıpçaklar yarımadaının bugüne kadar gelen Türk etnik unsurunun temelini teşkil etmişlerdir. Bununla birlikte, XIII. yüzyıldan itibaren Altın Orda İmparatorluğu'nun bölgedeki hâkimiyeti ile İslâm

Bahçesaray ve Hansaray'a genel bir bakış

yarımadaya tam manâsıyla yerleşmiştir. XV. yüzyılın ilk yarısından XVIII. yüzyılın son çeyreğine kadarki dönemde ise Kırım Hanlığı'nın hâkimiyetiyle Kırım Yarımadası Türk-İslam medeniyetinin önemli noktalarından biri haline gelmiştir.

Türk-İslam İzlerinin Silinmesi

1736-39 senelerinde Kırım'a giren Rus ordusu, şehirleri yağmalamış ve kıymetli ve taşınabilir bütün eşya ve eserlere el koymuştur. Akabinde başlayan imar çalışmalarına rağmen 1783'te Kırım'ın Rusya İmparatorluğu tarafından istilâ ve ilhakı Kırım Hanlığı'nın sonunu getirmiş ve Kırım'daki Türk-İslam izleri bir bir silinmeye başlanmıştır.

Çarlık Rusya'sının yıkılışına kadar ciddi baskı ve zulümle toplumsal yapısını ve kültürünü kaybetme tehlikesinde altında kalan Kırım Tatarları bu dönemde fırsat bulduk-

ça kimliklerini yansıtan yeni yapılar, camiler inşa etmeye, eski eserlerini tadil etmeye çalışmışlardır.

1920'li yıllar ise Sovyet hâkimiyetinde geçen karanlık yılların başlangıcı olmuştur. Türk-İslam eserleri büyük bir kinle yok edilmeye başlanmış, camiler kapatılmış minareler yerle bir edilmiştir. 1930'lu yıllarda ise bu saldırı bütün dini inanış ve sembollere yansımış, yarımada diğer dinlerin sembol ve yapıları yok edilmiştir.

Bu dönemde cami, tekke, türbe, mektep ve medrese gibi dinî özellikli yapılar yok edildiği gibi bunlarda bulunan taşınabilir mirası olan kitaplar, halılar, kilimler, şamdanlar, kandiller ve rahleler gibi taşınabilir kültür varlıkları belgelenemeden yok olmuştur.

Kırım için bir diğer kanlı ve acılı dönem ise II. Dünya Savaşı olmuştur. 1941-44 arası Alman ordusunun işgali altında kalan Kırım 1944'te kanlı bir savaş ile Kızıl Or-

Hansaray'da bulunan Altın Çeşme

Gözyaşı Çeşmesi

Proje kapsamında düzenlenen Kırım Fotoğraf Sergisi

du'nun eline geçmiştir. Savaş sürecinde ise kaçınılmaz gerçekleşmiş ve çarpışmalardan dolayı birçok yapı zarar görmüş veya yok olmuştur.

Tarihin En Acı Sürgünlerinden Biri 1944 Kırım Sürgünü

18 Mayıs 1944 günü Kırım Tatar halkı Stalin rejiminin aldığı insanlık dışı bir kararla bir gecede evlerinden alınarak, hayvan taşımak için kullanılan tren vagonlarına doldurulmuş ve Orta Asya çöllerine ve Urallara sürülmüşlerdir. 1944 sürgünü sonrasında Kırım'da Kırım Tatarlarından kalan bütün izler silinmeye çalışılmış Kırım Tatarlarından kalan birçok yapı yok edildiği gibi, geri kalabilenler de bakımsızlık içinde yok olmaya terk edilmiştir.

1991'de Sovyetler Birliği'nin resmen dağılması ve Kırım'ın bağımsız Ukrayna Cumhuriyeti içerisinde muhtar bir Cumhuriyete dönüşmesi yeni bir dönemin başlangıcı olmuş ve 80'lerden itibaren Kırım'a dönmeye başlayan Kırım Tatarlarının göçü hız kazanmıştır.

Şu ana kadar 270.000 kişi dönüş yapmış olup 2012 yılına kadar her yıl ortalama 550 aile Kırım'a ulaşmış 2010-2012 yılları arasında 1000'e yakın aile dönüş yapmıştır. Bu süreçte, geri dönüş yapan ailelerin barınma ve işe sorunları çözülmeye çalışılırken son yarım asırda bölgenin Türk-Müslüman kimliğine vurulan darbenin izleri de bir bir gün yüzüne çıkmıştır.

Tarihi ve Kültürel Mirasa Sahip Çıkılıyor

Gelinen noktada, Kırım yarımadası, Altınordu Devleti, Kırım Hanlığı ve Osmanlı Devleti döneminde inşa edi-

len tarihi eserlerin dönüştürülmesi, tahrip edilmesi neticesinde bakımsız bırakılarak yok olma sürecine terk edilmiştir. Söz konusu ihtiyacın aciliyeti neticesinde YTB tarafından Kırım'daki mevcut durumun tespiti ve iyileştirmeye yönelik eylem planı ve yol haritasının çıkarılması amacıyla bir koordinasyon faaliyeti icra edilmiştir. Ön hazırlığı yapılan çalışma neticesinde 2012 yılında Başkanlığımız ve Vakıflar Genel Müdürlüğü işbirliğinde "Kırım Tarihi ve Kültürel Mirası (KTKM) Envanter Projesi" uygulamaya konulmuştur.

22 Şehir ve 44 Köyde 163 Türk-İslam Eseri Tespit Edilerek, Kayıt Altına Alındı

Sanat tarihi ve mimari yönüyle tamamen uzmanlık gerektiren çalışma için profesyonel bir proje ekibi oluşturulmuş alanında uzman şahsiyetlerden yakın destek alınmıştır. 2012 yılı Mart-Nisan aylarında, Bilkent Üniversitesi Öğretim Üyesi ve kendisi de Kırım Tatarı olan Doç. Dr. Hakan Kırımlı ve Bağımsız araştırmacı Dr. Nur Nicole Kançal koordinatörlüğünde oluşturulan profesyonel bir ekiple Kırım Yarımadasına iki aylık bir saha çalışması gerçekleştirilmiştir. Bahse konu çalışma kapsamında yerel kaynaklardan faydalanılmış ve özellikle Kırım Mühendislik ve Pedagoji Üniversitesi'nden akademisyenlerin önemli katkıları olmuştur. 22 Şehir ve 44 köyde 163 Türk-İslam eseri tespit edilmiş ve kayıt altına alınmıştır.

Çalışma, kalıntı halinde dahi olsa günümüze ulaşabilmiş yapılarla sınırlandırılmıştır. Bu yapılar esas itibarıyla, hansaray, camiler, tekkeler, türbeler, çeşmeler, mektepler, medreseler, köprüler, kaleler, kuleler ve istihkamlardan ibarettir. Altın Orda ve onun devamı olan Kırım Hanlığı devletlerinin hakimiyet alanı daha geniş coğrafyalar olmakla birlikte mevcut çalışma yalnızca Kırım Yarımadası dahiline münhasır tutulmuştur.

Kitap Çalışması ve Fotoğraf Sergisi

Çalışmaya konu olan yapıların istisnasız tamamı yerinde tespit ve tetkik edilmiş, çoğunun planı çizilmiş, koordinatları alınmış, bulgular arşiv belgelerindeki ve ikinci el kaynaklardaki bilgi ve resimlerle karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Bunun yanında, yapıların geçmişine ilişkin yerli halktan ve bilgi sahibi diğer kimselerden sözlü tarih verileri derlenmiş, bunlar da tahlil edilmiştir. Çalışma neticesinde 1.500 fotoğraf ve 163 eserden oluşan kitap çalışması tamamlanmıştır. İncelenen eserlerin ve proje-

nin tanıtılması amacıyla Mayıs 2013'te Kırım Mühendislik ve Pedagoji Üniversitesi'nde projeye ilişkin bir sunum ve 118 fotoğraflık bir fotoğraf sergi gerçekleştirilmiştir.

YTB koordinasyonunda yürütülen KTKM çalışmasının temel amacı Kırım'daki Kırım Tatar (Türk-İslâm) medeniyetinin muazzam mirasından geride kalabilenlerin bilinmesine ve öğrenilmesine hizmet edebilmesi ve çalışmanın ortaya koyduğu verilerle Kırım ve bütün bölge için eşsiz önem taşıyan bu mirasın âcilen koruma altına alınmasına katkı sağlanmasıdır. Bu bağlamda, envanter ve katalog çalışmalarıyla tarihi eserlerin UNESCO ve Ukrayna makamları nezdinde kayıt altına alınmasının tahribatı önleyeceği ve restorasyon çalışmalarının sağlıklı bir şekilde yapılmasını temin edeceği düşünülmüştür.

Yeniden Rusya Baskısı

Ancak, 2014 yılı Şubat'ında Rusya tarafından yeni bir işgal ile karşı karşıya kalan Kırım Tatarları, Kırım'a dönüşleri üzerinden 25 yılı bile geçmemişken ve sürgün anıları hale tazeyken yeni bir trajedi ile karşılaşmışlardır. Rusya'nın müdahalesi ile tırmanan Kırım krizi neticesinde uluslararası hukuk çerçevesinde Ukrayna'ya bağlı olan Kırım Özerk Cumhuriyeti, 17 Mart 2014 tarihinde gerçekleştirilen ve Rusya'nın gölgesinde emrivakiyi andıran bir referandumla 'de facto' olarak Rusya'ya bağlanmıştır.

Yaşanan gelişmeler neticesinde Kırım'ın sekeneesi olan Kırım Tatarları ciddi baskılarla karşılaşmışlardır. Rusya yanlısı Kırım yönetiminin uygulamaya soktuğu yeni anayasa ve yeni dönemde uygulamaya sokulan Rusya kanunları ile Kırım Tatar halkının "yerel halk" olma özelliği ellerinden alınmış, öznenen nesneye doğru evrilen Kırım Tatarları yeni bir mücadele içerisine girmişlerdir.

Kırım Tatarlarının En Büyük Destekçisi Türkiye

Kriz sürecinde Kırım Tatarlarının en büyük destekçisi Türkiye olmuş ve Kırım Tatarlarının durumu uluslararası camiada farklı faaliyet, proje ve girişimlerle diri tutulmuştur. Ancak 25 Kasım 2015 tarihinde Türkiye sınırının ihlali neticesinde bir Rus uçağının vurulmasıyla gerilen Türk - Rus ilişkileri, Kırım yarımadasını yeni bir krizin içerisine sokmuştur. Rusya'nın Türkiye'ye dönük farklı yaptırım girişimleri ve ilişkileri soğutmaya yönelik tutumu, Rusya yanlısı Kırım yönetiminin Kırım Tatarları ile ilişkilerini de şekillendirmeye başlamıştır.

Rusya yanlısı Kırım yönetimince, Kırım Tatarlarının hükümet içerisindeki temsilinden, sosyal hayata, kültürel faaliyetlerden Türk işadamlarının Kırım'daki yatırımlarına kadar geniş bir yelpazede etkileri hissedilmeye başlayan baskının, bundan sonraki süreçte de devam edeceği değerlendirilmektedir.

Nihayet, Kırım Tatar halkına yönelik son derece endişe verici olayların yaşandığı bu süreçte Kırım yarımadasında envanteri yapılan ve kayıt altına alınan Türk-İslam mirasına yönelik tahribatın önlenmesine yönelik uluslararası girişimlerde bulunulması ve farklı proje, faaliyet ve organizasyonlarla yapılan çalışmaların canlı tutulması Türk-İslam mimari mirasının gelecek nesilleri aktarılması adına çok değerlidir. ■

Saha çalışmalarından görüntüler

Günümüzde, insani yardımdan demokratikleşme süreçlerine, insan haklarından ayrımcılıkla mücadeleye, eşit katılımdan hak savunuculuğuna kadar oldukça geniş bir yelpazede, yerel ve ulusal karar alma mekanizmaları ve uluslararası siyasetin belirlenmesi süreçlerinde sivil toplum kuruluşları önemli bir rol üstleniyor. Zira STK'lar söz konusu çalışma alanlarının önemi ve etkisine binaen, kamu ve özel teşebbüslerle birlikte anılmakta ve kamu ve özel sektörün hemen ardından "üçüncü sektör" olarak görülüyor.

Sivil toplumun güçlenmesi, STK'ların mevcut kapasitelelerinin geliştirilmesi, faaliyet ve çalışmalarının desteklenmesi, çeşitlendirilmesi ve etkisinin artırılmasına yönelik çalışmalar ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşların gündeminde hatırı sayılır bir yer işgal ediyor.

YTB de "YTB Sivil Toplum Destekleri" ile yurt dışında yaşayan vatandaşlarımıza, soydaş ve akraba topluluklara, Türkiye bursları kapsamında ülkemizde öğrenim gören uluslararası öğrencilere yönelik çalışmalar çerçevesinde, başta STK'lar olmak üzere kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşların çalışmalarına proje bazlı mali destek sağlıyor.

2016 Yılı Mali Destek Programlarına Başvurular Şubat'ta Başlıyor

YTB, STK'ların hedef bölge ve sahada nitelikli ve etkin çalışmalar yürütmelerine destek olmak, mevcut çalışmalarının verimliliğini ve çarpan etkisini artırmak düşüncesinden hareketle YTB Sivil Toplum Destekleri kapsamında 2016 Yılı Mali Destek Programlarını 1 Şubat 2016 tarihi itibarıyla başvurulara açtı.

Yurt Dışı Vatandaşlara Yönelik Programlar

1. Ayrımcılıkla Mücadele
2. Aktif Yurttaşlık ve Eşit Katılım
3. Herkes için Adalet Programları
4. Kültürel Çalışmalar Programı
5. Aile ve Sosyal Çalışmalar Programı
6. Çift Dilli Eğitimi Destek Programı
7. Eğitim ve Akademik Destek Programı
8. Evliya Çelebi Gençlik Köprüleri Programları
9. Yılboyu Açık Destek Programları

Yurt dışı vatandaşlara yönelik çalışmalara 9 farklı program ile destek sağlanmaktadır. Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın yaşadıkları ülkelerde karşılaştıkları ayrımcılıklarla ilgili mücadele mekanizmalarının desteklenmesi, aktif birer yurttaş olmalarının desteklenmesi ve yasal hak ve yükümlülükleri konusunda bilinçlendirilmeleri gibi amaçlar ekseninde 'Ayrımcılıkla Mücadele', 'Aktif Yurttaşlık ve Eşit Katılım' ve 'Herkes için Adalet Programları' ilan edilmektedir. Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın, bulundukları ülkelerin çok kültürlü atmosferi içerisinde kimlik, kültür ve medeniyetlerini yaşatabilmelerine yönelik çalışmalar 'Kültürel Çalışmalar Programı', aile bütünlüğü ve değerlerinin korunmasına yönelik çalışmalar, 'Aile ve Sosyal Çalışmalar Programı', çocukların okul eğitimlerine destek olunması, gençlerimizin hem ülke dilinde hem de anadillerinde yetkinlik kazanmaları için çift dilli eğitimin teşvik edilmesi, gençlerimizin Türkiye ile bağlarının güçlendirilmesi amaçlarına matuf çalışmalar ise 'Çift Dilli Eğitimi Destek Programı', 'Eğitim ve

Akademik Destek Programı, Evliya Çelebi Gençlik Köprüleri Programları' ile desteklenmektedir.

Soydaş ve Akraba Topluluklara Yönelik Programlar

Soydaş ve Akraba Topluluklara yönelik çalışmaları desteklemek amacıyla yine 9 farklı program ilan edilmektedir.

1. Mevlana Kültürel Etkileşim Programı
2. Gençlik Gelişim
3. Evliya Çelebi Gençlik Köprüleri Programları
4. Bölgesel Araştırmalar
5. Kültürel Envanter Destek Programları
6. 2016 Kosova Yılı Programı
7. Türkiye-KKTC Programı
8. Türkiye Mezunları İletişim ve İşbirliği Programı
9. Yılboyu Açık Destek Programları

Ülkemiz ile soydaş ve akraba topluluklar ile soydaş ve akraba toplulukların yaşadığı ülkeler arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine yönelik çalışmalar 'Mevlana Kültürel Etkileşim Programı', gençlerin eğitim seviyelerinin yükseltilmesi, ortak tarihi ve kültürel değerlerin tanıtılması ve gençler arasında kültürel paylaşımların sağlanmasını konu edinen faaliyetler 'Gençlik Gelişim', 'Evliya Çelebi Gençlik Köprüleri Programları', soydaş ve akraba toplulukların yaşadığı ülkelerdeki sosyo-ekonomik yapı, eğitim, medya, sivil toplum çalışmaları gibi alanlarda nitelikli araştırmaların teşvik edilmesi ile tarihi, kültürel ve sanatsal miras ve değerlerin tespit edilmesi, kayıt altına alınması, yayımlanmasını hedefleyen etkinlikler 'Bölgesel Araştırmalar' ve 'Kültürel Envanter Destek Programları' ile desteklenmektedir.

Yükseköğrenimlerini Türkiye'de tamamlamış mezunlar ile ülkemiz arasındaki iletişim ve işbirliğinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar "Türkiye Mezunları İletişim ve İşbirliği Programı" kapsamında desteklenmektedir.

Ayrıca Türkiye ile Kosova arasındaki siyasal, tarihsel, kültürel ve sosyal ilişkilerin geliştirmesi amacıyla '2016 Kosova Yılı Programı'nı ve Türkiye ile Kıbrıs Türk Toplumu ve KKTC'deki uluslararası öğrenciler arasındaki karşılıklı çalışmaların teşvik edilmesi amacıyla 'Türkiye-KKTC Programı' ilan edilmektedir.

Uluslararası Öğrencilere Yönelik Programlar

Türkiye Bursları kapsamında Türkiye'de yüksek öğrenim gören ve mezun uluslararası öğrencilere yönelik 4 farklı program ilan edilmektedir.

1. Uluslararası Öğrenciler Akademisi Programı
2. Öğrenciler Kültürel Sosyal Rehberlik Programı
3. Uluslararası Öğrencilere Türkçe Öğretimi Programı
4. Yılboyu Açık Destek Programları

Ülkemizde yüksek öğrenim gören uluslararası öğrencilerin akademik, sosyal ve kültürel donanımlarının güçlendirilmesine yönelik çalışmalar 'Uluslararası Öğrenciler Akademisi Programı' ile kültürel ve sosyal rehberlik sağlanmasını amaçlayan faaliyetler 'Uluslararası Öğrenciler Kültürel Sosyal Rehberlik Programı' kapsamında, uluslararası öğrencilere yönelik Türkçe öğretimi konusunda yeni yöntemler geliştirilmesi ve araştırmaların teşvik edilmesini içeren çalışmalar 'Uluslararası Öğrencilere Türkçe Öğretimi Programı' ile desteklenmektedir.

Yılboyu Açık Destek Programları

Ayrıca yurt dışı vatandaşlara, soydaş ve akraba topluluklara ve uluslararası öğrencilere yönelik Başkanlık görev alanlarıyla ilgili olarak gerçekleştirilen faaliyetlerin desteklenmesi 'Yılboyu Açık Destek Programları' çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

2016 YTB Sivil Toplum Destekleri kapsamında sağlanacak mali destek programlarına başvuru yapacak kurum ve kuruluşların ayrıca her bir program için ayrı ayrı hazırlanan ve YTB'nin internet sayfasında yer alan başvuru rehberlerini detaylı bir şekilde incelemeleri ve başvurularını bu rehberlerde yer alan açıklamalar doğrultusunda hazırlayıp sunmaları oldukça önemlidir. ■

Mükemmeliyetçi, şiiri ihtiras edinen **SANAT ADAMI**

✍️ Yazı: Nigar Elçin Yahşi

Ahmet Hamdi Tanpınar

Ahmet Hamdi Tanpınar 1901'de İstanbul'da doğdu. Babası Kadı Hüseyin Efendi, annesi Nesime Bahriye Hanım olan Tanpınar'ın çocukluğu Sinop, Siirt, Ergani, Kerkük, Antalya'da geçer. Annesini tifüs hastalığından kaybeder. Bu durum ona, ileride sanatının her yanına yansıyacak, derin yaralar bırakır. Öğrenim hayatının lise yılları Antalya'da geçer. Yüksek öğrenim için gittiği İstanbul'da ise İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden 1923'te mezun olur. Üniversitede hocası olan Yahya Kemal, Tanpınar'ın sanatında ve fikir dünyasının oluşumunda şüphesiz önemli bir rol oynar. Tanpınar Erzurum, Konya ve Ankara'daki liselerde öğretmenlik yapar. Gazi Edebiyat Enstitüsü'nde edebiyat dersleri verir. Ahmet Haşim'in ölümü üzerine Sanayi-i Nefise Mektebi'nde sanat öğretmenliği yapmaya başlar. Bu sıralar edebiyata yoğunlaşan Tanpınar, Tan gazetesinde "Son Yirmi Beş Senenin Mısraları" adlı denemelerini yazar. 19. Asır Türk Edebiyatı Kürsüsüne, Yeni Türk Edebiyatı profesörü olarak atanır. 1942 yılındaki seçimlerde ise Maraş milletvekili olur.

Ahmet Hamdi Tanpınar iyi bir şair, iyi bir yazar, iyi bir akademisyen, iyi bir kültür adamıdır. Bu da şüphesiz onun çok yönlü kişiliğini gösterir.

Şairane bir üsluba sahiptir ve bu sanatının her alanında kendini gösterir. Tanpınar'ı anlayabilmek için onun sanat ve fikir hayatına tesir eden kişileri bilmek gerekir. Bu kişilerin en önemlileri Yahya Kemal ve Ahmet Haşim'dir. Fransız Paul Valery, Verlaine, Boudelaire etkilendiği şairler arasındadır. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın hayatında müziğin de önemli bir yeri vardır. Özellikle Konya'da görev yaptığı sıralarda dinlediği İttri'nin bir eseriyle Klasik Türk Müziği ile tanışır. Mozart, Bach, Beethoven gibi büyük müzisyenlerden etkilenir.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın şiirinde sembolist akım ve müzikalite ayrı düşünölemeyecek iki unsurdur. Yahya Kemal'de olan mükemmeliyetçi tavır ve titizlik Tanpınar'ın şiirinde de kendini gösterir. Bu mükemmeliyetçi ve titiz durum Tanpınar'ın şiirlerini kitap haline getirmesini de geciktirir. Hayatı boyunca yayımladığı şiirlerinin sayısı doksandır. Ölmeden önce yayımladığı tek şiir kitabı olan Şiirler'e, bahsi geçen şiirlerinden yalnızca otuz yedisini alarak ne kadar seçici olduğunu gözler önüne serer.

Ahmet Hamdi Tanpınar önceleri şiirlerini hece ölçüsüyle yazarken sonraları serbest şiirler yazar. Şiirlerinde

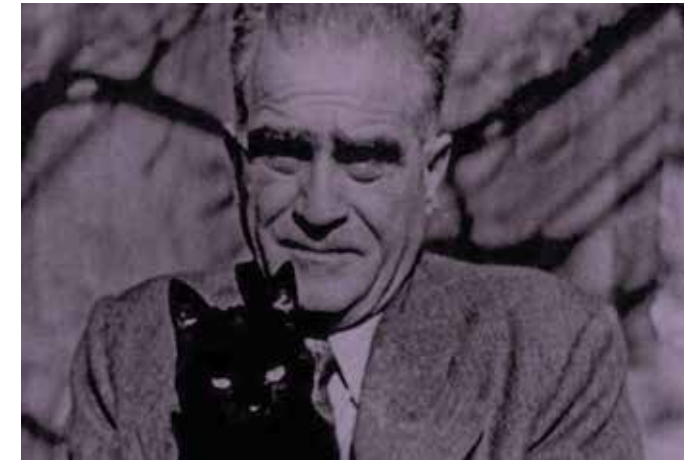
daha çok 'ben' vardır. Folklordan her zaman uzak kalır. Milli Mücadele yıllarına bizzat şahit olan yazarda milli fikirlerin etkisini görmek mümkündür. Tanpınar sosyal bir menfaat için şiir yazılamayacağını söyleyerek 'sanatı, sanat için' görür. Tanpınar hayatın ve insanın kederinden kaçarak sanata sığınır. Şiirlerinde özellikle rüya, hayal, sonsuzluk, zaman kavramlarına fazlaca yer verir. Korku, ışık ve aşk kavramları da şiirlerinde yer alan diğer kavramlardır. Yazdığı Bursa'da Zaman şiirinde zaman kavramı kendini gösterir:

*Ne içindeyim zamanın
Ne de büsbütün dışında
Yekpare, geniş bir anın
Parçalanmaz akışında*

Zamanı geçmiş, yaşanan an ve gelecekle birlikte tek bir bütün olarak görür.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın yayımlanan ilk şiiri 1920 yılında 'Altıncı Kitap' adlı dergideki 'Musul Akşamları' şiiridir. Sonraları ise Dergâh, Hayat, Ülkü, Kültür Haftası gibi dergilerde şiirleri yer alır. Ahmet Kutsi Tecer ile birlikte Ankara'da 'Görüş' dergisini çıkarır.

Ahmet Hamdi Tanpınar'daki şairanelik, romanlarının kahramanlarında da görülür. Şiirlerinde bireysel olduğu kadar romanlarında hayata dönüktür. Romanlarında insanın iç yapısına ve psikolojisine yönelir. Tanzimat'tan beri geçirdiğimiz değişimlere romanlarında yer verir. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın bu anlamda verdiği kronoloji önemlilik arz eder. 2. Meşrutiyet Dönemi, Cumhuriyet'e geçiş dönemi üzerinde çok derin etkiler bırakır. Çok hızlı yaşanan bu toplumsal değişimler, zaman kavramını öne çıkarır. Tanpınar'ın romanlarında otobiyografik unsurlar da vardır. En önemli romanlarından biri olan Huzur'daki

karakterlerden Mümtaz'ın, yaşadığı zaman ve hayata bakışında Tanpınar'ı görürüz. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın romanlarındaki kişilerin entelektüel ve eğitilmiş kişiler olmaları göze çarpar.

Huzur'dan başka Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Sahnenin Dışındakiler, Mahur Beste, Aynadaki Kadın adında romanları vardır. İlk romanı olan 'Mahur Beste' Ülkü dergisinde tefrika edilir. Ayrıca kendini hikâyelerde de gösterir. Abdullah Efendi'nin Rüyaları ve Yaz Yağmuru adlı hikayeleri vardır.

Beş Şehir adlı incelemesinde Ankara, Erzurum, Konya, Bursa ve İstanbul yer alır. Bu şehirlerin kültürünü, mimari yapılarını en özenli biçimde 'hislerini de işin içine katarak' anlatır. Tanpınar Beş Şehir'de geçmişle geleceğin çatışmasını da inceler. En uzun bölüm İstanbul'dur. Önceleri Ülkü Dergisinde yayımlanan bu eser sonraları kitaplaştırılmıştır.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın edebiyat dünyasına en büyük armağanlarından biri XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi'dir. Şairane üslubunu bu eserinde de devam ettirir. Tanpınar bu eserini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi bünyesinde kurulan XIX. Asır Türk Edebiyatı Kürsüsünün başına getirildiğinde hazırlamaya başlar. 600 sayfalık ilk cildini yayımlayabilen Tanpınar'ın, ikinci cildi yarım kalır.

Ahmet Hamdi Tanpınar, Cumhuriyet döneminin ilk öğretmenlerindendir. Verdiği eserlerle Türk edebiyatına damga vuran yazarlardan olmuştur. Toplumsal değişimlere ışık tutan önemli bir sanatçı, kültür adamı ve entelektüeldir. Birçok şiiri ölümünden sonra yayımlanır. Hakkında birçok araştırma yapılmış ve eserler verilmiştir. Türk edebiyatındaki yeri tartışılmazdır. 24 Ocak 1962'de aramızdan ayrılmıştır. ■

Bizim Bir Kargaya ULU NAZARIMIZ VARDIR

Bakırköy Akıl ve Ruh Hastalıkları Hastanesi'nin başhekimini meşhur Mazhar Osman'a bir gazeteci **"Sen delisin"** demiş. Mazhar Osman gülmüş. **"Senin bana deli demen bir şey ifade etmez. Ama, ben sana deli dersem, ne olur görürsün o zaman?"** diye cevap vermiş.

✍ Yazı: Kâmil Yeşil

Bu anekdot bize sözün kendisi kadar; kimin tarafından söylendiğinin daha önemli olduğunu söylüyor. Demek oluyor ki toplumda söz sahibi olmak için önce söz söyleme makamına sahip olmak gerekir ki sözün değeri ve yaptırımı olsun. Pekiyi, söz söyleme makamı nedir? Bu, duruma göre değişiyor: Bilgi, uzmanlık, iktidar, yaşça büyüklük vs.

Edebiyatçılar, söz söyleme makamına dili kullanma becerileri, sözü güzel söyleme yetenekleri, zor zamanda konuşmaları ile sahip olur. Konuşarak veya yazarak söz söyleme makamına çıkan kişiler, bir zaman sonra toplumun kulak kesildiği kişiler haline gelir.

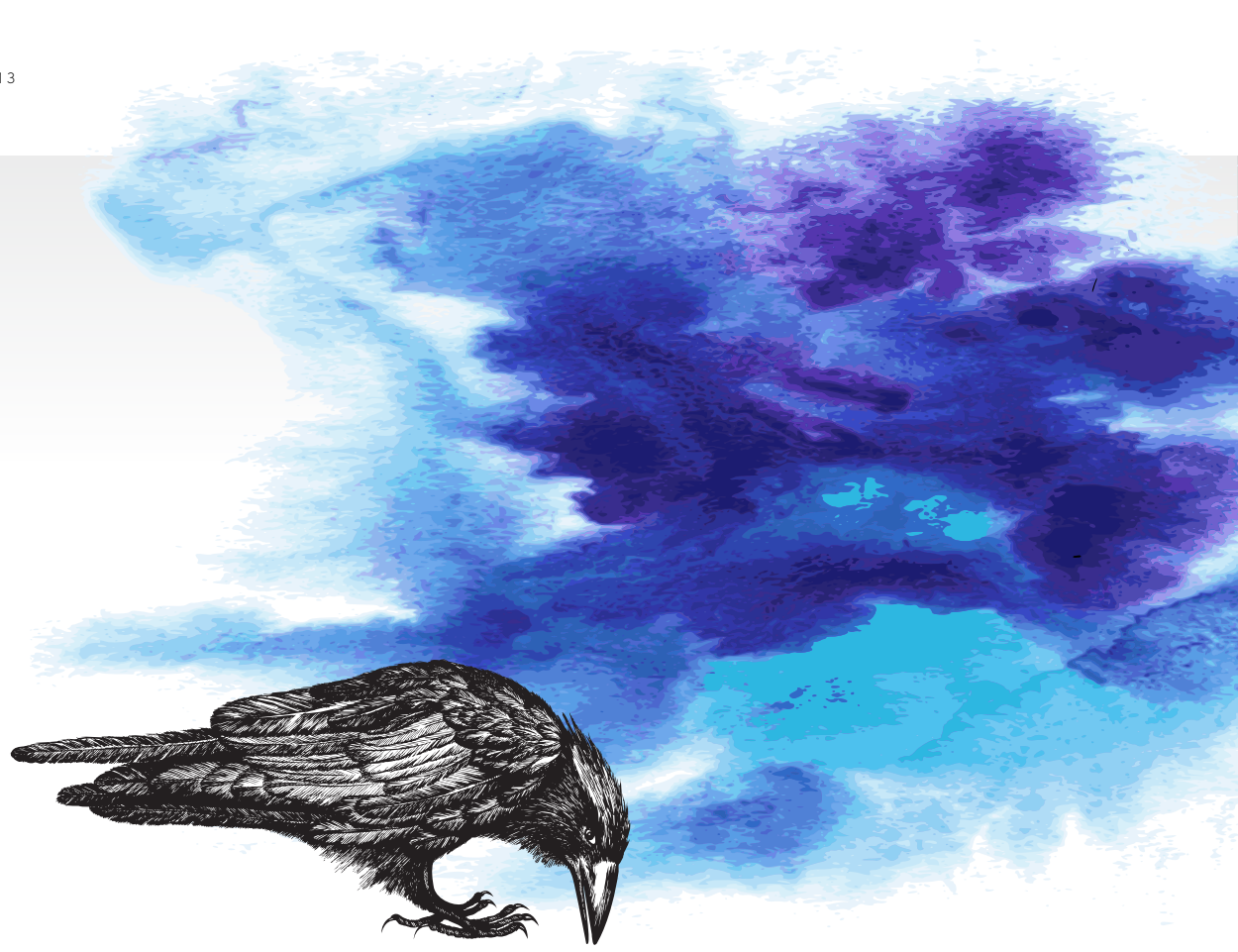
Buradan anlamamız gereken diğer bir husus şudur ki, söz söyleme makamına çıkan kişiler; doğruyu, sadece doğruyu, bütünüyle doğruyu söylemelidir. Onların söylecekleri bir yanlış, çığ tanesi gibi büyür, büyür ve daha sonra gerçeğin ve doğrunun yerini alır. Artık o meşhur yanlış düzeltmek mümkün değildir.

Ezop'un Masalları (Fabl) bana edebiyatçılara söz söyleme makamı verilmeli midir sorusunu hatırlattı. Neden dersiniz? Çünkü Ezop'tan beri (M.Ö. 6. yüzyıl) insanlar, bazı hayvanlara haksızlık ediyor. Hayvanlara haksızlık eden insan grubu sadece belli bir zamana ve mekâna mahsus değil. Topyekün insanlık.

Ezop'la aynı kültüre sahip olan Aristo da hayvanların görünüşü ile karakteri arasında ilgi kuranlardan. Aristo'ya göre ince tüy ve kıllar korkaklığın, sert kıllar da cesaretin işaretidir; çünkü, tavşan, geyik, koyun ince tüylüdür, arslanın yeleleri serttir. Boyunları kalın ve etli olanlar, hiddetli olurlar; boğa gibi. İnce ve uzun boyunlular ise korkak olur; geyik gibi.

Hayvanların fiziki özellikleri ile karakteristik özellikleri arasında kurulan bu bağ, anoloji yoluyla insanlara taşınabilir mi? Taşınırsa doğru yapılmış olur mu? Elbette olmaz. Ancak Eski Çağ'da öğrenme yolları kısıtlı olduğu için bu türden bir akıl yürütmeyi anlayışla karşılayabiliyoruz.

Aristo'ya dönecek olursak; kısa boyunlu olanlar, hilekâr-dırlar; kurt gibi. Kalın burunlu olanlar, öküz gibi tembel, burunları hemen alından itibaren eğri olanlar, karga gibi utanmazdır. Fakat yuvarlak ve küt burunlular, arslan gibi mert olur.

Gerçekte ilmî hiçbir kıymeti haiz olmayan bu fizyonomi sanatının kuralları resim ve plastik sanatında da doğru ve esas kabul edilmiştir. Uzun yıllar resim ve diğer plastik sanatlarda yüz ifadesi Aristo'nun hayvanlardan insanlara taşıdığı fizyonominin etkisinde kalmıştır.

Ezop'un dediğine, La Fontaine'in tekrar ettiğine ve Orhan Veli Kanık başta olmak üzere manzum Fabl yazarlarına göre karga aptal; arslan korkusuz, cesur ve ormanlar kralıdır. Ta çocuklukta çizgi film ve ders kitapları ile pekiştirilen yanlış imajdan bu yana içimizden birini kargaya benzetmek hakaret olarak algılanıyor. Kimse karga olmak istemiyor. Herkes tilki ve arslan olmak istiyor. Neden? Çünkü Ezop'un anlattığına göre karga aptal bir hayvan. Aptallığının sebebi de ağzında tuttuğu et parçasını, güzel bir iki söz duyunca düşürmesi. Masalda "et" olarak geçen bu nevale, Orhan Veli'nin dilinde peynire dönüşüyor nedense.

"Bir dala konmuştu karga cenapları;

Ağzında bir parça peynir vardı.

Sayın tilki kokuyu almış olmalı,

Ona nağme yapmaya başladı:

"-Ooo! Karga cenapları, merhaba!

Ne kadar güzelsiniz, ne kadar şirinsiniz!

Gözüm kör olsun yalanım varsa.

Tüyleriniz gibiye sesiniz,

Sultanı sayılırsınız bütün bu ormanın."

Keyfinden akli başından gitti bay karganın.

Göstermek için güzel sesini

Açınca ağzını, düşürdü nevaiesini.

Tilki kapıp onu dedi ki: "Efendiciğim,

Size güzel bir ders vereceğim:

Her dalkavuk bir alığın sırtından geçinir,

Bu derse de fazla olmasa gerek bir peynir."

Karga şaşkın, mahcup, biraz da geç ama,

Yemin etti gayrı faka basmayacağına."

Acaba hangi insan, yalan da olsa güzel sözün etkisinde kalmamıştır? Karganın nevaiesini düşürmesi; aptallığından, alıklığından mı yoksa güzel ve fakat yalan sözün aldatıcılığı mı? Kendini dalkavuk olarak tarif eden tilkiyi "akıllı" kabul edebilir miyiz peki?

Bu öykü bize karga hakkında doğruyu söylemiyor. Üstelik bu meşhur yalan asırlardır sürüyor. Ezop, Ezop'un dediğine inanan La Fontaine, onun söylediklerini tekrar eden Orhan Veli Kanık acaba kargalar hakkında belgesel mi çekmişler? Belgesel çekselerdi eminim kargaya haksızlık ettiklerini anlayacak ve bütün karga ailesinden özür dileyeceklerdi. Diyelim ki Ezop ve La Fontaine ilahi, vahyi, kadim bilgiden mahrum idi bu yanlışlığa düştü. Pekiyi, Orhan Veli Kanık'a ne oluyor? Anlıyoruz ki o da bu bilginin cahili. Eğer Orhan Veli, Maide Suresi 31. âyetinde anlatıldığı şekliyle, Kabil'in Habil'i öldürdükten sonra cesedi gömmeyi kargadan öğrendiğini bilseydi kargaya bu haksızlığı yapmazdı.

Habil'i öldüren Kabil, kardeşinin cesedini ne yapacağını bilmediği için şaşkınlık içinde kaldığı bir sırada, bir karga kendi kardeşlerinden olan bir kargayı gömmek için toprağı eşmiş ve ölüsünü oraya gömmüştü. İşte Kabil, bu yepyeni usulü -kargadan öğrendiği için- ve bir süre zarfında bir şey yapamadığından, "karga kadar da mı olamadım" deyip hayıflanmıştı. Mesele, bir toprağın kazılması değil, bir cesedin nereye gömüleceğini bilmeyen bir aceminin mezar formülünü bulma sorunu idi.

İbn Âşûr, görünen çirkin şeylerin örtülmesini istemek kabilinden olan bu büyük sahnenin, insanlığın medeniyet yolunda attığı ilk adımı temsil ettiğini, aynı zamanda taklit ve tecrübe yoluyla kazandığı ilk bilgi olduğunu kaydeder. Ona göre bu olay insanın kendisinden daha zayıf varlıklardan bilgi edindiği sahnelerin de ilkidir.

Karganın sesi kötü imiş. Kim söylüyor bunu? Gene insan. Bu hükme de bir acaba sorusu çengelleyelim ve karganın gerçekliğine eğilelim.

Belgesellerden öğreniyoruz ki karga kuşların en akıllısı. İkincisi, karı-koca yuvalarını birlikte kuruyorlar ve ölünceye kadar karı-koca birbirine sadakat gösteriyor. Yuva-yı biri bekliyor, öteki az sonra ağzında bir dal parçası, bir kuru ot tutamı ile geliyor. Bundan sonra sıra yuvada kalana geliyor, bu defa o gidiyor. Neden ikisi birden gitmiyor? Çünkü boş yuvanın malzemesini ötekiler hemen yağmaya girer. Kargaların en sevdiği şey birbirlerinin malını çalmaktır. Hatta uçarken bile, biri diğerinin ağzından alabiliyor nevaleyi.

Bazı araştırmalara göre karga üçe kadar saymayı da biliyor.

İki avcı, bir adaya, karga avına gitmişler. İlk tüfek patladıktan sonra, tabi kargalar adadan uzaklaşmış. Avcılardan biri adayı terk etmiş, kargalar geri dönmemişler ve ancak ikinci avcının da adadan çıktığını gözleriyle gördükten sonra ağaçlarına dönmüşler. Üç avcı ile aynı tecrübe, aynı neticeyi vermiş. Fakat avcı sayısı üçü geçince, rakamı seçme hususunda karga zekâsının dumanlanmaya başladığı görülmüş.

Kargada özellikle modern insanı imrendirecek diğer bir haslet var ki modern tıp bu hususta kargayı incelese iyi edecek. O haslet nedir söyleyelim. Uzun yaşamak. Eğer kendine bırakılırsa, zehirlenmezse, aç-susuz bırakılmazsa, elde tüfek peşine düşülmezse karga yüz yıl yaşayabiliyor muş.

Tavsiye ederim. İnternette "Kuş Beyinli" adlı kargayı konu alan belgeseli izleyin.

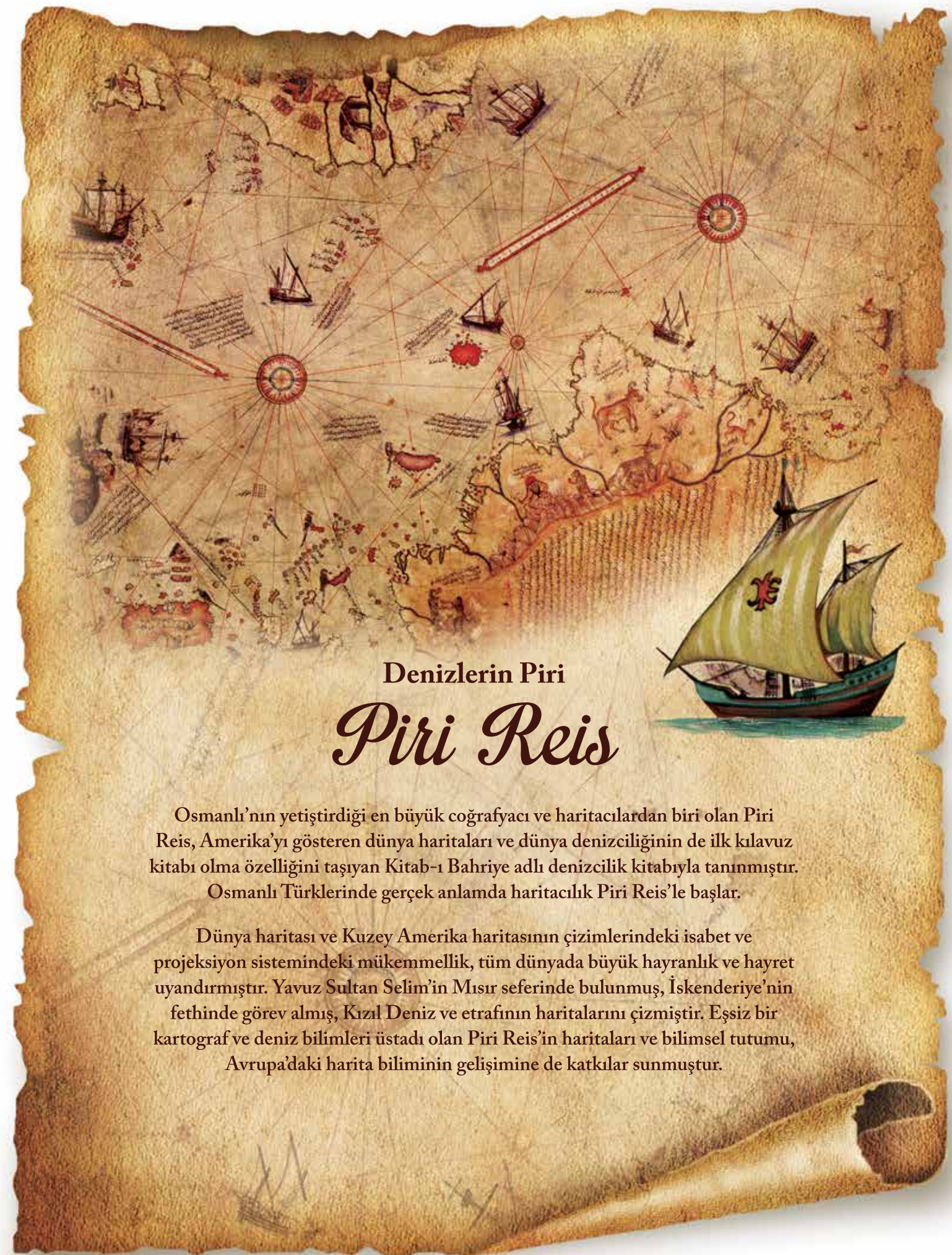
Peki, bütün bunlar tamam da Ezop'un, La Fontaine'nin, Orhan Veli'nin yaptığına ne diyeceğiz. Ben ona "edebiyatın gücü" diyorum. Edebiyatın gücü böyle bir şey. Keşke söylenenler gerçek olsaydı! ■

IYDGAH CAMİİ

Bayram yeri manasına gelen Kaşgar'daki Iydgah meydanında bulunan **Iydgah Camii 15. yüzyılda Saqsız Mizra tarafından 16.800 metrekarelik bir alana yaptırılmış**, Orta Asya'nın en büyük camisidir.

Sonraki dönemlerde ibadet yerlerine yapılan eklemelerle genişletilen cami geniş bir avluya sahiptir. Avlu etrafı su arklarıyla çevrilmiş, parçalara bölünmüştür. Caminin giriş kemeri bulunduğu yöreye uygun olması için kum renkli tuğlalarla yapılmıştır. Yapının batısında namaz salonu bulunmaktadır. Tavanı açık mavi sütunlar taşır ve bütün sütunların tamamı dörtgen biçimindedir. 10 bin kişinin aynı anda namaz kılabilirdiği cami kendine özgü mozaiklerle rengarenk süslenmiştir.

Cami zaman içerisinde tahribata uğramış olsa da çeşitli kereler tadil edilmiş, II. Abdülhamid Han caminin tadilatını bizzat üstlenmiştir. Yapı kendine özgü mozaiklerle İslam mimarisinin nadide eserleri arasındadır.

Denizlerin Piri

Piri Reis

Osmanlı'nın yetiştirdiği en büyük coğrafyacı ve haritacılarından biri olan Piri Reis, Amerika'yı gösteren dünya haritaları ve dünya denizciliğinin de ilk kılavuz kitabı olma özelliğini taşıyan Kitab-ı Bahriye adlı denizcilik kitabıyla tanınmıştır.

Osmanlı Türklerinde gerçek anlamda haritacılık Piri Reis'le başlar.

Dünya haritası ve Kuzey Amerika haritasının çizimlerindeki isabet ve projeksiyon sistemindeki mükemmellik, tüm dünyada büyük hayranlık ve hayret uyandırmıştır. Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferinde bulunmuş, İskenderiye'nin fethinde görev almış, Kızıl Deniz ve etrafının haritalarını çizmiştir. Eşsiz bir kartograf ve deniz bilimleri ustası olan Piri Reis'in haritaları ve bilimsel tutumu, Avrupa'daki harita biliminin gelişimine de katkılar sunmuştur.

T.C. BAŞBAKANLIK
YURTDIŞI TÜRKLER
VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI

YİB SİVİL
TOPLUM
DESTEKLERİ

2016

MALİ DESTEK PROGRAMLARI

Ayrıntılı Bilgi
www.ytb.gov.tr